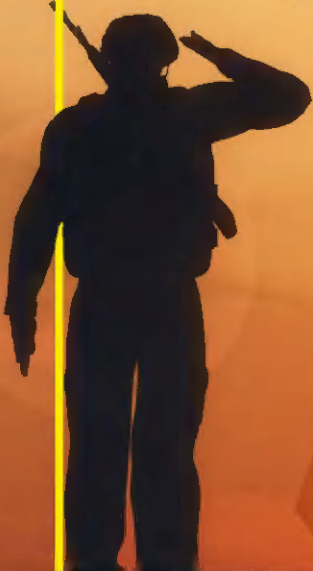

پان

مسئولیت فی موجہ اُمید کیسہ وچونہ؟

The banner is divided into several sections. At the top, there are two blue bars with Facebook icons and the text "AliBapir/علی بابیر" and "رۆڤارپانددی مەکتەبی ھامۇنسە ەللی بابیر". Below these are two red bars with YouTube icons and the text "AliBapir/علی بابیر" and "archive.org/details/@alibapir". The central part features a portrait of a man in a turban, with the text "www.alibapir.net" and "رۆڤارپانددی مەکتەبی ھامۇنسە ەللی بابیر" below it. At the bottom, there are two QR codes on the left and three QR codes on the right, each with a corresponding social media icon (Telegram, WhatsApp, and another platform). The text "AliBapir" is also visible above the left QR codes.

پنڤشمەرگهی ئیسلام
بان
مسوئمانی موجهید
کئیە و چۆنە؟!

ناوی کتیب: پیشمه رگه ی ئیسلام یان مسوڵمانی موحاید کتیه و چۆنه؟!

ناوی نووسه: عهلی باپیر

دیزاینی ناوه‌وهو به‌رگ: زه‌رده‌شت کاوانی

نۆبەتى چاپ: چوارەم ۱۴۴۱ھ - ۲۰۲۰ز

تیـــــراژ: ۱۰۰۰ دانـــــه

۲۱x۱۴ سم، ۱۷۰ لاپه ۴۰۰

مستعرب لگي اسلام

يان

مسولاني موحا هيد كينه وچونه؟

نووسيني

عہلى باپير

۱۴۴۱ھ - ۲۰۲۰ز

پیشمه‌کیی

ده‌زگای پۆلیس و پاسه‌وانیه‌کانی
کۆمه‌لی ئیسلامیی

سه‌رته‌تا سوپاسی جه‌نابی (مامۆستا عه‌لی باپیر) ده‌که‌ین، که
مۆڵه‌تی پێداین ئەم په‌رتوکه‌ به‌ پێژه: (پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، یان مسولمانی
موجاهید، کییه‌و چۆنه‌؟!) چاپ بکه‌ینه‌وه، که ئەمه‌ چواره‌م جاره‌ چاپ
ده‌کرێته‌وه و ئەم چاپه‌ی: (ده‌زگای پۆلیس و پاسه‌وانیه‌کانی کۆمه‌لی
ئیسلامیی) پێی هه‌ڵده‌ستی.

ئیمه‌ که‌ بریارمانداوه‌ پیشمه‌رگه‌و پاسه‌وانی ئیسلام بین و، ئەندامی
پارتیکی ئیسلامیی بین، ده‌بیت ره‌وشت و کردارو گوفتارمان ئیسلامیی
بیت و، له‌ چوار چێوه‌ی تایینی ئیسلامدا بیت.

به‌ تایبه‌تی که‌ ئه‌رکی پیشمه‌رگایه‌تی و پاسه‌وانییمان له‌ ئەستۆ
گرتوه‌و، بریارمانداوه‌: پیشمه‌رگه‌ و پاسه‌وانی ئیسلام بین.

شایانی باسه‌: ئەم به‌ره‌مه‌یه‌ی مامۆستا (عه‌لی باپیر)یش، که‌ سی و
یه‌ك (٣١) سال پیش ئیستا نووسراوه‌، وه‌ک ئەوه‌ وایه‌ ئیستا نووسراوی و، بۆ
ئیمه‌ی پاسه‌وان و، بۆ ئەم کات و ساته‌ بیت.

چونکه‌ ئەم کتیه‌ هه‌موو و ئه‌رك و کاره‌کانی به‌ پێی شه‌ریعه‌تی
ئیسلام، بۆ پیشمه‌رگه‌و پاسه‌وانی ئیسلام دیاریی کردوون.

بۆیه پێویسته له سه‌رمان، ئهم به‌رههه‌مه‌ی مامۆستا بکهینه مه‌نهه‌جی کاری پاسه‌وانییمان و، به‌ کرداریی له‌ ئهرکی رۆژانه‌ماندا پراکتیزه‌ی بکهین و، ناشگونجی خۆمان به‌ پاسه‌وانی ئیسلام بزانی، به‌لام نه‌زانی ئایین و به‌رنامه‌ی ئیسلام چۆن چۆنی ئه‌رك و کاره‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی بۆ دیاری کردوین!!

دووباره‌ زۆر سوپاسی به‌رپرژ (مامۆستا عه‌لی بابیر) ده‌کهین، بۆ پێدانی مافی چاپکردنه‌وه‌ی ئهم به‌رههه‌مه‌ی به‌: (ده‌زگای پۆلیس و پاسه‌وانیه‌کانی کۆمه‌ڵی ئیسلامی).

٢٠١٩/١١/١

رێگه‌بازدانی هه‌نگه‌به‌ی مامۆستا عه‌لی بابیر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

www.alibapir.net

هه‌نگه‌به‌ی مامۆستا عه‌لی بابیر

عەلێ بابیر AliBapir

هه‌نگه‌به‌ی مامۆستا عه‌لی بابیر

www.alibapir.net

هه‌نگه‌به‌ی مامۆستا عه‌لی بابیر

پیشمرگه‌ی چاپی چوارهم

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا
وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ،
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾
آل عمران ﴿١٠٢﴾

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ
مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ ﴿١﴾ النساء

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا
الأحزاب ﴿٧١﴾

أما بعد، فإن خير الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد صلى الله عليه وسلم وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

خوینهری به‌پژێز و خۆشه‌ویست!

ئهم کتیبه‌ی به‌رده‌ستت: یه‌کی‌که‌ له‌به‌رهمه‌کانی به‌نده‌که‌ له‌پڕژانی (خه‌باتی شاخ) دا نووسیومن و، له‌ رابردوودا سی جارن چاپکراوه‌:

۱- چاپی یه‌که‌می له‌سالی: (۱۹۸۸ ز - ۱۴۰۸ ک) دا له‌بناری قه‌ندیل / گوندی قه‌لاتووکان - باره‌گای هێزی جه‌مه‌زه‌، بووه‌ و،

۲- چاپی دووه‌میش له‌سالی: ۱۹۹۵ ز - ۱۴۱۵ ک دا.

۳- چاپی سییه‌میش له‌سالی: ۱۹۸۸ ز - ۱۴۱۹ ک دا.

ئێستاش که‌ ده‌مانه‌وی بۆ جاری چوارهم چاپی بکه‌ینه‌وه‌، زیاتر له‌سه‌ر داوا و پێشنیاری: (ده‌زگای پۆلیس و پاسه‌وانه‌کانی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی)یه‌و، ته‌وان به‌پێیستیان زانی به‌مه‌به‌ستی:

زیاتر به‌رچاو روونبوونه‌وه‌ و، هۆشیاری و بێداریی و، په‌روه‌رده‌بوون و تۆکمه‌ و توندوو تۆڵ بوون و... هتدی ته‌و براو خوشکانه‌ی له‌وباره‌دا کارده‌که‌ن، ئهم به‌رهمه‌ جاریکی دیکه‌ و، له‌قالب و فۆرمیکی تازه‌دا، چاپ و بلاوبکێته‌وه‌.

له‌ کۆتایی ئهم پێشه‌کی یه‌ کورتەش دا، به‌چاکی ده‌زانم سی سه‌رنج، بخه‌مه‌ روو:

یه‌که‌م: بۆ ئهم چاپی چوارهمه‌، هه‌وڵم داوه‌ ده‌ستیکی خێرا، به‌م به‌رهمه‌دا به‌یتم و له‌چه‌ند شوێنی‌دا، هه‌ندی‌ک ورده‌ ده‌ستکاریی چه‌ند ناوونیشان

و تەعبىرىڭ بىكەم، بەلام بەكەمىي، چونكە مەبەستەم بوو، ئەم بەرھەمە: مۆرك و كەسايەتتىي تايىبەتتى خۆي: ھى سى و يەك (۳۱) سالى ئەمەويە: (۱۹۸۸ ز - ۲۰۱۹ ز/ ۱۴۰۸ ك - ۱۴۴۱ ك) ھەر پىنە بىمىنى.

دوو۵م: ھەرچەندە: ئەم بەرھەمە كاتى خۆي بەتايىبەت بۆ: برا پىشمەرگە و مۇجەھىدەكانى ئەوساكە نووسراو، بەلام ئەوسا و ئىستاش: بۆ خوينەرانى بەگشتى بەرھە و كەلكى خۆي ھەر ھەيە و، زۆر مەسەلەي تىدا خراونە روو، لە بواردەكانى: بوونناسىي و، ئىمان و عەقىدە و، تىروانىن و، پەرستشەكان و، ئاكار و رەوشتە كەسىي و، كۆمەلەيتىي و، سىياسىيەكان دا، كە مەسۇلمان بەگشتى پىويستە لىيان ئاگاداربىن و پىيانەو پابەند بن.

سىيەم: گرنگىشە خەلكى مەسۇلمان و دىندارى ئىستا، بزانن: كار و كاروانى جم و جۆل و چالاكىي ئىسلامىي لە كوردستان دا، چۆن چۆنى ئاراستە كراو، لەبوارى دىندارىي و مەسۇلمانىتىي دا بەگشتىي و، لەبوارى پىشمەرگەيتىي و ھەلس و كەوتى نىو بىكە و بارەگا و، مامەلە لەگەل خەلك و كۆمەلگادا، بەتايىبەت!

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ
وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ه ۵ ربيع الأول ۱۴۴۱ ك / ۲۰۱۹/۱۰/۲ ز ھولير

عەلى باپىر

پیشکەش بئ

بهو پیشمه‌رگه پارێزکارو جه‌رگدارانه‌ی، که به‌قسه‌و وتارو کرده‌وه‌و ئاکارو سه‌روسیمایان، ده‌یسه‌لمینن: که پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامن و، شوین که‌وتووێ قورپان و، قوتایی پیغه‌مبه‌رانن (علیهم‌السلام)، له‌ بواری هه‌لس و که‌وت و په‌فتاردا: هه‌تا بلی به‌پێزو حورمه‌ت و دل نهرم و لی‌بورده‌و لی‌زان و نه‌رم و نیانن و، بو دیفاع له‌ ئیسلام و له‌سه‌رکرده‌وه‌ی مه‌زلووم و مافخوراوانیش: هه‌میشه‌ وه‌ک تفه‌نگیکێ له‌سه‌ر پی، گیان له‌سه‌ر ده‌ست و فیداکارن و، پلنگی بی‌شه‌و شیرێ مه‌یدان.

پاڤه‌پاڤاندلی هه‌نگه‌شی ماموستا عه‌لی بابێز

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

هه‌نگه‌شی ماموستا عه‌لی بابێز

هه‌نگه‌شی ماموستا عه‌لی بابێز

عه‌لی بابێز AliBapir

عه‌لی بابێز AliBapir

هه‌نگه‌شی ماموستا عه‌لی بابێز

رئ خۇشكردن

ئەم كىتئە لەم چاپى چوارەمەى دا، بەم شۆەیهى لىھاتوہ:

۱- پېشە كىيەك بۆ ئەم چاپە نووسراوہ، كە لە سى خالدا، سى سەرنجى گىرنگ خراونەروو.

۲- پېشە كى چاپى يەكەم و دووہم، سىيەمىش وەك خۇيان، بى دەستكارى ھىلراونەوہ.

۳- لەسەر جەم كىتئە كەدا، جاروبار وردە دەستكارى لەھەندىك وشەو تەعبىردا كراوہ، لەچەند شۆيىكى كەمىش، چەند بىر گەو دىرېك زىاد كراون.

۴- خالىكى سەربەخۆى گىرنگ بەناوى: (پەشتە جىھادىيەكانى مۇسۇلمانى مۇجاھىد) زىاد كراوہ^(۱)، كە لەم چاپەدا بۆتە خالى شەشەم، كە بابەتتىكى زۆر گىرنگەو سەرجەم لە نۆ (۹) بىر گان پىك ھاتوہ، ئىدى بەھىواى ئەوہ كە ئەم نووسراوہ، كەلىنىكى باش بىگىرئ لەو كەلىنەنەى كە لە كارو چالاكى ئىسلامىي و جىھادىيمان دا ھەن و، پىرستىيان بەگىرئ و پىر كىرئەدەكەت، بۆتەوہى بىچىتە ئاستى بەرزى ئىسلامەوہ، خوا بەلوتف و بەخشى بىسنوورى خۆى، يارمەتىيمان بدات كە ھەموو

---

(۱) ئەم خالە لە چاپى سىيەمەوہ، زىاد كرا بوو.

که لێن و بۆشاییه کانی دیکه‌ش بگرین و پرېکه‌ینه‌وه، به‌لکو هه‌رچی زیاتر کارو جموجۆڵی ئیسلامییانه‌مان، جیگای دڵخۆشیی و به‌رچاو پروونی خۆمان و دۆستانمان و، بیانوو برکردن و ده‌مکوت کردنی ناحه‌زمان بێت، تاکو سه‌ره‌نجام بێته‌ مایه‌ی هێنانه‌دی هه‌موو ئه‌و ئامانجه‌ شه‌رعییه به‌رزانه‌ی، که جیهاد بۆ هێنانه‌ دییان به‌رپاکراوه‌، ده‌کری له‌ کوردستان و، به‌ش و پارچه‌ کانی دیکه‌ی جیهانی ئیسلامیشمان دا.

دۆکۆمانتی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

دۆکۆمانتی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

عەلی بایر/ AliBapir

عەلی بایر/ AliBapir

دۆکۆمانتی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

پیشمه‌کی چاپی سییه‌م

الحمد لله رب العالمين، صلى الله تعالى و بارك على خير خلق الله
أجمعين، سيد الأنبياء والمرسلين محمد، إمام المتقين، وقائد المجاهدين، وآله
أجمعين، من القرابة والصحابة والأتباع الصادقين.

خوێنه‌ره به‌پرێزه‌کانم!

ئێستا که پیشه‌کی بۆ چاپی سییه‌می کتیی: (پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام
یان مسولمانی موجهید) ده‌نووسم، ئاماژه‌کردن به‌چهند مه‌سه‌له‌یه‌ك به
پۆیست ده‌زانم:

۱- وه‌ك له پیشه‌کی چاپی دووهم دا گووتومه: ئهم کتیبه‌ کاتیك نووسراوه
که به‌نده‌ فرمانده‌ی هێزی (حه‌مزه‌)بووم، که شه‌وکاته‌ باره‌گای هێز له
گوندی (قه‌لاتوکان)ی بناری قه‌ندیل بوو، شه‌وکاته‌ شه‌و رێپروونی
و ئاموژگارییه‌نه‌ که لێرده‌ا نووسراون، به‌ره‌مه‌می شه‌زموونی کرده‌یی و
هه‌لقولای واقعی ژیانی پیشمه‌رگایه‌تیین و، له‌ حاله‌تیکی تیوری
(نظري)دا نه‌نووسراون!

۲- هه‌رچه‌نده‌ ناوونیشانی کتیبه‌که، به‌پرۆالته‌ ته‌نها په‌یوه‌ندی
به‌برایانی پیشمه‌رگه‌و موجهیده‌وه‌ هه‌یه‌و، پرووی له‌برایانی فرمانده‌و

به‌پرِس نیه، به‌لام له‌راستییدا وانیه‌و، پیم وایه زیاتر فرمانده‌و به‌پرِس‌ه‌کان لێی به‌هرمه‌ند دهن و، ئەوان زیاتریان پێویست پێیه‌تی و، ییگومان ئیمه‌ش هه‌رکامیکمان به‌ر له‌وه‌ی هه‌رشتیک بین، پێویسته موحاهید و پیشمه‌رگه‌یه‌کی راسته‌قینه بین و، وه‌نه‌بی به‌وه‌ که ئه‌رکیکی به‌پرِسیاریتییمان ده‌که‌ویته‌ سه‌رشان، له‌نیۆ برایانی موحاهیدمان دا، له موحاهید و پیشمه‌رگه بشوڕین و، پله‌وۆناغی موحاهیدی هه‌لبوڕین! مه‌گه‌ر یه‌که‌مین و چاکترین و گه‌وره‌ترین موحاهیدی ئهم ئاینه، پیغه‌مبه‌ری پیشه‌وامان (صلی الله علیه وسلم) نه‌بووه؟! وه‌ک خوای بالاده‌ست و زāl پێی فرمووه:

﴿فَقِنِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَحَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ...﴾ (النساء: ۸۴)

هه‌روه‌ها پێی فرمووه: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ...﴾ (التوبة: ۷۳)

هه‌روه‌ها پێی فرمووه: ﴿فَلَا تُطِيعُ الْكُفْرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾ (الفرقان: ۵۲).

ئهمه له‌لایه‌که‌وه له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، ییگومان برایانی به‌پرِس و فرمانده له‌هه‌ر ئاست و پله‌یه‌کی به‌پرِسیاریتیی دابن، پێویسته له‌هه‌موو روویه‌که‌وه باشتترین و راستترین سه‌رمه‌شق و چاوساغی برایانی پیشمه‌رگه‌و موحاهید بن و، نابێ رازی بن به‌ پله‌کانی به‌پرِسیاریتیی دا به‌رز بنه‌وه، بێ ئه‌وه‌ی له‌هه‌موو بواره‌کانی تیگه‌یشتن و روژشنبیری و پارێزکاری و

ڕه‌شت و ئاكارى به‌رزو په‌سه‌نددا، پێهه‌لابچن و به‌رز ببنه‌وه، به‌كورتیی: نابێ برايانى به‌رپرس و فهرمانده، ته‌نیا به‌ناوونیشانى ڕووت و بێ كاكل و جه‌وه‌ه‌رى به‌رپرسیاریتیان، قه‌ناعت بکه‌ن به‌بێ گوى دانه پێكه‌ینه‌ره‌كان (مُقَوَّمات) و پێداویستییه‌كانى، چونكه‌ ته‌واکاته سه‌ره‌رای ته‌وه‌ی كه‌ ناوى زل و شارى وێران ده‌رده‌چن و، ناتوانن ئه‌ركى سه‌رشانیاں جیبه‌جی بکه‌ن و، ته‌وانه‌ی كه‌ له‌ژێر ده‌ستیان، بارینن و په‌روه‌رده بکه‌ن، به‌لى وێرای ئه‌مه: كه‌ به‌ خیانه‌ت له‌ ته‌مانه‌تى به‌رپرسیاریتی له‌سه‌ریان حیساب ده‌كری، له‌برا موحاهیده‌كانى بن ده‌ستیشان به‌جی ده‌مین و، هه‌ركاتێكیش پیشمه‌رگه‌ هه‌ستیان كرد كه‌ له‌فه‌رمانده‌كه‌یان، به‌تواناترو لێهاتوترن، ته‌ندازى گوى گرتن و به‌قسه‌كردن (السمع والطاعة) یان كه‌م ده‌بیته‌وه‌و، قه‌ناعتیان به‌جیبه‌جی كردنى فه‌رمانه‌كانیان نامینى! ^(١)

٣- هیواداریشم ئه‌م كتیبه‌ بیته‌ هوى به‌رچاو ڕوونكردنه‌وى برايانى موحاهیدمان و، هوشیاركردنه‌وه‌یان له‌هه‌موو ئاسته‌كاندا، به‌شكم به‌ ڕه‌چاو كردن و له‌دڵ گرتن و جیبه‌جی كردنى ئه‌و ڕۆژوونى و ئامۆژگاریانه‌ی كه‌ له‌نیو خۆی گرتوون، ئه‌و هه‌لس و كه‌وت و ڕه‌فتاره‌ ناشه‌رعیه‌ كرج و كاڵانه‌ نه‌مین و، بن بره‌كێتن، كه‌ به‌داخه‌وه‌ كه‌م و زۆر برا پیشمه‌رگه‌كانمان، پێیانه‌وه‌ گیرۆده‌ بوون و، بوونه‌ته‌ مایه‌ی به‌هانه‌ كه‌وتنه‌ ده‌ست و، زه‌مینه‌ خۆش بوون، بۆ ڕوپاگه‌ندى ناحه‌زانی ئیسلام و توانج پلار گرتنه‌ ئیسلامیه‌كان و، ڕه‌نجان و نیه‌گه‌رانیی و سه‌له‌مینه‌وه‌ی خه‌لكێكى مسوڵمان و دۆست و دڵسۆزیش.

---

(١) هه‌رچه‌نده‌ له‌ڕووى شه‌رعیشه‌وه‌ ئه‌وه‌ پاساو (مه‌رژ)ێكى ڕه‌وانیه‌و، مادام فه‌رمانه‌كه‌یان ناشه‌رعیه‌ نه‌بێ، (سمع و طاعة) هه‌ر پێویسته‌.

ئىنجا وەك زۆر جارى دىكەش گوتتومانه: ئەرکی هەرە مەزن و سەرەکیی ئیمەى مسولمان و ئیسلامیی، پاش دینداریی و خواپەرستیی کردنی خۆمان، ئەوەیە کە بەهۆی ڕەفتار و هەڵس و کەوتی راست و دروست و شەرعییانەمانە، بێنە مایەى هیدایەتدرانی خەڵک و، بەرەو ئیسلام و ئیمان هێنانیان، کە بێگومان ئەوەش گەورەترین و بەرزترین و پێرۆزترین ئەرکەو، مایەى سەرەرزى و شانازی دنیاو دواڕۆژمانە، خۆی کارزان و میهرەبان فەرموویەتی:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا﴾ (البقرة: ۱۴۳)...

واتە: ئاوا ئێوەمان گێراوە بەچاکترین کۆمەڵ بۆ ئەوەی شایەدی راستیی ئایینی خوا بن، بەسەر خەڵکەو، پێغەمبەریش (صلی الله علیه وسلم) بەسەر تانەو شایەد بێت.

۴- بێگومان ئە کۆمەڵێکی ئیسلامیی دا، هەموو ئەندامانی وردو درشت بە قیادە و قاعیدەو، ڕێکخستن و هێزی پیشمەرگەو، هەموو کادیرە جوړاو جوړەکانەو، وەك ڕاگەیاندن و پەيوەندییەکان و کۆمەڵایەتی و بانگەواز... پێوستە حالەت و تایبەتمەندییەکان (خصائص)ی موجهید بوون و پیشمەرگایەتی خالی هاوبەش (القاسم المشترك)ی هەموو لایەك بێت و، وا گومان نەبردی کە (موجهید بوون) تەنها لەسەر برائینی پیشمەرگە تاپۆ کراوە، بەڵکو وەك پێشتریش ئاماژەمان پێ کرد: پێوستە موجهیدبوون، بەردی بناغەى کەسایەتی هەر کامیکیان بێت و، هەرچەندە لەکاتی ئاسایی دا هەرکەسە بەپێی پسپۆری و

شارەزايى خۆى، لەسەنگەرى تايىبەتتى خۆيدا كار دەكات، بەلام لەكاتى ئاتاسايى دا كە پىيىستى كرد، ھەمويان پىشمەرگەى بەكرەو بە بن و، ھىچيان خۆيان پىچ لە (مۇجەھىد بوون) بەرزترو گەرەتر نەيىت، ھەرەك چۆن پىغمەبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) لەكاتى ئاتاسايى و لىقەومان و پىيىستى دا، لەھەموو ھاوڤە بەرپزەكانى، مۇجەھىدترو فەداكارترو چالاكتر بوو، بەشايەدىي ھاوڤە بەرپزەكانى خۆيان خوا لىيان رازى بى.

مەبەستىشم لەم رۆونكردنەوھە ئەوھە، كە ھىچ كەس وانەزانى: لەسۆنگەى ئەوھە كە فلانە پلەى بەرپرسيارىتتى ھەيە، لەسەرروى ئاستى مۇجەھىد بوونەوھەو، پىيىستى بەو خەسلەت و تايىبەتمەندىيانە نيە، كە لە بابايەكى پىشمەرگەدا، بەمەرج گىراون! چونكە وەك گوتمان و دووبارەى دەكەينەو: ھەموو ئەندامىكى درشت و وردى كۆمەلىكى ئىسلامىي، دەبى بەر لەھەرشىكى دىكە، مۇجەھىد و پىشمەرگە يىت و، ئامادەي و تواناو شايستەيى جەنگ و جىھادى ھەبى.

۵- لەكۆتايىشدا لەخوای پەرورەدگارو بەخشەر دەپارپمەو: ھىدايەتمان بەدات خۆمان بەو شىوھە لى بکەين، كە بۆخۆى فەرمانى پى کردووين و پىغمەبەرەكەى (صلى الله عليه وسلم) فەزى کردووين، بەلكو لەدنياو دوارۆژدا، شايستەى ئەوھەين كە خوای بالادەست و مېھەبان مۆژدەو بەلئەكانى خۆيمان بۆ بەجى بەجى بکات، چونكە بىنگومان ئەگەر ئىمە بەو جۆرە بووين، كە خوا رەزامەندىي لە سەرەو فەرمانى پى کردووين، خوای دادگەرىش بۆئىمە، بەوجۆرە دەبى كە داواى لى دەكەين و لى چاوەروان دەكەين، وەك فەرموويەتى:

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾ (البقره: ۱۵۲).

تویژه‌ره‌وانی قورئانیش له‌ته‌فسیری نهم نایه‌ته‌دا گوتووێانه:
(فَاذْكُرُونِي بِالطَّاعَةِ أَذْكُرْكُمْ بِالِاسْتِجَابَةِ) واته: به‌فه‌رمانبه‌ریی کردنتان
بۆم، یادم بکه‌ن، منیش به‌ به‌ ده‌نگه‌وه‌هاتن و وه‌لام دانه‌وه‌تان، یادتان
ده‌که‌م.

سَبَّحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ،
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

٦ه‌مادی یه‌که‌م ١٤١٩ کۆچی
١٩٩٨/٨/٢٨ زاینی/هه‌له‌به‌جه.

پاکه‌بازدنی مکه‌کهری ماکه‌وسا عه‌لی بابێر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

عەلی بابێر AliBapir

عەلی بابێر AliBapir

پاکه‌بازدنی مکه‌کهری ماکه‌وسا عه‌لی بابێر

پاکه‌بازدنی مکه‌کهری ماکه‌وسا عه‌لی بابێر

پیشمه‌کی چاپی دووهه

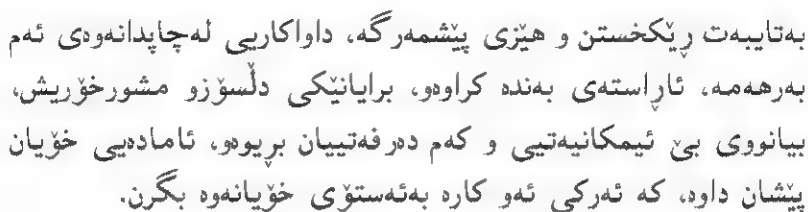
الحمد لله حق الحمد، والصلاة والسلام على العبد، سيدنا محمد والآل
والصّحب، والسّائرین عَلَى الدّرب.

خوینهری به‌پێژ! ئەم کتیبە‌ی بە‌رده‌ستت دە‌وری هه‌شت (٨) سال
پیش ئیستا نووسراوه له‌کاتی‌کدا که به‌نده به‌پررسی هی‌زی (حه‌مه‌زه) بوو
له‌ بناره‌کانی شاخی (قه‌ندیل)، له‌ راستیدا من ئەو کات و سه‌رده‌مه،
به‌قوناغیکی زۆر گرنگ و به‌پێژ ده‌زانم له‌می‌ژووی جم و جو‌لی
ئیسلامی دا، چونکه قوناغی سه‌رده‌تاو بنیادنان بوو، ئەو به‌ره‌مانه‌ش
که به‌نده له‌و سه‌رده‌می دا نووسیونی، ئیستا که چاویان پێدا ده‌گێر مه‌وه،
هه‌ست به‌تام وچێ‌زو به‌ره‌که‌تی‌کی تایبه‌تی ده‌که‌م، هه‌رچه‌نده ئەو کاتی
و دوا‌یش هه‌ندیک هۆکاری ده‌روونی و می‌زاجیی، تارا‌دده‌یه‌کی زۆر
بوونه په‌رچ و له‌مه‌په‌ری، به‌هه‌ره‌ لی وه‌رگیرانی ئەو به‌ره‌مانه‌ی به‌نده،
له‌سه‌ر ناستی گشتیی به‌لام به‌هه‌رحال:

﴿فَأَمَّا الزُّبْدُ فَذْهَبَ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَبِمَكَتُ فِي الْأَرْضِ﴾

(الرعد: ١٧)

وادیاره ئەو به‌ره‌م و نووسراوانه، ئیستاش خه‌لکی‌کی زۆر بو‌یان
تامه‌زرۆیه، بۆیه په‌یتا په‌یتا له‌لایه‌ن ئەندامانی وردو درشتی حیزبه‌وه،

ئىنجا ئەو ئەم كىتىپتى: (پېشمەرگە ئىسلام) ھە، دەستمان پى
 كىردى، ھىوادارىشم ئەو بەرھەمانە، كەلىپكى گەورەى جىم و جۆلى
 ئىسلامىي ئەبوارى فېكرو فەرھەنگ و بەرنامەى كار (منھج
 العمل) دا پىركەنە ھە، چاۋەرپىشم كە برايانى دىلۋى ئىسلامىيمان
 ئەنىۋ ھىزبى دەرۋەى ھىزىش دا بەخستىنە روى تىپىنى و پىشنىارو
 رەخنە ھەئسەنگاندە كانىان، ئەو بەرھەم و نووسراوانە، بەھىزو پىتر
 بىكەن و، دلى بەندەش خۇشترو، ئاسۋى كارو چالاكىي ئىسلامىيش
 ئە كوردستاندا رونترو گەشتىر بىكەن، ئىدى بەو خوايەتان دەسپىرم كە
 ھەرچىيەكى پى بىسىرى زايەى ناكات.

عہلی پاپیر

١٤/ ذى الحجة ١٤١٥ هـ / ١٣ / ٥ / ١٩٩٥

پیشمه‌کی چاپی یه‌که‌م

خوینه‌ری به‌رێزو خوشه‌ویست!

خوای به‌رزو مه‌زن پشتیوان بی، له‌م کتیبه‌دا هه‌ول دده‌ین به‌ کورتیی و پوختیی له‌چهند خاڵێک دا، پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامت پی بناسین، بۆ ئه‌وه‌ی ته‌گه‌ر پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام بی، تی بگه‌ی که ده‌بی چۆن بی، تاكو له‌ ئیسلام به‌شیته‌وه‌و، بگونجی پیت بگوترێ: (پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام)، ته‌گه‌ر پیشمه‌رگه‌ش نه‌بی، یان پیشمه‌رگه‌بی، به‌لام پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام نه‌بی، بۆت ده‌رده‌که‌وی: که پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام کیه‌و چۆنه‌!! تاكو له‌ناسینی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام دا، به‌هه‌له‌دا نه‌چی و، دوومه‌ل به‌ به‌ز حاڵی نه‌بی!!

هه‌لبه‌ته به‌لگه‌ نه‌ویستیشه: که ئیسلام هه‌روه‌ك چۆن له‌هه‌موو بواریك دا هه‌لۆستی تایبه‌تی و سه‌ربه‌خۆی هه‌یه‌و، له‌هه‌موو رێچكه‌و بیردۆزه ده‌ستكرده‌كان جیایه، پیشمه‌رگه‌یه‌كیش که ئیسلام ده‌یه‌ر خسینی و باری دینی، پیشمه‌رگه‌یه‌کی تایبه‌تی و هه‌لبرارده‌و دانسقه‌یه‌و، له‌هه‌موو شتێك دا له‌غه‌یری خۆی جۆیه‌و، خاوه‌نی كه‌سایه‌تییه‌کی سه‌ربه‌خۆو تایبه‌تییه‌، ئنجا له‌ حاڵێكیش دا، بابایه‌ك به‌ درۆو به‌ ناهه‌ق خۆی به‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام له‌قه‌لم بدات و، لیشی نه‌وه‌شیته‌وه‌و، رپی نه‌که‌وی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام بی، ئه‌وه‌ ییگومان

وهك پيشينان گوتوويانه: (مهيدانی درۆيه كورته)، ههتـمـهـن ههتـمـهـن
بهشهـنهـو سـيـلـكـهـی خـهـبـات و تـيـكـۆـشـان و، لهـنـيـۆ كهـوـو بـيـژـيـنگـی جـم و
جووـل و چـاـلاـكـيـيـانـدا، كاودان و، گهـنـم و زيوـان، ئـيـك جـوـی دهبـهـوـهـو،
دهـكهـوـنه گۆـرـيـ! عهـرـهـبـيـش لهـوـبارـهـو ه گوتوويانه:

سوف ترى إذ آنجلى الغبار أفرس تحتك أم حمار!!

واته: لهـمـهـوـدوا كاـتـيـك تۆـزو خۆـل و تهـمـومـژ لاچـوو، بۆـت دهـردهـكهـوـی
داخۆ: ئهـسـپ سواری، یان كهـر سواری!

بناری قه‌ندیل / قه‌لاتووکان (باره‌گای هیزی هه‌مه‌)

١٤٠٨ کۆچی ١٩٨٨ زاینی

هه‌ نۆه ده‌مه‌ڵه‌یه‌وه‌كان له‌كۆتایی
ئەم مەزمەوێ مەرقەم بۆیەڵ ئۆنلەینە

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

AliBapir

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

هه‌ نۆه ده‌مه‌ڵه‌یه‌وه‌كان له‌كۆتایی
ئەم مەزمەوێ مەرقەم بۆیەڵ ئۆنلەینە

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

AliBapir

پاڤیڕاڤیڤی مەكەڵەبە مەنۆسە عەلی یارەز

پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام یان موجهید کتیه؟!

وشه‌ی (پیشمه‌رگه) وشه‌یه‌کی به‌رز و جوانه و له‌سه‌ره‌تای ده‌ست پیکردنی جم و جوول و شوو‌شی نازادیه‌خوازانه‌ی گه‌لی کوردی مسولمانه‌وه‌ داهیه‌نراوه، وشه‌یه‌کی پر به‌په‌ستیشه‌ بو مرو‌فی نیشتمان په‌روه‌ر و گه‌ل په‌روه‌ر، که ئاماده‌یه سه‌رومالی خو‌ی به‌خت بکات له پیناو نازادی و‌ر‌زگاری گه‌له‌که‌ی دا، پیغه‌مبه‌ریش - (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی: ((مَنْ قُتِلَ دُونَ مَظْلَمَتِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ)) (أُخْرِجَ أَحْمَدُ بَرَقْم: ۲۷۷۹، والنسائي بَرَقْم: ۴۰۹۳، وصححه الألباني)... واته: هه‌رکه‌سینک له‌سه‌ر قبوول نه‌کردنی سته‌م بکوژری ئه‌وه شه‌هیده.

وشه‌ی پیشمه‌رگه وشه‌یه‌کی لینکدراو (مُرگب)ه‌و له وشه‌ی (پیش)و (مه‌رگ) پیکهاتوه، واته: ئه‌وه‌که‌سه‌ی که مه‌رگی خو‌ی وه‌پیش ده‌خات یان گیانی خو‌ی پیش که‌ش ده‌کات.

له پروانگه‌ی ئیسلامهوه وشه‌ی پیشمرگه به‌ته‌ن‌ها یه‌ك مانای راست هه‌لده‌گرت: ته‌ویش ته‌وه‌یه كه پیشمرگه‌ی ئیسلام كه‌سه‌یه كه مه‌رگی خۆی پیش مه‌رگی ئیسلام ده‌خات، یان گیانی خۆی پیشكه‌ش به ئیسلام ده‌كات.

به‌لێ له‌پروانگه‌ی ئیسلامهوه تاقه شتیك كه له‌وه به‌وه‌شیه‌وه ئینسان خۆی به‌قوربان و به‌لا‌گیرێ بكات و، سه‌ری له‌پیناو دانێ، ته‌ن‌ها خواو به‌نامه‌ی خوایه، ده‌نا مرۆف جگه له خواو به‌نامه‌كه‌ی له‌پیناوی هه‌رشتیكی دیکه‌دا به‌روات خه‌سار ده‌بێ! چونكه هه‌رچی له‌ناسمانه‌كان و زه‌وی دا هه‌یه، بو‌خاتری مرۆف دروستكراوه، هه‌لبه‌ته ته‌وه‌ی گوتیشمان ته‌وه ناگه‌یه‌نێ كه پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌سه‌ر نیشتمان و نه‌ته‌وه‌كه‌ی وه ده‌نگ نایه‌ت و، دژی سته‌م و زۆرو بێ دادی ناوه‌ستی و له‌سه‌ر چه‌وساوان ناكاته‌وه!!

چونكه ئایین و به‌نامه‌ی خوا بو‌یه هاتوه كه له‌سه‌ر بناغه‌ی خوا به‌یه‌ك‌گرتن (التوحید)، دادگه‌ری و چاكه‌كاری و ئازادی بچه‌سپێنێ و، ره‌گ و ریشه‌ی كوفرو خراپه‌كاری و سته‌م و بێ دادیی له‌بن بێنێ، هه‌لبه‌ته هه‌موو ئینسانێكیش پێویسته به‌كه‌م‌ین هه‌نگاوی له‌خۆیه‌وه ده‌ست پێ بكات و، له‌پیش دا چاره‌ی ده‌ردی خۆی بكات، وه‌ك خوا به‌پێغه‌مبه‌ری پیشه‌وای فه‌رمووه:

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ (الشعراء: ٢١٤)

واته: تیره‌و هۆزه نزیکه‌كه‌ت ئاگادار بکه‌وه.

به ئێ پيشمرگه ئیسلام، له هه موو كهس پتر له سه ر گه ل و نيشتمان ه كه ی ده كاته وه، هه وڵ ده دات، كه نيرى سته مكار له سه ر ملى گه له كه ی لا بيات و، وڵاته كه ی له دوژمنى دا گير كه رو چه وسينه ر پاك بكاته وه، به لام جيا وازى بنه ر ته يى له نيوان پيشمرگه ئیسلام و پيشمرگه ئی ري چكه و بيردۆزه كان دا، ئه وه يه كه پيشمرگه ئیسلام بۆيه هه ولى ئازادى نيشتمان و پرزگارىي نه ته وه كه ی ده دات، چونكه خوا فه رمانى پى كرده و، به يى وڵاتيكي ئازاد و گه ليكي سه ربه خو ش نا گونجى ئايين و به رنامه ی خوا بچه سپى!!^(١)

به كورتي: پيشمرگه ئیسلام، كه سيكه كه مه رگى خو ی ره پيش ئیسلام ده خات و، خو ی له رپى خوا دا به خت ده كات، ئنجا يه كيك له ياسا كانى ئیسلام و يه كيك له فه رمانه كانى خوا، ئه وه يه كه ئينسان له سه ر گه ل و نيشتمانى بكاته وه، دژى دا گير كه رو چه وسينه ر بچه نگى، له خالى دو وه ميشدا زياتر تيشك دا ويينه سه ر ئه م مه سه له يه .

(١) له كتيبي (سۆزى نه ته وايه تي و بيرى ناسيؤناليزم...) دا، ئه م باس و با به تانه جوانتر روون كرا وه ته وه، به روا نه: چاپى چواره م: ٢٠١٩ ز

پېشمه رگه‌ی ئیسلام ئامانجی چیه؟

خوای زانا که باسی هاو له بهر پیره کانی پیغمه مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده کات خوا لیان پازی بی، ده فهرمووی:

﴿يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا...﴾ (الفتح: ۲۹)

واته: به خشش و رهزامةندی خوا داوا ده کهن.

ئنجالهر راستی دا ئامانج و مهبهستی هه موو مسوولمانیک، بریتیه له و ده دست هینانی به خشش و رهزامةندی خوا، پېشمه رگه‌ی ئیسلامیش که نه ک هه‌ر مسوولمانه، به لکو مسوولمانیکی موجهیدیشه، دیاره شه‌ویش هه‌ر هه‌مان ئامانج و مهبهستی هه‌یه. به لام لیره‌دا مه‌سه‌له‌یه‌ک هه‌یه، زۆر که‌س تیدا به‌هله‌دا چوو و پیوستیی به روونکردنه‌وو تویرینه‌وه‌یه:

شه‌ویش شه‌ویه، که وشه‌ی (ئامانج) و (به‌ره‌م) یان (هاندەر) و (ئه‌نجام) تیکه‌ل ده که‌ن و، وه‌ک چیشتی مجبور، لیکیان ده‌دن و فره‌قیان پی نا که‌ن.

به‌لام له‌راستی دا هه‌رکام له (ئامانج و هاندر) و (به‌رهه‌م و نه‌نجام) هه‌نده‌ی ئاسمان و زه‌وی لێک دوورن! چونکه ئامانج یان هاندر، ئه‌و شته‌یه که ده‌بێته بزوینه‌رو پالنه‌ری ئینسان بو‌ جوولان و به‌رهه‌م و نه‌نجامیش ئه‌وه‌یه، که به‌هۆی کارکردنه‌وه، وه‌ده‌ست دی.

ئامانج و مه‌به‌ستی پیشمرگه‌ی ئیسلام و، ئه‌و پالنه‌رو هاندره‌ی وای لێده‌کات: خۆی به‌خت بکات و، ره‌نج بدات و ئاره‌قه و خوین خه‌رج بکات، بریتیه له‌ خولیا و هیوا و ئاواتی گه‌شتن به‌ ره‌زامه‌ندیی خواو به‌هه‌شتی به‌رین. به‌لام ئه‌وه‌به‌رهه‌م و ده‌ستکه‌وته‌ی که پیشمرگه‌ی ئیسلام وه‌ده‌ستی دێتی له‌ نه‌نجامی خه‌بات و تیکۆشان و ره‌نج دانی‌دا، بریتیه له‌ نه‌هه‌شتنی حوکم و ده‌سه‌لاتی کوفر و، لاه‌ردنی زولم و زور و خراپه‌کاری و بێدادیی و، بنیاتنانی حوکم و قه‌واره‌ی ئیسلامیی و، چه‌سپاندنی دادگه‌ریی و چاکه‌کاری و ئازادیی له‌پێشدا له‌نیو نه‌ته‌وه‌ی خۆی و نیشتمانی خۆی داو ئنجا له‌ باقی پارچه‌کانی دیکه‌ی سه‌رزه‌وی دا.

به‌کورتی: پیشمرگه‌ی ئیسلام، هیوا و ئاوات و ئامانج و مه‌به‌ستی بو‌ژاندنه‌وه‌ی ڕی و شوینی پیغه‌مبه‌رو هه‌تانه‌وه‌ی ئیسلامه‌ و، تاقه‌ شتی‌ک، که وای لێده‌کات خۆی به‌خت بکات، وه‌ده‌ست هه‌تانی ره‌زامه‌ندیی خوا و پاداشتی نه‌براره‌یه‌تی، به‌هۆی هه‌ول و خه‌بات و تیکۆشانییه‌وه، له‌پیناوی به‌رزکردنه‌وه‌ی ئالای ئیسلام و، هه‌تانه‌وه‌ کایه‌ی یاساو ده‌ستوره‌کانی دا.

ئنجا به‌رهه‌م و نه‌نجامی‌ک که‌له‌ سۆنگه‌ی ئه‌و هه‌ول و خه‌باته‌وه که ده‌یکات، پێی ده‌گات، بریتیه له‌لاه‌ردنی سته‌م و خراپه‌کاریی و چه‌وساندنه‌وه‌ی بێ دادیی و، هه‌تانه‌وه‌ی خێرو خۆشیی و دادگه‌ریی و

چاکه کاری و ئازادیی. له‌م بره‌ توێژینه‌وه‌یه‌ شه‌وه‌، ده‌گه‌ینه‌ نه‌نجامی‌کی گ‌رنگ: ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌ که‌به‌ ئامانج گ‌ه‌یشتنی پیشمرگه‌ی ئیسلام به‌پێچه‌وانه‌ی غه‌یری خۆیه‌وه‌، هه‌موو ده‌می مسو‌گ‌هره‌، به‌ره‌هم و نه‌نجام و ده‌ده‌ست بێتی یان نا!! چونکه‌ ئامانج و مه‌به‌ستی پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌ جو‌غزی ئه‌م ژیا‌نه‌ دنیا‌یه‌دا نیه‌ و، به‌وه‌ده‌ست هه‌ینانی به‌ره‌هم و ده‌ستکه‌وته‌ کانی‌شییه‌وه‌ په‌یوه‌ست نیه‌!! به‌لام پیشمرگه‌ی غه‌یری ئیسلام، له‌به‌رئهو‌ی جگه‌ له‌ مه‌به‌سته‌ دنیا‌یه‌کان، ئامانج و مه‌به‌ستی‌کی دیکه‌ شک‌ نابات، هه‌رکاتی‌ک نه‌یتوانی ده‌ست بگه‌یه‌نێته‌ ئه‌و ئامانج و مه‌به‌ستانه‌، که‌ پیشمرگه‌ی ئیسلام به‌نه‌نجام و به‌ره‌همیان ده‌زانی، مانای وایه‌ به‌ئامانج نه‌گه‌یشته‌وه‌ و، ر‌ه‌نج به‌خه‌سارو ده‌سخه‌پ‌ڕ بووه‌!!

له‌کۆتایی ئه‌م باسه‌دا ئایه‌تی‌کی قور‌ئان دینینه‌وه‌، که‌ هه‌رکام له‌ ئامانج و به‌ره‌همی هه‌ول و تیک‌و‌شانی پیشمرگه‌ی ئیسلامی کۆکردوونه‌وه‌، خوا فه‌رموویه‌تی:

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ...﴾ (النساء: ۷۵)

واته‌: ئه‌وه‌ بۆچی له‌رێی خوا و چه‌وساوان دا ناچه‌نگن...؟! ئاشکرایه‌ که‌ جه‌نگ کردن له‌رێی خوا، مه‌به‌ست به‌رزکردنه‌وه‌ی ئالای ئیسلام و چه‌سپاندنی یاسا و ده‌ستوره‌کانیه‌تی، ئه‌مه‌ش ئامانج و مه‌به‌ستی پیشمرگه‌ی ئیسلامه‌، جه‌نگ کردن له‌پێناوی چه‌وساوان دا مه‌به‌ست قوتارکردن و ر‌زگارکردنیانه‌ له‌ده‌ستی چه‌وسینه‌ران، دیاره‌ ئه‌مه‌ش میوه‌و به‌ره‌همی دره‌ختی (جیهادی ئیسلامی)یه‌.

مادام وابی شيله و کاکلی ئەم باسه ئەوهیه:

ئامانج و مەبەستی تێکۆشانی پیشمرگه‌ی ئیسلام، پەزاهەندی
خواو بووژاندنەوه‌ی ئیسلامه و، ئەنجام و بەرههه‌می ئەو تێکۆشانه‌ش،
لابردنی هوکمی نه‌فامیی و چه‌سپاندنی چاکه‌کاری و دادگه‌ری و
پزگارکردنی چه‌وساوانه، له‌و واقیعه‌ پيس و نزم و زه‌بوونه‌ی که
طاغووته‌کان هیناویانه‌ته‌ دی.

پێشمرگه‌ی ئیسلام

مادام وابی شيله و کاکلی ئەم باسه ئەوهیه

Alibapir

archive.org/details/@alibapir

پێشمرگه‌ی ئیسلام

مادام وابی شيله و کاکلی ئەم باسه ئەوهیه

مسولمانی موحاید له‌بۆاری خواپهرستی دا

وه‌ک له‌به‌رگی یه‌که‌می مه‌وسووعه‌ی: (خواپهرستی ئیسلامی) دا خستوو‌مانه‌ته‌پوو، هه‌موو جهم و جوول و چالاکییه‌کانی مرۆفی مسولمان به‌خواپهرستی (عبادة) له‌قه‌له‌م ده‌درێن، به‌مه‌رجێک: خوا مه‌به‌ست بوون (الإخلاص) و به‌پێی شهرع و سوننه‌ت به‌رپۆده‌چوونیان له‌گه‌ڵ دایع، که‌واته: خواپهرستی له‌پوانگه‌ی پیشمرگه‌ی ئیسلامه‌وه، ته‌نها بریتی نیه‌ له‌ نوێژ و رۆژ و زه‌کات و جه‌ج و زیکر، به‌لکو ئه‌مانه‌ دروشم و هیله‌ سه‌ره‌کییه‌کانن و، خواپهرستی ده‌روون (ظاهر و باطن)ی مرۆف و، ورد و درشتی ژیا‌نی و، هه‌موو لایه‌نه‌کانی ئیسلام ده‌گرێته‌وه.

جا ئیمه‌ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی سوپاس بو‌ خوا له‌ مه‌وسووعه‌ی: {خواپهرستی ئیسلامی} دا^(١) به‌تیر و ته‌سه‌لیی باسی جو‌ر و چۆنیه‌تی خواپهرستی مرۆفی مسولمانانمان کردوه، خوێنه‌ر هه‌واله‌ی وی ده‌که‌ین و، به‌پێویستی

(١) که‌ چاپی چوارهمی له‌ چوار به‌رگ دایه‌.

نازانم ئەودی ئەوێ گوتوو، دووبارە بکەمەوه، بەلام لێردا چوار ئامۆژگاری گرنگ بۆ پیشمرگه‌ی ئیسلام دەخەمەرۆو:

١. تەنها خوا مەبەست بوون (الإخلاص):

یه‌که‌مین ئامۆژگارییم بۆ پیشمرگه‌ی ئیسلام، ئەودیه‌ که‌ له‌پیش به‌جێ هێنانی هەر ئەركێکی تاییین و، ئەنجام دانی هەر فەرمانێکی خوا، دڵی خۆی بۆ خوا یه‌کلا بکاته‌وه‌، تەنها رازیی کردنی خۆی مەبەست بێ، چونکه‌ ئەگەر وانه‌بێ ده‌بیته‌ سه‌پانی پووشی و له‌ ماندوو بوونی به‌ولاده‌، هه‌یچی دیکه‌ی پێ نابێ و، بگره‌ زۆریشی له‌سه‌ر قه‌رزار ده‌بیته‌وه‌، به‌کورتیی: هه‌رکار و ئیشیک ئیخلاصی له‌گه‌ڵدا نه‌ییت وەك گه‌نمی کوێروو لێدراو، بته‌ تۆوی خۆی ناکاته‌وه‌.

خواش فەرموو یه‌تی: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾ (الزمر: ٢).

واته‌: ده‌جا خوا بپه‌رسته‌ و به‌ندایه‌تی خۆتی بۆ یه‌کلا بکە‌وه‌..

جا له‌به‌ر ئەودی جارێکی دیکه‌ش دیینه‌وه‌ سه‌روکاری ئەم باسه‌، به‌م ته‌ندازه‌یه‌ واز دێنین.

٢. به‌پیتی سوننه‌ت ■ شه‌رع به‌رپۆمه‌چوون:

دووه‌مین ئامۆژگارییم ئەودیه‌، که‌ ئامان! به‌موو له‌ پێ و شوێن و سوننه‌تی پیغمبه‌ری رابه‌ر (صلی الله علیه وسلم) لانه‌ده‌، چونکه‌ خوا فەرموو یه‌تی:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ (الأحزاب: ۲۱)

واته: بێگومان له پیغه‌مبه‌ری خوادا سه‌رمه‌شقییه‌کی چاک هه‌یه بو ئیوه.. دیسان خوا دُنیا‌ی کردو‌وین، که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له هه‌له و تاوان پارێزراو (معصوم)ه و، له‌خۆیه‌وه نادو‌ی و له‌لایه‌ن خواوه‌ قور‌ئانی بو‌ هاتوه، وه‌ک فه‌رمو‌ویه‌تی:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ (النجم: ۳)

به‌لام سه‌باره‌ت به‌هیچ که‌سی دیکه، نه‌و جو‌ره متمانه پێ بوون و لێ دُنیا‌بو‌ونه‌ی نه‌خستو‌وینه به‌رده‌ست.

پیغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) له‌و باره‌وه فه‌رمو‌ویه‌تی: (مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ...) (أخرجه البخاري برقم: ۲۶۹۷، ومسلم برقم: ۱۷۱۸، عن عائشة رضي الله عنها).. واته: هه‌ر که‌سی‌ک لهم ئایینه‌مان دا، شتێک داینێ که له‌وی نه‌بێ، نه‌وه ر‌ه‌ت کراوه‌یه..

۳- ورد و درشت له‌لا گ‌رنگ بوون:

ئامو‌ژگاری سییه‌مم نه‌وه‌یه، که نه‌چی به‌س به‌و فه‌رمانانه‌وه پابه‌ند بێ که فه‌رزو پێوستن و، سوننه‌ت و ورده باب‌ه‌ته‌کان پشت گو‌ی بخه‌ی، چونکه هه‌ر وه‌ک چو‌ن جوانیی و ر‌ێک و پێکی ئینسان، چه‌نده له‌سه‌رو گ‌ه‌ردن و به‌ژن و بال‌او ده‌ست و لاق و شان و پیل و چاوی دایه، هینده‌ش له‌پرچ و نینۆک و برژانگ و برو و

په‌نجه و لیوانی دایه، جوانیی و رێك و پێكیی ئیسلامیش، چه‌نده له ئه‌رك و فهرمانه‌ فه‌رز و بنه‌رته‌یییه‌كانی دایه، هێنده‌ش له‌و سوننه‌ت و ورده‌ بابه‌ته‌ جو‌را و جو‌رانه‌ دایه، كه‌ رێك‌خه‌ر و ته‌واوكه‌ری ئه‌رك و فهرمانه‌ سه‌ره‌كیی و بنه‌رته‌یییه‌كانن، به‌لام ده‌بێ وریا بین و، له‌پرووی جێ به‌جێ كردن و گ‌رنگیی و بایه‌خ پێدانه‌وه‌ هه‌كیمانه‌ له‌ گه‌ل فه‌رز و سوننه‌ته‌كان دا، مامه‌له‌ بكه‌ین و، هه‌یج كات سوننه‌ت پێش فه‌رز نه‌خه‌ین و، له‌به‌ر جێ به‌جێ كردنی سوننه‌تیك شتیكی فه‌رز و گه‌وره‌ فهرامۆش نه‌كه‌ین.

به‌لێ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، هه‌موو شتیكی به‌رنامه‌ی خۆی له‌لا گ‌رنگ و بایه‌خداره، چ ورد بێ چ درشت، چونكه‌ درشت جیی خۆی ده‌گرێ و، وردیش جیی خۆی و، هه‌یج کامیان كه‌لێنی ئه‌وی دیکه‌ پر ناكه‌نه‌وه‌.

٤- چیژ وه‌رگرتن و شه‌یدا بوون:

ئامۆژگاری چواره‌م و کو‌تاییم بو‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام ئه‌وه‌یه، كه‌ هه‌ول بدات: خوا په‌رستی و به‌ندایه‌تییه‌كه‌ی، له‌پرووی ره‌غبه‌ت و خو‌شه‌ویستییه‌وه‌ ئه‌نجام بدات و تام له‌ خوا په‌رستی و به‌ندایه‌تییه‌كه‌ی بكات، چونكه‌ گه‌وره‌ترین میوه‌ و به‌ره‌می دره‌ختی بر‌وای ته‌واو، ئه‌وه‌یه كه‌ ئینسان تام و چیژ له‌ و راز و نیاز و خزمه‌ت و خواپه‌رستی و جم و جوول و چالاکییه‌، وه‌رده‌گرێ كه‌ له‌پێناوی خوادا ئه‌نجامی ده‌دات، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ش ته‌نبه‌لی و قالب گ‌رانیی و چیژ وه‌رنه‌گرتن و،

سارد و سړی نیشانه‌ی دلنه‌خویشی و بړوا دانه‌مەزرانه، وه‌ك خوا
ده‌بارە‌ی ده‌غه‌له‌كان فهرموویه‌تی:

﴿إِنَّ الْمُتَفِقِينَ يُخَدِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا
كُسَالًا يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (النساء: ۱۴۲).

واته: بێگومان ده‌غه‌له‌كان - به‌خه‌یالی خو‌یان - خوا هه‌لده‌خه‌له‌تی‌ن
به‌لام ئەم ئەوان هه‌لده‌خه‌له‌تی‌ن و، کاتی‌ک بۆ نوێژی هه‌لده‌ستن،
ته‌وه‌زەلانه هه‌لده‌ستن، پروپامایی خه‌لکی ده‌که‌ن و به‌ده‌گه‌من نه‌بی
باسی خوا ناکه‌ن.

ئنجاهه‌رچه‌نده‌ئەو تام و چێژ وەرگرتن و پەغبەت و خو‌شه‌یستی
هه‌بوونه، شتیکی ون و شاراوویه و جگه‌ له‌ خاوه‌نه‌که‌ی که‌س هه‌ستی پێ
ناکات، به‌لام چه‌ند نیشانه‌یه‌ کیشی هه‌ن که‌ ده‌بنه‌ به‌لگه‌ی هه‌بوونی وه‌ك:
حه‌ز کردن له‌ زۆرمانه‌وه‌ له‌ پ‌کوع و کرنووش دا و، قورئان خو‌یندنی پاش
فاتیه‌حه‌ و، زی‌کر و ته‌سبیحاتی پاش نوێژ و به‌جی هینانی فهرمانه‌كان
له‌ کات و جیی تایبه‌تی خو‌یان دا و، خو‌شحال بوون به‌ نیزیک بوونه‌وه‌ی
کاتی ئەو خواپه‌رستی‌یانه، وه‌ك نوێژ، پۆژوو، غه‌زا، هه‌ج...هتد.

پاکه‌بازدنی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

archive.org/details/alibapir

AliBapir

پاکه‌بازدنی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

علي باپير AliBapir

علي باپير AliBapir

پاکه‌بازدنی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بایر

خهسلته پهسندەکانی پیشمرگه‌ی ئیسلام

وهك له مه‌وسووعه‌ی: (په‌هوش و ئاكارى ئىسلامى) دا پرونمان كردۆته‌وه: په‌هوشى به‌رز و سيفه‌ته په‌سندەكان، به‌ره‌م و ميوه‌ی دره‌ختى خواناسين و خوا په‌رستين، كه‌واته پیشمرگه‌ی ئیسلام كه‌ خاوه‌نى ب‌روايه‌كى قوول و دامه‌زراوه، به‌ شه‌ندازى قوولێ و دامه‌زراوى ب‌روايه‌كه‌ی، په‌هوش و خهسلته په‌سندەکانیشی، تیدا دینه‌دى.

جا ئيمه‌ بۆ چاکتر پرونکردنه‌وه‌ی مه‌به‌ست له‌م خاڵه‌دا، ته‌نها باسى ئەو خهسلته به‌رز و په‌سندانه ده‌که‌ين، كه‌ په‌يوه‌ندييان به‌ زاتى مرۆڤه‌وه هه‌يه، وەك (تاك) ياك و، له‌خاڵێكى ديكه‌ش دا، باسى ئەو په‌هوش و خووه به‌رزو دلگيرانه ده‌که‌ين كه‌ وه‌ك تاكێكى نيو كۆمه‌لگا، په‌يوه‌ندييان به‌ مرۆڤه‌وه هه‌يه و مرۆڤى مسوڵمان به‌شيوه‌يه‌كى راست و پ‌روا، به‌ كۆمه‌ل و ده‌ورو به‌ريه‌وه ده‌به‌ستنه‌وه.

ب‌يگومان ئەو خهسلته په‌سندانه‌ش، كه‌ له‌ شه‌نجامى ب‌پ‌روا و خواپه‌رستيه‌وه، له‌ پیشمرگه‌ی ئیسلام دا دینه‌دى، يه‌كجار زۆرن،

به لَام ئیمه لێردها گولبرێژیکیان ده کهین و، ئەوانه‌یان که سه‌ره‌کیی و
بنه‌ره‌تیین^(۱) ده‌یان خه‌ینه‌پروو.

۱- گه‌رانه‌وه بو لای خوا (التوبة) :

مه‌به‌ستمان له گه‌رانه‌وه بو لای خوا، به‌س ئه‌وه‌نده نیه که به‌زار
بگوتری: (اَسْتَغْفِرُاللهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ)، چونکه ئه‌مه قسه و ده‌عوایه، که
راست و درو‌یان هه‌لده‌گرئ و، په‌ریژ و به‌ره‌مه‌میش به‌لای یه‌ کێکیانی
دا ده‌خات!

به‌لکو مه‌به‌ستمان له گه‌رانه‌وه (التوبة) ئه‌وه‌یه، که بابای مسوولمان،
دایم و ده‌رم چاودیری خۆی بێت و، نه‌یه‌لێ شه‌یتان هه‌لی‌خه‌یسکی‌تی و،
ئه‌گه‌ر جاروباریش زه‌فه‌ری پێ برد، یه‌ کسه‌ر واز له‌تاوان و خراپه‌که‌ی
بێنی و، لێی په‌شیمان بێنه‌وه و، به‌ کرده‌وه بگه‌رێته‌وه سه‌رخه‌ت و
ری‌بازی خوا.

پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) ده‌رباره‌ی گه‌رانه‌وه لای خوا
فه‌رمویه‌تی: (يا أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ وَاسْتَغْفِرُوا فَأَنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ
مِائَةً مَرَّةً) (أخرجه أحمد برقم: ۱۷۸۸۳، ومسلم برقم: ۷۰۳۳ واللفظ لأحمد).

(۱) له‌راستییدا هه‌ر کام له: (توبة) و (تقوى) و (إخلاص) و (زهد) و (شجاعة) و.. هتد
هه‌لده‌گرئ کتییکی سه‌ربه‌خۆیان له‌سه‌ر بنه‌وسرئ، به‌لام ئیمه لێردها ئه‌و ده‌رفه‌ته‌مان
نیه و بابۆ داها‌توویی و ده‌سو‌پاس بو خوا، له‌کتییی: (پێگای صالح بوون.. دا،
تا‌را‌ددیه‌کی باش ئه‌و مه‌سه‌لانه تو‌ژ‌را‌ونه‌وه، پ‌روانه: چایی پێنجه‌م/۲۰۱۲ز.
هه‌روه‌ها له‌کتییی: (گه‌رانه‌وه بو لای خوا) دا، پ‌روانه: چایی پێنجه‌م/۲۰۱۳ز.

واته: ئە‌ی خه‌لکینه بگه‌رپه‌وه لای خوا و داوای لی‌بوردنی لی‌ بکه‌ن، چونکه من رۆژی سه‌د جار ده‌ گه‌رپه‌وه لای خوا..

۲- زانیاری (العلم):

یه‌کی دیکه له‌ خه‌سله‌ته به‌رز و په‌سهنده‌کانی مسوولمانی موجهید بریتیه له‌ زانیاری و شاره‌زایی، چونکه به‌بی زانیاری و لی‌زانی و چاوساغی هیچ شتی‌ک جی‌ی خۆی ناگرێ و، هیچ تیری‌ک نیشانه ناپی‌کی، هه‌ر بۆیه‌شه‌ خوا له‌هیچ شتی‌ک دا فه‌رمانی به‌ پی‌غه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) نه‌کردوه، که داوای لی‌ بکات: بۆی زیاد بکات، جگه له‌ زانیاری:

﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ (طه: ۱۱۴).

واته: هه‌روه‌ها بلی: په‌روهره‌ گارم! زانیارییم بۆ زیاد بکه‌.

به‌لی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام ده‌بی، زانا بی به‌به‌رنامه‌ی خۆی، هه‌روه‌ها زانا بی به‌ رپ‌چکه و کویره‌ رپی‌یه‌کان و، دوژمنان و دوستان بناسی، ده‌وره‌یه‌ری بناسی..هتد.

۳- پارێزکاری (التقوى):

(راغب الأصفهاني) له‌ مانا لی‌دانه‌وه‌ی وشه‌ی ته‌قوودا گوتویه‌تی: (وصار التقوى في اصطلاح الشرع حفظ النفس عما يُؤوِّمُ)^(۱) (ته‌قوا له‌

(۱) مفردات ألفاظ القرآن، ص (۸۱).

زاراۋى شەرىع دا يانى: خۇپاراستن لە ھەر شتەك، كە تاوانبارىي تىدایە).

بەلئى سىيەمىن خەسلىتى مۇسۇلمانى مۇجاھىد، بىرىتتە لە خۇپاراستن لە تاوان، (التقى) ئىنجا بىنگومان، ھەرۈەك چۆن ھەركام لەنوئىژ چواندن و پۇژوو خواردن و ھەرام خواردن و، دەست درىژىي كىردن، تاوان و خراپەن و دەبىي خۇيان لى بپارىژى، بەھەمان شىۋەش، ھەركام لە: رۋانىنى ھەرام و قسەى ناشىرىن و، راکىردن لەبەر دۈژمن و، نەئىنى نەپاراستن و، بىي فەرمىانىي كىردنى بەپرسيش تاوان و خراپەن و، باباى پارىژكار دەبىي خۇيان لى بپارىژى، بەكورتىي: (تەقوا) يانى خۇپاراستن لەھەرچى بىي شەرىعيە، بەردۈۈك بارى ئىجابىي و سەلىبى دا.

۴- تەنھا خوا مەبەست بوون (الإخلاص):

ۈەك پىشتىر گۇتمان: تەنھا خوا مەبەست بوون، لەھەر ئىش و كارىكدا، مەرجى دروست بوون و ۈەرگىرانى ئەو كارىيە، پىغەمبەرىش (صلى الله عليه وسلم) فەرمۈيەتى: ((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَّا نَوَى)) (أخرجه البخاري برقم: ۱، ومسلم برقم: ۱۹۰۷ عن عمر رضي الله عنه)..

ۋاتە: بىنگومان - ۈەرگىران و ۈەرنە گىرانى - ھەموو كىردەۋىيەك- ى باش - بەس بە گۈيۈرىي نىياز و مەبەستە و، بىنگومان ھەموو مۇۋفەك بەپىي نىياز و مەبەستى، حىسابى لەگەل دەكرى.

شاعیریکی فارسیش گوتووێه‌تی:

عبادت به‌ إخلاص ئیت نیکو است   وه‌ گرنه‌ چ‌ آید زبی مغز پوست
اگر جز به‌ حق‌ میرود جادت   در آتش فشاندن سجاده‌ ات

واته‌: خواپه‌رستی به‌نیاز و مه‌به‌ستی ساغه‌وه‌، چاکه‌، ده‌نا توێکلی
بی کاکل، چی لی په‌یدا ده‌بی؟! ته‌ گهر ریت به‌لای غه‌یری خوادا
بروات، به‌رماله‌ که‌ت لی ده‌ئاگری داوین!

به‌لی ئیخلاص و خوا پی مه‌به‌ست بوون، رووح و کاکلی هه‌موو
کرده‌وه‌ و چالاکییه‌ک و، هه‌وینی مه‌یینی هه‌موو شیریکه‌ و، به‌بی وی،
هه‌موو گه‌نج و ره‌نجت بایی پولیکه‌!!

که‌واته‌: هه‌روه‌ک چۆن هه‌یچ وه‌ستایه‌ک ده‌ست به‌ دیوار دانان
ناکات، هه‌تا بناغه‌که‌ی دانه‌پژئی، تۆش تاکو ته‌واو دلنیا و مسو‌گهر
نه‌بی، که‌ جگه‌ له‌ ره‌زامه‌ندی خوا، هه‌یچ نیاز و مه‌به‌ستیکی دیکه‌ت
له‌ دل دا نیه‌، هه‌یچ کاریک مه‌که‌، ته‌ گهرنا نه‌ک هه‌ر هه‌یجت پی نابری،
بگه‌ر زۆریش قه‌رززار ده‌بیه‌وه‌ و، دووچاری سزا و تۆله‌ش ده‌بی!

ه. پشت به‌ خوا به‌ستن (التوکل):

یه‌کی دیکه‌ له‌ خه‌سله‌ته‌ بنچینه‌یه‌ کانی مسوڵمانی موحاهید، بریتیه‌
له‌ پشت به‌ خوا به‌ستن و پال وه‌خوا دان، هه‌لبه‌ته‌ پشت به‌ خوا به‌ستن، له‌
زۆر جیی قورئان و سوننه‌ت دا، مه‌دحی کراوه‌، بۆ وینه‌ خوا فهرموویه‌تی:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ (الطلاق: ۳)

واته: هه‌ر که سێک پشت به‌خوا ببه‌ستی، ئه‌وه ئه‌وی به‌سه. پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه‌تی: (مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) (رواه ابن ابی حاتم).. واته: کێ پێی خۆشه له هه‌موو که‌س به‌هێزتری، با پشت به‌خوا ببه‌ستیت.

هه‌لبه‌ته مه‌به‌ست له پشت به‌خوا به‌ستنیش، فری دان و پشت گوێ خستنی هۆیه‌کان (إهمال الأسباب) نیه، وه‌ک هه‌ندیک که‌س به‌هه‌له، وا حالێ بوون.^(۱)

۶. دنیا به‌که‌م گرتن (الزهد):

خۆشویستنی ژیا‌نی دنیا و، هه‌لبێژاردنی به‌سه‌ر دوا‌ر‌وژ‌دا، یه‌ کێکه له‌و خه‌سه‌له‌ته به‌دانه‌ی، که له‌ کافر و خوانه‌ناسان دا، دێنه‌ دی، خ‌وای بێ هاوتا فهرموویه‌تی:

﴿...وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ (۲) ﴿الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ...﴾ (۳) (إبراهيم: ۳۰-۳۲).

واته: هاواریش بۆ کافران له ئازاریکی توند، ئه‌وانه‌ی ژیا‌نی دنیا به‌سه‌ر دوا‌ر‌وژ‌دا هه‌لدبه‌ژێرن.

(۱) له کتیی (پێگه‌ی صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوون) و کتیی (گیانی ژیا‌ن) دا به‌درێژی له‌و باره‌وه‌ دوا‌وین.

به‌لام پیشمرگه‌ی ئیسلام، نه‌ک هه‌ر ژيانی ناکاته ئامانج و مه‌به‌ستی هه‌ره‌ به‌رزى و، به‌سه‌ر ژيانی دواپۆژدا هه‌لینابژێری، به‌لکو زۆریشی به‌که‌م ده‌گرێ، چونکه‌ خوا فەرمووویه‌تی:

﴿...فَمَا مَتَعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ (التوبة: ۳۸).

رابواردنی ژيانی دنياش له‌چاو دوا پۆژ، به‌س شتيکی که‌مه، چونکه‌ رابه‌ره‌که‌ی فەرمووویه‌تی: (ما الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ، إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ أَصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ، فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ) (أخرجه مسلم برقم: ۲۸۰۵).. واته: وێنه‌ی دنيايه‌ له‌چاو دواپۆژ، وه‌ک ئەو تۆزه‌ ئاوه‌ وایه، که‌ یه‌کیکتان قامکی ده‌خاته‌ نیو ده‌ریاوه، ئنجا با سه‌رنج بدات، داخۆ چ به‌په‌نجه‌یه‌وه‌ دیت!!

(واته: ژيانی دنیا له‌چاو دوا پۆژ، وه‌ک ئەو تۆزه‌ ئاوه‌ وایه که‌ به‌قامکییه‌وه‌ هاتوه، له‌چاو ئاوی ده‌ریا) دنیا به‌که‌م گرتنی پیشمرگه‌ی ئیسلامیش له‌ زۆر شتاندا ده‌رده‌که‌وێ بۆ وێنه: به‌رگی ساده‌ و هه‌رزان پۆشین و، به‌ته‌نگ خواردن و خواردنه‌وه‌ نه‌بوون و، به‌رچاو تیریی و پاره‌ کۆنه‌ کردنه‌وه‌ و، گوێ نه‌دانه‌ مه‌دح و زه‌می خه‌لکی و...هتد^(۱).

(۱) یه‌کێک له‌زانایان ده‌رباره‌ی (زُهْد) جوانی گوتوو، که‌ ده‌لێ: (ليس الزهد أن لا تملك شيئاً، بل أن لا يملك شيء) واته: زوهد ئەوه‌ نیه‌ تۆ هیچ شتیکت نه‌ی، به‌لکو ئەوه‌یه‌ هیچ شتی که‌ تۆی نه‌ی!

۷- خۆپاگربی (الصبر):

یه کی دیکه له خهسلته پهسهندهکانی مسوڵمانی موحاهید، بریتیه له خۆپاگربی، خۆپاگربی (الصبر)یش وهك (راغب الأصفهانی) دهڵێ: (حبس النفس علی ما یقتضیه العقل والشرع)^(۱) واته: (صبر) بریتیه له ههس کردنی نهفس لهسهر شتێك كه عهقل و شرع دهیخوازن.

(عبدالقادری گهیلانی)یش خوالێ خوشب، گوتویهتی: خۆپاگربی سی بهشه:

- (أ)- خۆپاگربی لهسهر فرمانبهربی (الصبر علی الطاعة)،
  - (ب)- خۆپاگربی لهسهر تاوان نهکردن (الصبر عن المعصية)،
  - (ج)- خۆپاگربی لهسهر بهلاو گهروگرفت (الصبر علی البلاء)،
- ههروهها دهتوانین به شیویه کی دیکهش، خۆپاگربی دابهش بکهین و بڵین: خۆپاگربی سی بهشه:

- أ- خۆپاگربی له ئاقار داخوازییه خراپهکانی نهفس دا.
  - ب- خۆپاگربی له ئاقار دندهدان و خوت خوتهی شهیتان دا.
  - ج- خۆپاگربی له ئاقار دوژمنان دا که (رباط)ی پێ دهگوتری.
- ئهم ئایهتهش ههرسیکیانی کووکردونهوه:

(۱) مفردات ألفاظ القرآن، ص (۴۷۴).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

واته: ئەمى برۆادارینه! خۆراگرین له ئاقار شهیتان دا و، خۆتان رابگرین له ئاقار دوژمنان دا و، سهنگهری بگرن و، پارێز له خوا بکه‌ن به‌لکو سه‌رفرازبن.

۸- هه‌ست کردن به چاودێری خوا:

یه‌کی دیکه‌ له‌و خه‌سلته به‌رزانه‌ی، که پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامیان پێوه‌ده‌ناسری، بریتیه‌ له‌وه‌ی، که دايم و ده‌ره‌م هه‌ست به‌ چاودێری (مراقبه‌) و به‌سه‌ر راگه‌یشتنی خوا ده‌کات و، ده‌زانێ که خوا می‌رووله‌ی ر‌ه‌ش، له‌شه‌وی تاریک دا، به‌سه‌ر به‌ردی ر‌ه‌شه‌وه‌ ده‌بینی و، چرپه‌ی مار و می‌روو ده‌بیستی و، هه‌ست به‌ سیله‌ی چاوو خورپه‌ی دل ده‌کات و، هه‌یچی لی و ن نابێ، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

﴿...وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾ (ابراهیم: ۳۸)

واته: هه‌یج شتێک له‌ خوا و ن نابێ، نه‌ له‌ زه‌وی و نه‌ له‌ ئاسمانی دا، پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((اتَّقِ اللَّهَ حَيْنَمَا كُنْتَ...)) (أخرجه أحمد برقم: ۲۱۳۹۲، والترمذي برقم: ۱۹۸۷، وقال حديث حسن صحيح، عن أبي ذر)..

واته: له‌هه‌ر جێهه‌ک بووی و له‌هه‌ر حالێک دا بووی، پارێز له‌ خوا بکه‌.

په‌وشتی مسوولمانی موجهید له‌گه‌ل خه‌لکی دا

ئهو خوو په‌وشته به‌رزانه‌ی، که پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامیان پیوه ده‌ناسرین، له‌ بوا‌ری مامه‌له‌ له‌گه‌ل خه‌لکدا، زۆر و جۆراو جۆرن، به‌لام لی‌ره‌دا مه‌ودای باسکردنی هه‌مووانیانمان نیه و، به‌س گولبژێریکیان ده‌که‌ین:

۱. سوود به‌خه‌لک گه‌ياندن:

گه‌وره‌ترین و بنه‌ره‌تی‌ترین، په‌وشتی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، بریتیه له‌وه: که ئه‌وه‌نده‌ی بۆی بلوی، سوود به‌خه‌لکی ده‌گه‌یه‌نی: به‌دل، به‌زمان، به‌ده‌ست، به‌مال.. چونکه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ)) (أَخْرَجَهُ الْقَضَائِي فِي (مَسْنَدِ الشَّهَاب) بِرَقْم: ۱۲۳۴، عَنْ جَابِر). واته: چاکترینی خه‌لکی ئهو که سه‌یه که سوود به‌خشته‌ی بۆ خه‌لکی، خۆای په‌وه‌رد گاریش فه‌رموویه‌تی:

﴿... وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة: ۱۹۵)

واته: .. هه‌روه‌ها چکه بکه‌ن، بی‌گومان خوا چاکه‌کارانی خۆ شه‌ه‌وین.

۲- پێژ له خەلکی گرتن:

پیشمەرگهی ئیسلام، له سۆنگهی ئەوێوە که بۆخۆی خاوەنی پێژ و حورمەتە، پێژ و حورمەتی هەموو کەسیکی لەلایە و، هەرگیز شتێکی وایشان نادات کەسایەتی هێچ کەسیکی پێ بڕووشی و، هەڵدەدات کە بەپەسەندترین و خۆشتەین ناو بانگی هەر کەسیک بکات، چونکە پێغەمبەرە کە (صلی الله علیه وسلم) وای پێ فەرمووە: (أدعوا الناس بأحبّ أسمائهم إليهم).

۳- خۆ لەئێشی کەسەوێ هەڵنەقورتان:

پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرموویەتی: ((مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ، تَرْكُهُ مَا لَا يَحِلُّ بِهِ)) (أخرجه الترمذي برقم: ۲۳۱۸، عن أبي هريرة...) واتە: ئەتەواویی و چاکیی مسوڵمانەتی مەرۆف، ئەوێوە کە هەرشتیک پەيوەندی بەوێوە نەبێ، خۆی تی هەڵنەقورتینی.

بەلێ خۆ لە ئێشی خەلکییەوێ هەڵنەقورتان و، لەهەموو دیزان نەبوونە ئەسکوی، یەکی دیکە یە لە رەوشتە بەرزەکانی پیشمەرگهی ئیسلام، لە بوازی هەڵس وکەوتی نیو کۆمەلگا دا.

۴- زیان و قازانجی خەلکی وەک هی خۆ حسێب کردن:

یەکی دیکە لە رەوشت و خوێ پەسەندو هەڵبژاردەکانی پیشمەرگهی ئیسلام، ئەوێوە کە خۆشی و ناخۆشی و، قازانج و زیانی مسوڵمانان،

وہك ھى خۆى لەقەلەم دەدات، چونكە پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) پىی فەرموود: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ)) (أخرجه البخاري برقم: ۱۳، ومسلم برقم: ۷، عن أنس).
واتە: يەككىك لەئىوہ برۋا ناھىيى، ھەتا چۆنى بۇخۆى پىي خۆشە،
ئاواشى بۇ برايەكەى پىي خۆش نەبى. ^(۱)

ه. خەلك بەسەر خۇدا ھەلبۇاردن:

يەكى دىكە لەو رەوشتە بەرز و پەسەندانەى، كە دەبىي مۇسۇلمانى مۇجاھىد، ھەوللى خۆ پىي رازاندنەوھيان بەدات، برىتيە لە: بەسەر خۇدا ھەلبۇاردنى خەلك (الإيثار)، ھەلبەتە تاق و لۆق نەبى، ناگەنە لووتكەى بەرزى ئەم رەوشتە مەزنە ئىسلامىيەى، كە خوا كەردوويەتى بەمەدحى ھاوولە ھەلبۇاردەكانى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) وہك دەفەرموى:
﴿...وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الحشر: ۹).

واتە: ھەروھەا خەلكى بەسەر خۇياندا ھەلدەبۇرئەن ھەرچەندە بۇ خۆشيان پىيويستىيان ھەبى.

---

(۱) وہك زانايان گوتوويانە مەبەست لە ئيمان لىردە، ئيمانى كاملى و تەواوہ نەك مۇتلەقى ئيمان.

٦. نه‌رم و نیانی و خو به‌که‌م گرتن:

خوای مه‌زن له‌وه‌سفی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ﴿... رُحَمَاءُ يَبْنَهُمْ ...﴾ (الفتح: ٢٩)، واته... له‌نیو خویاندا میهره‌بان و به به‌زه‌یین..

هه‌روه‌ها له جییه‌کی دیکه‌دا، له وه‌سفی ته‌و مسولمانه هه‌ل‌ب‌ژاردانه‌دا، که به‌رنامه‌ی خویان پی دهبوورژینیته‌وه، فه‌رموویه‌تی:

﴿... أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ...﴾ (المائدة: ٥٤).

واته: .. له ئاقار برواداران دا گه‌ردن که‌چن.

به‌لێ، یه‌کی دیکه له خو و ره‌وشته‌کانی پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌گه‌ل خه‌لکی مسولمان دا، بریتیه له‌نه‌رم و نیانی و سینگ فراوانیی و، خو به‌که‌م زانیی، هه‌لبه‌ته‌ مروفیش به‌ خو که‌مگرتن له به‌رانبه‌ری برواداراندا، گه‌چکه‌ نابیته‌وه و لێ داناله‌نگی، به‌لکو به‌ پیچه‌وانه‌وه: پێی به‌رز ده‌بیته‌وه وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((وَمَا تَوَاضَعُ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ)) (أخرجه مسلم برقم: ٦٩، عن أبي هريرة) واته: هه‌ر که‌سیک له‌به‌ر خوا خوی به‌که‌م بگري، خوا به‌رزى ده‌کاته‌وه.

٧. پاراستنی ئەندامه‌کان:

یه‌کی دیکه له‌و ره‌وشته په‌سه‌ندانه‌ی، که پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌بواری په‌یه‌ه‌ندی له‌گه‌ل خه‌لکی دا، ره‌چاویان ده‌کات، بریتیه له‌وه‌ی

که هه‌موو ئەندامه پهنهان و پڕواله‌تییه‌کانی ده‌پاریژێ، له‌وه‌ی که به‌شیوه‌یه‌ک به‌کاریان بێنێ، زیانی مسولمانانی تێدابی.

به‌لێ مسولمانی موحاهید، ئەندامه‌کانی ناکاته درپنده و سه‌گی هار و له‌ به‌له‌کی خه‌لکیان به‌رنادات، به‌لکو به‌ جله‌وی عه‌قل و شه‌رع ریشمه‌یان ده‌کات و له‌واشه‌یان ده‌کات و ناهیلی خه‌تی خوار بکه‌ن:

۱- زمانی له‌ درۆ و، غه‌یبه‌ت و، بوختان و، توانج و، پلار و ناووناتۆره و، جنیوو، خۆ به‌سه‌ر خه‌لکی دا هه‌لکیشان و، دووزمانی و جاسوسی و.. هتد ده‌پاریژێ.

۲- گوێی له‌بیستنی هه‌موو قسه‌یه‌کی خراپ و بێ شه‌رعی ده‌پاریژێ، به‌تایبه‌تی که‌ زیانی مسولمانی‌کی تێدابی، مه‌گه‌ر له‌چه‌ند حاڵه‌تیکی هه‌لاوێراودا که به‌رژوه‌ندی مسولمانانی تێدابی.

۳- چاوی له‌ هه‌موو پوانینیکی خراپ و بێ شه‌رعی ده‌پاریژێ و له‌شتی هه‌لاک و شه‌رعی دا نه‌بی، به‌کاری ناهینی.

۴- دلی له‌هه‌موو جوړه‌گومان و خه‌یالنیکی به‌د و پیس ده‌پاریژێ سه‌باره‌ت به‌ هه‌رکام له‌ مسولمانان، هه‌رچه‌نده له‌جی خوشی دا که پیویست بکات پێ به‌خوی ده‌دات که گومان به‌ کارینی، چونکه زۆر جارن گومان پێ گه‌یشته‌ هه‌ق و راستیه‌.

۵- هه‌روه‌ها ده‌ست و لاقی، له‌هه‌موو کردار و په‌فتاریکی خراپ ده‌پاریژێ.

۶- دیسان گه‌ده‌ی له‌هه‌موو پاروویکی هه‌رام ده‌پاریژێ و..هتد.

۸- ره‌فتاری مسولمانی موجهید له‌گه‌ل نا مسولماناندا:

به‌لام هه‌لۆیست و ره‌فتاری پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌گه‌ل نا مسولماناندا، له‌مه‌ی رابرد جۆیه و به‌کورتی دوو جۆره:

(۱) ته‌گه‌ر له‌حاله‌تی بانگه‌واز کردن و تیگه‌یاندنیا دا بی، ته‌وه ته‌وپه‌ری نه‌رمیی و هیمنیی و لیژانیی و پشوو درێژی، به‌کار دینی، چونکه خوا فهرموویه‌تی:

﴿ اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ... ﴾ (النحل: ۱۲۵).

واته: بانگه‌واز بکه بو‌لای رپی په‌روه‌ردگارت به‌لیژانیی و وه‌ستایی و ئامۆژگاریی چاک..

ديسان خوا که موسا و هاروونی برای (عليهما السلام) ناردده لای فیرعه‌ون بو‌تیگه‌یاندن و بانگ کردن پی فهرموون:

﴿ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا ... ﴾ (طه: ۴۴).. واته: قسه‌یه‌کی نه‌رمی له‌گه‌ل بکه‌ن..

(ب) به‌لام ته‌گه‌ر له‌حاله‌تی رووبه‌رووبوونه‌وه و جه‌نگ و به‌ره‌نگاری دا بی، ته‌وه خوا فهرموویه‌تی:

﴿ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ ﴾ (الفتح: ۲۹) واته: له‌سه‌ر کافران توند و تیژن.

ديسان به‌پیغه‌مبه‌ری فهرمووه: ﴿ يَتَأَيَّهَا النَّبِيُّ جِهْدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ... ﴾ (التوبة: ۷۳).

واته: ئەو پێغه‌مبەری خوا، لە گەڵ کافر و دەغەلەکان دا بجهنگه و
 ڕه‌قییان به‌رانبەر بنوێنه، هه‌روه‌ها خۆی زانا پیمان ده‌فه‌رموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا
 فِيكُمْ عِلَظَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ (التوبة: ١٢٣).

واته: ئەو ئەوانە ی بڕواتان هێناوه! لە گەڵ ئەو کافرانە دا بجهنگن
 که لی‌تانه‌وه نێزیکن و، با ڕه‌قیستان پێوه‌بینن و، بزائن که خوا لە گەڵ
 پارێزکاران دایه.

به‌لێ له‌ حاله‌تی به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌دا، پێویسته پیشمرگه‌ی ئیسلام
 له‌ گەڵ دوژمنانی دا هه‌تا پێی ده‌کری، دل‌رەق و بێ به‌زه‌یی بی و،
 شیرێ چنگ به‌خوێن بی و، زه‌بری وایان لی بدات، که ئە گەر له‌هی
 پیشمه‌وه‌یان بدری ئەوه‌ی له‌ دواوه‌یانه، پێی ته‌مبێ خواردوو بی و، زراوی
 بجی، وه‌ک خوا ده‌فه‌رموی:

﴿فَإِمَّا تَثَقَّفْنَهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفُهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ (الأنفال: ٥٧).

واته: شنج‌ا هه‌رکات له‌ جه‌نگدا زه‌فه‌رت پێ‌بردن، زه‌بری وایان لی
 بده، که ئەوانه‌ی له‌ دوايانه‌وه‌ن پێی پڕ و بلاوبن، به‌لکو په‌ند وەر‌بگرن!!

به‌لام نابێ له‌م قسانه‌ش ئەوه به‌فام‌بێته‌وه، که ئینسانی مسولمان
 له‌ کاتی جه‌نگ و جیهاد دا بۆی هه‌یه له‌سنووره‌کانی شه‌رع و ئەده‌به
 به‌رزه‌کانی دهر‌بجی، وه‌ک دوا‌ی له‌ خالی شه‌شم (ڕه‌وشته جیهادییه‌کانی
 مسولمانی موحاید) دا باسی ده‌که‌ین.

ره‌وشته جیهادییه‌کانی مسوولمانی موحاید

بیجگه له‌و خه‌سله‌ت و ره‌وشته به‌رز و جوانانه‌ی، که له‌خالی چواره‌م و پینجه‌م دا، خراونه‌ روو، پیشمرگه‌ی ئیسلام، له‌رووی جه‌نگاوه‌رییه‌وه خاوه‌نی ئەم سیفەت و ره‌وشته به‌رزانه‌شه:

(١) جه‌نگ کردن ته‌نها به‌مه‌به‌ستی ره‌زانه‌ندیی خوا و به‌هه‌شتی به‌رین:

چه‌ک هه‌لگرتن و جه‌نگ کردن به‌س به‌مه‌به‌ستی رازیکردنی خوا و، شادبوون به‌به‌هه‌شتی رازاوه و نه‌پراوه و خو پاراستن له‌ کاریگه‌ریی هه‌ر جو‌ره‌ ده‌مار و هه‌ست و نه‌ست و هاندەرێکی دیکه‌ وه‌ک: مه‌دح و پێهه‌لا گوتران و سه‌رنج راکێشانی خه‌لک و، ده‌مارگیری و، تیره‌ و ناوچه‌ گه‌ریتی و، ده‌ستکه‌وتی ماددی.

چونکه - وه‌ک پێشتریش باسمان کرد- ئیخلاص و به‌س خوا پێ مه‌به‌ست بوون، مه‌رجی سه‌ره‌کیی وه‌رگیرانی هه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی باشه‌ و،

خوا لهوه بهرز و مهزن تره به هاوبه‌شیتیی هیچ کهس و هیچ شتییک
پازی بیټ، وهک له فهرموودهیه کی قودسیی دا فهرموویه‌تی: ((..
أنا أغنی الشركاء عن الشرك ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تركته
وشرکه)) (رواه مسلم).

پیغه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) ده‌بارهی په‌نج به‌خه‌ساریی
که‌سییک که به‌پالنه‌ری غه‌یری په‌زامه‌ندی خوا - به‌روالته - له‌پیناوی
خودا کوژراوه، فهرموویه‌تی: ((إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ
رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ، فَأَتَى بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ : فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا ؟ قَالَ :
قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ . قَالَ : كَذَبْتُ، وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يَقَالَ جَرِيءٌ .
فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ)) (أخرجه مسلم
برقم: ۱۵۲، عن أبي هريرة).

واته: بیگومان یه‌که‌مین کهس که له‌پوژی دواپی دا حوکم
ده‌دری پیاویکه شه‌هید بووه! ده‌یئیرت - بو داد‌گای خوا - و خوا
چاکه‌کانی خو‌ی ده‌خاته به‌رچاوی، شه‌ویش دانیان پینا دین، پاشان
- خوا - لپی ده‌پرسی: ئایا چیت به‌و نیعمه‌تانه کردوه؟ شه‌ویش ده‌لی:
له‌پیی تودا جه‌نگاوم تا‌کو شه‌هید بووم، خوا پیی ده‌فه‌مو‌ی: درو‌ت
کرد، به‌لکو بو‌یه جه‌نگاوی ه‌تا بلین: ئازا و بو‌یره، شه‌ودش گوترا،
دواپی فهرمان ده‌کری و له‌سه‌ر پرووی راده‌کی‌شری، ه‌تا فری ده‌دریته
نیو‌ئاگر - ی دۆزه‌خ - وه.

(۲) جهنگ کردن له ژێر ئالای ئیسلام دا و، به‌مه‌به‌ستی چه‌سپاندن و پاراستنی حوکمی خوا:

مه‌گهر چۆن دهنه‌ هه‌رجاریک له‌ قورئانی دا، باسی جهنگ و جیهاد کرابی، وشه‌ی له‌ پێی خوادا [فی سبیل الله] له‌ گه‌لدایه، بۆ وینه:

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْدُوا﴾

(البقرة: ۱۹۰).

واته: له‌ پێی خوادا بجه‌نگن دژی ئه‌وانه‌ی جه‌نگتان له‌ دژ ده‌که‌ن و، ده‌ستدریژی مه‌که‌ن.....

به‌لێ بیه‌جگه‌ له‌ ئیسلام (به‌رنامه‌ی خوا) هیچ شتیکی شایسته‌ی ئه‌وه‌نیه‌ که‌ ئینسانی مسولمان خوینی خۆی بۆ برپێژی و سه‌ری خۆی له‌ پێناودا دانی، دیسان بیه‌جگه‌ له‌ ئیسلامیش، هیچ ئالاو دروشمیکی دیکه‌ له‌وه‌ ناوه‌شیته‌وه‌ که‌ مسولمانی موحاید له‌ ژێر سایه‌ی دا بجه‌نگی و، له‌ سه‌ر سه‌ری خۆی به‌رزى بکاته‌وه‌، هه‌ربۆیه‌ش پیغه‌مبه‌ری پیشه‌وامان (صلی الله علیه‌ و آله‌) فرموویه‌تی: ((وَمَنْ قَاتَلَ تَحْتَ رَايَةٍ عِمِّيَّةٍ يَدْعُو إِلَى عَصَبَةٍ، أَوْ يَغْضَبُ لِعَصَبَةٍ، فَقَتِلَ فَقَتْلُهُ جَاهِلِيَّةٌ)) (أخرجه مسلم برقم: ۱۸۵۰، وابن حبان برقم: ۴۵۷۹ عن جندب).

واته: هه‌رکه‌سیک له‌ ژێر ئالایه‌کی نامۆ و نه‌ناسراودا بجه‌نگی، بانگه‌واز بۆ ده‌مارگیری بکات، یان له‌ سه‌ر ده‌مارگیری تووڕبی و، بکوژری، ئه‌وه‌ کوژرانیکی نه‌ فامانه‌ کوژراوه‌.

(۳) خۆزگه نه‌خواستن به‌ پرووبه‌پروو بونه‌وه‌ی دوژمن و له‌بیانوو نه‌بوون بۆ جه‌نگ:

بێگومان ئیسلام، جه‌نگ و کوشتاری وه‌ك دوایین چاره‌ و دهرمانی
كوژتایی (وآخر الدواء الكي) داناوه‌ و، له‌كاتی ناچارایی دا نه‌بی،
په‌نای بۆ نابات، بۆیه‌ یه‌كێك له‌ خه‌سله‌ته‌ سه‌ره‌كیه‌كانی بابای
موجهید له‌مه‌یدانی جه‌نگ و جیهاددا، ئه‌وه‌یه‌ كه‌سه‌ری بۆ جه‌نگ
ناخوڕی و خۆزگه‌ی پێ ناخوازی، به‌لام هه‌ركاتێك شه‌ر و جه‌نگیش
یه‌خه‌ی گرت و، ناچاربوو بێكات، مه‌ردانه‌ ده‌يكات و پشوو درێژو
خوړاگر ده‌بی، پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه‌تی:
(يا أيها الناس ، لا تتمنوا لقاء العدو، واسألوا الله العافية ، فإذا لقيتموهم
فاصبروا)) (أخرجه البخاري برقم: ۲۸۰۴، ومسلم برقم: ۱۷۴۲، عن عبدالله
بن ابي أوفى). واته‌: ئه‌ی خه‌لكینه! به‌رنه‌گاربوونه‌وه‌ی دوژمن به‌ئاوات
مه‌خوازن و، داواي سه‌لامه‌تیی له‌خوا بکه‌ن. به‌لام ته‌گه‌ر به‌ره‌نگاریان
بوونه‌وه‌ خوړابگرن..

دیاره‌ ته‌م خه‌سله‌ته‌ش، ئه‌وه‌ ده‌خوازی، كه‌ هه‌یج موجهیدیك
كارێك نه‌كات و، به‌جوړێك ره‌فتار نه‌كات، كه‌ سه‌ره‌بكه‌شیت
بۆ جه‌نگ و پرووبه‌پروو بوونه‌وه‌ له‌گه‌ڵ دوژمن دا، له‌كاتێك دا
كه‌ قیاده‌ی بالا بێ تاگایه‌ و، هه‌یج نه‌خشه‌ و پلانی جه‌نگی نیه‌ و،
نایه‌وێ تووشی شه‌رو جه‌نگ بێ، بێگومان هه‌ركه‌سه‌یك ره‌فتار و
هه‌لوێستێكی تاكه‌ره‌وانه‌ و خو‌ به‌سه‌رانه‌ی وای لێ بپشكوێته‌وه‌، كه‌
ببێته‌ مایه‌ی دروست كردنی هه‌راو كێشه‌یه‌كی نه‌ویستراو و، نه‌خشه‌

بۆ نه کیشرا و، ئەوه ئۆبالی دنیا و قیامه‌تی هه‌ر زه‌ره‌ر و زیان و کاره‌سات و مه‌ینه‌تییه‌کی، له‌ئه‌ستۆیه که مسولمانان تووشی ده‌بن، دیاره‌ ته‌ گه‌ر قیاده‌ش که‌مه‌رخه‌مییه‌ی و گوێ پینه‌دانی هه‌بێ له‌ویاره‌وه، ئەویش گونا‌ه‌باره و، بگه‌ر گونا‌ح و ئۆبالی گه‌وره‌ی دنیا و قیامه‌تی له‌ئه‌ستۆدا ده‌بی.

(٤) ئازایه‌تی و بێباکی و پشت له‌دوژمن نه‌کردن:

خوای زال و بالا‌ده‌ست، له‌ پیناسه‌ی ئەو کۆمه‌له‌ مسولمانه‌دا، که‌ ئایینی خۆیان پێ ده‌بووژێتته‌وه و، دینیتته‌وه گۆرپانی ژیان، فه‌رموویه‌تی:

﴿... أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ...﴾ (المائدة: ٥٤).

واته: له‌سه‌ر به‌رواداران نه‌رم و میه‌ره‌بانن و، له‌سه‌ر بێ برۆایانی‌ش زال و به‌ده‌مارن.

هه‌روه‌ها خوای به‌رز و مه‌زن، به‌به‌رواداران‌ی فه‌رمووه‌:

﴿... فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران: ١٧٥).

واته: شنج‌ا ئه‌ی مسولمانینه! له‌وان - کافران - ه‌ مه‌ترسن و له‌من بترسن، ته‌ گه‌ر به‌روادارن.

ده‌رباره‌ی پشت له‌ دوژمن کردن و له‌مه‌یدان پا‌کردنیش هه‌ره‌شه‌ی گه‌وره‌ هه‌یه، وه‌ك پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((إِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ..... وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ)) (أخرجه البخاري برقم:

۲۷۶۶، و مسلم برقم: ۱۴۵، عن أبي هريرة) .. واته: خوتانی له‌حه‌وت - تاوانه - فموتینه‌ره‌کان به‌پاریزن: .... پشتکردنه‌ دوژمن له‌پوژی هیرشدا.

خوا‌ی په‌روه‌ردگار فهرموویه‌تی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمُ
الْأَدْبَارَ ۝۱۵ وَمَنْ يُولِهِمْ يُؤْمِدْ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا
إِلَافٍ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَلِئْسَ
الْمَصِيرُ ۝۱۶﴾ (الأنفال: ۱۶).

واته: ئە‌ی ئە‌وانه‌ی به‌رواتان هیناوه! هه‌رکاتێک به‌ره‌نگاری هیرشی ئە‌وانه‌ بوون که‌به‌په‌روان، نه‌چن پشتیان تی بکه‌ن! هه‌رکه‌سیک له‌و په‌ژده‌دا پشتیان تی بکات، مه‌گه‌ر له‌حاله‌تی وه‌رسووپان بۆ تاکتیکی جه‌نگ، یان خو‌گه‌یاندنه‌وه‌ به‌ده‌سته‌یه‌ک^(۱) (له‌ به‌رایانی جه‌نگاوه‌ری) - ئە‌وه‌ بی‌گومان توو‌په‌یی خوا‌ی پی به‌راوه‌ و، جی‌گای دۆزه‌خه‌ و، ئە‌ویش خراپه‌ترین سه‌ره‌نجامه‌.

(۱) زانایان گوتوو‌یانه‌: له‌کاتێک دا هیزنکی ئیسلامیی، له‌لایه‌ن دوژمنه‌وه‌ نابو‌وه‌ بدیری و، توانا و به‌ستی ده‌ست کردنه‌وه‌ و به‌رگری له‌خۆ کردنی‌شان نه‌ما‌یی، دیسان ئە‌و جه‌نگاوه‌رانه‌ بۆیان هیه‌ به‌بکه‌ن و، مه‌یدانی جه‌نگ به‌جی به‌یئێن، وه‌ک (خالد بن الولید)خوا‌ی لی په‌رازی بی له‌جه‌نگی (مؤتة)دا کردی، که‌ دواییش پی‌غه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)مه‌دحی کردن و فهرمووی: (بَلْ هُمْ الْكَاذِبُونَ إِنِّ شَاءَ اللَّهُ)، به‌روانه‌ کتیبی (روائع البيان تفسیر الأحكام من القرآن) محمد علي الصابوني (ج ۱ ص: ۵۹۹).

هه‌ربۆیه‌ش پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پرووحم فیدای
 ڕێ و شوێنی بێت، له‌جەنگ و پرووبه‌پروو بوونه‌وه‌دا ئازاترین و چاکترین و
 چاونه‌ترست‌ترین که‌س بووه‌ و، جەنگاوه‌ره‌ ئازا و به‌جە‌رگه‌ کانی هاوه‌لان
 خوا لێیان ڕازی بێ گوتوو‌یان: (كُفَّا إِذَا حَمِيَ الْوَطِيسُ إِحْتَمَيْنَا بِرَسُولِ
 اللَّهِ (صلی الله علیه وسلم)) واته‌: ئێمه‌ له‌ کاتی‌ک دا که‌ ته‌ندوو‌ری
 جەنگ گه‌رم ده‌بوو، خو‌مان به‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه
 وسلم) - له‌ دو‌ژمن - ده‌پاراست!!

(ه) پارێزکاری و زۆر یادی خوا کردن:

بێگومان موجهیدانی ئیسلام، پشتیان به‌ خوا قایمه‌ و، هه‌رخوا
 به‌ تاقه‌ پشت و په‌نای خو‌یان و جیهاده‌ که‌ یان ده‌زانن، ئنجا بێگومان
 له‌ گه‌ڵ بوونی خوا و پشتگیری کردنی بۆ مسولمانان هه‌روا به‌ گۆ‌تره
 نیه‌ و، له‌ سه‌ر بناغه‌یه‌ کی وردی داد‌گه‌رانه‌یه‌ و، به‌ ته‌ندازه‌ی له‌ گه‌ڵ
 خوا‌دا بوونی بر‌وا‌داران و به‌ندایه‌تی‌بانه‌ بۆ خوا، که‌ له‌ پارێزکاری و زۆر
 یادی وا کردنیان دا، ده‌رده‌ که‌وێ، یان چاک‌تر بڵێین: که‌ پارێزکاری
 (تقوی) و یادی خوا (ذکر الله) فراوان‌ترین درووشمی.

خوای په‌روه‌رد‌گار له‌و باره‌یه‌وه‌ فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿...فَمَنْ أَعَدَّيْ عَلَيْكُمْ
 فَأَعَدُّوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعَدَّيْ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

واته: ئنجا هه‌ر که‌سیک ده‌ستدریژی کرده سهرتان، ده‌ستدریژی بکه‌نه‌وه سهر، وه‌ک ئه‌و ده‌ستدریژییه‌ی که کردووێته سهرتان و، پارێز له‌خوا بکه‌ن و بزانه‌ن که خوا له‌گه‌ڵ پارێزکاران دایه.

وه‌ک ده‌بینین: خوای داد گه‌ر له‌گه‌رمه‌ی جه‌نگ و جه‌نگی به‌ر په‌رچ دانه‌وه‌ی سته‌م و ده‌ستدریژی به‌ی بڕوایان دا، زۆر به‌ته‌ئکیده‌وه فه‌رمان به‌ پارێزکاری ده‌کات و، ئاگاداریشمان ده‌کاته‌وه، که له‌گه‌ڵ پارێزکاران دایه!

دیسان خوای په‌روه‌ردگار و تۆله‌ه‌ستین فه‌رمووێته‌ی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِيكُمْ فَأَثْبِتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (الأنفال: ٤٥).

واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی بڕواتان هه‌یناوه! هه‌ر کاتێک به‌ره‌نگاری کۆمه‌لک بوون، چه‌سپاو بن و، زۆر یادی خوا بکه‌ن، به‌لکو سه‌رفرازین (لێره‌دا مه‌به‌ست له‌سه‌رفرازی، زالبوون و سه‌رکه‌وتنه به‌سه‌ر دوژمن دا).

به‌لێ له‌راستی دا جه‌نگ به‌رله‌وه‌ی به‌چه‌ک و هه‌یژێ ماددی بکری، به‌هه‌یژێ دڵ و ده‌روون و مه‌عنه‌وییات ده‌کری و، چاکترین و گه‌وره‌ترین سه‌رچاوه‌ی هه‌یژ و زه‌ی دڵ و ده‌روونیش، په‌یوه‌ندی توند و تۆله له‌گه‌ڵ خوادا، ئنجا یه‌نگومان پارێزکاری و یادی خوا کردنی، چاکترین و فراوانترین هۆکاری پته و بوون و قوول بوونه‌وه و قایم بوونی ئه‌و په‌یوه‌ندییه‌ن.

(٦) رهقیی و زبری ۛ توندوتیژی:

ههروهک چۆن هیدی و مهندی و نهرم و نیانی و، سینگ فراوانی و، کارامهیی و لیزانی شیواز و دهستووری ههلس و کهوت و رهفتاره، توند وتیژی و زالی و زبری (الشَّدة والعِزَّة ایش، شیواز و چۆنیهتی رهوش و رهفتاری جهنگاوهرانه، دیاری دهکهن، وهک خوی کاربهجی و بالادهست و زال فهرموویهتی:

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ ... ﴾ (٢٩) ﴿ (الفتح: ٢٩)

ههروهها فهرموویهتی: ﴿ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ، فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ... ﴾ (٥٤) ﴿ (المائدة: ٥٤).

ویان فهرموویهتی: ﴿ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَانِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴾ (١٢٣) ﴿ (التوبة: ١٢٣).

واته: ئهی ئهوانهی برواتان هیناوه! له گهل ئهو کافراندا بجهنگن که لیتانهوه نیزیکن و با زیربیتان پیوه بهدی بکهن و، بزائن که خوا له گهل پارێزکاران دایه.

به لێ وهک پێشینان دهلێن: (کهس له شهڕ شه کری نه به شیوه ته وه).

ئەو کەسە‌ی کە دوژمنته و، بە‌خوێنی سەرت تێنویه و، ئە‌گەر زە‌فە‌رت پێ‌ ببات، جە‌بت نادات و پە‌ل پە‌لت دە‌کات، هیچ ماقوول نیه، تۆش بە‌ شیوازی خۆ‌ی رە‌فتاری لە‌ گە‌ڵدا نه‌‌کە‌ی و، هەر‌ بە‌و زمانه‌ نه‌‌یلوێنی، کە‌ لە‌ غە‌یری ئە‌وه‌ حاڵی نابێ‌! هەر‌ بۆ‌یه‌ش دە‌بینین پێ‌غه‌مبە‌ری خاتە‌م (صلی الله علیه وسلم) کە‌ خوا لە‌ باره‌یه‌وه‌ فە‌رموویه‌تی:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (الأنبياء: ١٠٧)

سە‌بارە‌ت بە‌ کە‌سانێکی ئاوا، پێ‌ روونیی دە‌کات و فە‌رمانی پێ‌ دە‌کات، کە‌ بە‌م شیویه‌ رە‌فتاریان لە‌ گە‌ڵ بکات:

﴿إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ الَّذِينَ عَاهَدَتْ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مِرَّةٍ وَهُمْ لَا يَنْقُونَ ۚ فَأَمَّا تَثَقَفَتْهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِدَ بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَدَّكُرُونَ﴾ (الأنفال: ٥٥، ٥٦، ٥٧).

واته: بێ‌گومان خراپترینی ژيانداران لە‌لای خوا، ئە‌و کافرانه‌ کە‌ بڕوا ناهێنن، ئە‌وانە‌ی کە‌ پە‌یمانە‌ت لە‌ گە‌ڵ بە‌ستوون، کە‌چی هە‌موو جارێ‌ پە‌یمانە‌ کە‌یان هە‌ڵدە‌وه‌شی‌ننه‌وه‌ و، ئە‌وانە‌ پارێ‌ژ ناکە‌ن - لە‌بێ‌ بە‌ئێنی -، ئنجا هەر‌ کاتی‌ک لە‌جە‌نگ دا، ئە‌وانە‌ت بۆ‌ هە‌ڵکە‌وت - جە‌بیان مە‌ده‌ و زە‌ه‌ریکی وایان لێ‌ بدە‌ - ئە‌وانە‌ی کە‌له‌ پشتیشیانە‌وه‌ن پێ‌ژ و بڵاو و تاروماریان بکە‌، بۆ‌ ئە‌وه‌ی پە‌ند‌گرتو و بن.

(۷) پێش خستنی بانگه‌وازکردن بۆ ئیسلام له‌سه‌ر جه‌نگ و کوشتا:

پێیسته مسولمانانی موجهید، له‌گه‌ڵ هه‌ر پێرو کۆمه‌لیک دا به‌جهنگن، به‌ر له‌ده‌ست به‌ جه‌نگ کردن، بانگیان بکه‌ن بۆ ئیسلام و تایینی خوایان بۆ روون بکه‌نه‌وه و، جوان تییان بگه‌یه‌نن، له‌و باره‌شه‌وه فه‌رمووده‌ی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) زۆرن، بۆ وێنه: ((كَانَ النَّبِيُّ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ، أَوْصَاهُ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، ثُمَّ قَالَ: اغْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ اغْزُوا، وَلَا تَغْلُوا، وَلَا تَعْدُوا، وَلَا تَمْتَلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، قَادِعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ أَوْ خِلَالٍ، فَأَيُّتَهُنَّ مَا أَجَابُوكَ، فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ أَجَابُوكَ، فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى التَّحَوُّلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ فَعَلُوا ذَلِكَ، فَلَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ، فَإِنْ أَبَوْا أَنْ يَتَحَوَّلُوا مِنْهَا، فَأَخْبِرْهُمْ، أَنَّهُمْ يَكُونُونَ كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللَّهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُؤْمِنِينَ، وَلَا يَكُونُ لَهُمْ فِي الْغَنِيمَةِ وَالْفَيْءِ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا، فَسَلِّهُمُ الْحِزْبَةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ، فَاقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا، فَاسْتَعِنَ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ)) (اخرجه مسلم برقم: ۱۷۳۱، والترمذي برقم: ۱۴۰۸، وغيرها).

واته: پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) کاتی‌ک که‌سیکی ده‌کرده فه‌رمانده‌ی سوپایه‌ک یان ده‌سته‌یه‌ک، ده‌باره‌ی خۆی ئامۆژگاریی ده‌کرد به‌پاریژکاریی و، ده‌باره‌ی مسولمانان که‌له‌ گه‌لی دان، رای

دهسپارد که له گه‌ڵیان چاک بێ، پاشان ده‌یفه‌رموو: به‌ناوی خواوه و، له‌رێی خوادا بجه‌نگن، له‌گه‌ڵ ئەوانه‌دا بجه‌نگن، که بر‌وایان به‌خوانیه، بجه‌نگن و دزیی له‌غه‌نیمه‌ت مه‌که‌ن و، په‌یمان مه‌شکینن و - جه‌سته‌ی کوژراون - ته‌تک مه‌که‌ن و، وه‌مندال مه‌کوژن،^(١)

هه‌رکاتیک به‌ره‌نگاری دوژمنه‌ت بوویه‌وه، له‌ هاوبه‌ش په‌رسته‌کان، سێ شتانیان لێ داوا بکه، ئنجا هه‌ر کامێکیانیان وه‌لام دایه‌وه، لێیان وه‌ربگره و لێیان گه‌ڕێ:

أ- بانگیان بکه بۆ ئیسلام جا ته‌گه‌ر به‌ده‌نگته‌وه هاتن، لێیان وه‌ربگره و وازیان لێ بینه، ئنجا بانگیان بکه، که له‌ ناوچه‌ی خۆیانه‌وه بگوازنه‌وه بۆ ناوچه‌ی کوچکه‌ره‌کان و، پێیان رابگه‌یه‌نه، که ته‌گه‌ر ته‌وان ته‌وه بکه‌ن، ته‌وه کوچکه‌ره‌کان چ مافیکیان هه‌یه، ده‌یان بێ و، چ ته‌رکیکیان له‌سه‌ره له‌سه‌ریان ده‌بێ، به‌لام ته‌گه‌ر قایل نه‌بوون بگوازنه‌وه، پێیان رابگه‌یه‌نه که وه‌ک مسوڵمانه‌ خه‌ڵه‌کییه‌کان ده‌بن و، ته‌وحوکه‌میان به‌سه‌ردا جێ به‌جێ ده‌بێ، که به‌سه‌ر ته‌و پر‌واداراندا جێ به‌جێ ده‌بێ و، پشکیان له‌ده‌ست که‌وتی به‌شه‌ر گیراوه، به‌جێ شه‌ر گیراودا نابێ، مه‌گه‌ر له‌گه‌ڵ مسوڵمانان دا بچه‌نه‌ جه‌نگ.

ب- ئنجا ته‌گه‌ر رازی نه‌بوون - مسوڵمان بن - داوای سه‌رانه‌یان لێ بکه، ئنجا ته‌گه‌ر به‌ده‌نگته‌وه هاتن، لێیان وه‌ربگره و وازیان لێ بینه.

ج- به‌لام ته‌گه‌ر ملیان نه‌دا - سه‌رانه‌ش به‌ده‌ن - ته‌وه ناوی خویان لێ بینه و، یارمه‌تی له‌ خوا بخوازه و له‌ دژبان بجه‌نگه...

(١) له‌فه‌رمووده‌ی دیکه‌دا باسی تافه‌رت و پیاوی پیریش کراوه، که نابێ بکوژرێن.

دوو ئاگاداریی گرنه:

یه کهم: زانایان له سه‌ر شه‌وه یه‌کده‌نگن، که دروست نیه سوپای ئیسلام له گه‌ل کۆمه‌ڵێک دا بجه‌نگی، که بانگه‌وازی ئیسلامیان پێ نه‌گه‌یشه‌وه، ده‌ڵێن: رده‌فتاری وا حه‌رامه‌ و، هه‌ر کاتی‌کیش سوپایه‌کی ئیسلام کاری وای کرد و کوشتاری لێ کردن، پێویسته‌ خوێن (دیه‌ی) کوزراوه‌کانی بدات: ^(١)

دووهم: سه‌رانه وه‌ک هه‌ندی‌ک له‌زانایان ده‌ڵێن: به‌س له‌خاوه‌ن کتێبه‌کان (أهل الکتاب) و مه‌جووسییه‌کان وه‌رناگیرێ، به‌لکو له‌سه‌رجه‌م شه‌و کافر و موشریکانه وه‌رده‌گیرێ، که له‌سه‌ر بیرو برۆی خۆیان ده‌میننه‌وه‌ و، ئاماده‌ن که له‌ژێر سایه‌ی ده‌ولتی ئیسلامیی دا بژین، شه‌مه‌ش پای زۆربه‌ی زانایانی پو‌چوو (راسخ)یه، به‌لگه‌ی شه‌م پایه‌ش زۆرن، بۆ وێنه‌:

یه‌ک: (بخاري و ترمذي) گێڕاویه‌ته‌وه، که پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) سه‌رانه‌ی له مه‌جووسییه‌کانی (هَجَرَ) وه‌رگرتوه.

دوو: (ترمذي) گێڕاویه‌ته‌وه که پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) له مه‌جووسییه‌کانی (به‌حریین)ی وه‌رگرتوه و، (عومه‌ر) خۆی لێ پازی بێ له‌فارسه‌کان و، (عوسمان) خۆی لێ پازی بێ له‌ فارس و به‌ربه‌رییه‌کانی وه‌رگرتوه.

سێ: شه‌و فه‌رمووده‌یه‌ش که شه‌رحمان کرد، به‌راشکاویی فه‌رموویه‌تی: ((إِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ)).

(١) برۆانه: (فقه السنة، ج ٣ ص: ١٤٧)، السید سابق.

چوار: (ابن القیم)یش گوتویهتی^(۱): (چونکه مه‌جووسییه‌کان خاوه‌نی شیرکن و کتیبیان نیه، سه‌رانه‌ی وهرگیرانیان، به‌لگه‌یه‌ی بۆ وهرگیرانی له‌هه‌موو موشریکه‌کان، بۆیه‌ش پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) له‌بەت په‌رسته‌کانی عه‌ره‌بی وهرنه‌گرتوه، چونکه هه‌موویان به‌ر له‌هاتنه‌خواره‌وه‌ی نایه‌تی سه‌رانه (آیه‌ الجزیه)^(۲) که له‌پاش جه‌نگی ته‌بووک هاتۆته‌ خوارێ، مسوڵمان بوون).

(۸) دووعا و پارانه‌وه‌ له‌گه‌رمه‌ی جه‌نگ دا:

یه‌کیکی دیکه‌ له‌په‌وه‌شته‌ به‌رزه‌ ئیسلامییه‌کانی مسوڵمانی موحاهید، ئه‌وه‌یه‌ که له‌جه‌نگه‌ی شه‌رو گه‌رمه‌ی هی‌رش و تی‌ک پ‌ژاندا، له‌خوا ده‌پا‌پ‌ئیه‌وه‌ و دوعا ده‌کات، چونکه له‌و کاته‌دا دوعا له‌هه‌موو کاتیک چاک‌تر قبول‌ ده‌بێ و، یارمه‌تی خواش له‌هه‌موو کاتیک نیزی‌ک‌تره، پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) له‌و باره‌وه‌ فه‌رمویه‌تی: ((ثَنَانٍ لَّا تَرْدَانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النَّدَاءِ وَعِنْدَ الْبَاسِ)) (أُخْرِجَهُ ابوداود برقم: ۲۵۴۲).

واته: دوو جو‌ره - دوعا - په‌ت ناکرێنه‌وه: پارانه‌وه‌ له‌کاتی بانگ و له‌کاتی جه‌نگدا.

ئه‌مه‌ش چه‌ند وێنه‌یه‌ک له‌و دوعا‌یا‌نه‌ی که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌کاتی جه‌نگ دا فه‌رموونی:

(۱) بروانه (زاد المعاد فی ه‌ذی خیر العباد) ج ۲ ص: ۸۰) ابن قیم الجوزیه.

(۲) مه‌به‌ست له‌ نایه‌تی سه‌رانه‌ نایه‌تی ژماره (۲۹)ی سو‌ره‌تی (التوبه)یه.

أ- ((اللَّهُمَّ! مَنْزِلَ الْكِتَابِ، وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ، إِهْزِمْهُمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ)) (أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: ٢٨٠٤، وَمُسْلِمٌ بِرَقْم: ١٧٤٢، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى) .. واتە: ئەي خۇايە! كىتەب نىزەر و، ھەمۇر پۇتتەنەر و، شەكىنەرى كۆمەل - ى كوفر - تىكىيان بىشكىنە و سەرمان بخە بەسەريان دا.

ب- ((اللَّهُمَّ! مَنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، إِهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ! اهْزِمْهُمْ وَزَلِّزْلَهُمْ)) (أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: ٦٠٢٩، وَمُسْلِمٌ بِرَقْم: ٤٦٤١). واتە: ئەي خۇايە! نىزەرى كىتەب و، لىپرسەردەۋى خىرا! حىزبە كان تىك بىشكىنە، ئەي خۇايە! تىكىيان بىشكىنە و بىيان ھەژىنە!

ج- ((اللَّهُمَّ! أَنْتَ عَصْدِي، وَأَنْتَ نَصِيرِي، بِكَ أُحُوْلُ، وَبِكَ أَصُوْلُ، وَبِكَ أَقَاتِلُ)) (رواه أصحاب السنن) .. واتە: ئەي خۇايە! بەس تۆ ھىز و بازو و پشتىوانى، بەتۆ دەجولۇيم و، بەتۆ ھىرش دەكەم و، بەتۆ دەجەنگەم!

بەللى بەرپىزان!

ئىسلام ئاۋا فېرمان دەكات، كە لەگەرمەي جەنگ و جىھاد دا، داۋا لەخۇا بىكەين: دوژمن و ناخەزانمان تىك بىشكىنە و، ئىمەيان بەسەردا سەربىخات! چۈنكە مۇسۇلمان دەپ بۇ خۇي چى لە تۈانادا ھەيە و لەدەست دى بىكات - بۇ ھەر كاروبارىك - ئەو جار داۋا لەخۇا بىكات و، لىي پىارپىتەۋە كە بەھانىيەۋە بىت و پشتىوانىي بىكات، نەك بۇ خۇي ھىچ نەكات و، خەيالىيەنە چاۋەروانى خۇاش بىت، كە ھەمۇو كاروبارىكى بۇ پىك بىتنە و، ھەمۇو دوژمن و ناخەزىكى بۇ بىفەۋىتنە و بىيانرەتنە!!

(٩) به‌ناوی خوا و، به‌هۆی خواوه و، له‌پێی پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا (صلی الله علیه وسلم):

کۆتایی ره‌وشته جیهادییه‌کانی مسوولمانی موجهید و پیشمرگه‌ی ئیسلام، به‌م فهرمووده‌یه‌ی پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا (صلی الله علیه وسلم) دینین که ده‌فه‌رموی: ((عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن رسول الله (صلی الله علیه وسلم) قال: انْطَلِقُوا بِاسْمِ اللَّهِ، وَبِاللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، لَا تَقْتُلُوا شَيْخًا قَانِيًا، وَلَا طِفْلًا، وَلَا صَغِيرًا، وَلَا امْرَأَةً، وَلَا تَغْلُوا، وَضُمُوا عَنَائِمَكُمْ، وَأَصْلِحُوا وَأَحْسِنُوا، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ)) (أخرجه أبو داود برقم: ٢٦١٦، وضعفه الألباني)..

واته: ئەنە‌سی کۆری مالیک خوا لێی رازی بێ گێراویه‌ته‌وه، که پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه‌تی: برۆن - به‌ره‌و جیهاد - به‌ناوی خوا، به‌پشتیوانیی خوا و، له‌سه‌ر رێبازی پێغه‌مبه‌ری خوا: پیری که‌نه‌فت و مندالی گچکه و ئافه‌رت مه‌کوژن و، ناپاکیی له‌غه‌نیمه‌ت مه‌که‌ن، ده‌ست که‌وته‌کان خێر بکه‌نه‌وه سه‌ر یه‌ک، وه کاروبارتان چاک بکه‌ن و، چاکه‌کاریی - له‌گه‌ڵ خه‌ڵکدا - بکه‌نه‌پیشه، بێگومان خوا چاکه‌کارانی خۆش ده‌وێن.

له‌م فهرمووده به‌پێژه‌ی پێغه‌مبه‌ری به‌رێزدا (صلی الله علیه وسلم) ئەم شتانه وه‌رده‌گێڕن:

١- وه‌ک له‌پێشه‌وه‌ش باسمان کرد، ده‌بێ ده‌رچوون و به‌رپێ که‌وتن به‌ره‌و مه‌یدانی جه‌نگ و جیهاد، به‌س بۆ خوا و به‌ناوی خواوه بێت و، دوور بێت له‌هه‌ر مه‌به‌ست و ناوونیشانیکێ دیکه.

۲- ده‌بێ موجهیدان پشتیان به‌خوا قایم بێت و، هه‌رچه‌نده درێغیان نه‌کردوه له‌ ئاماده‌کردنی هه‌موو وه‌سیله و هوکاره‌کان دا، به‌لام به‌شان و شه‌وه‌که‌ت و وه‌سیله و توانا و ده‌سته‌لاتی خۆیان ناناژن و، سه‌رکه‌وتن به‌س له‌خوا چاوه‌ڕێ ده‌که‌ن!

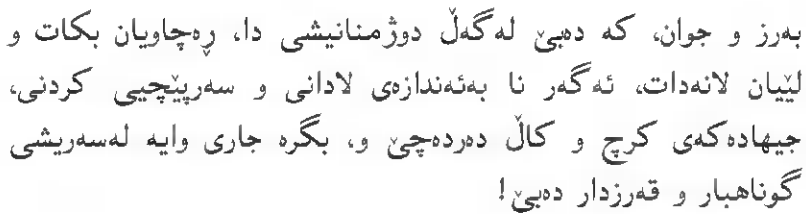
۳- له‌هه‌موو هه‌لس و که‌وت و ڕه‌فتاریکی نیوخۆ و مه‌یدانی جه‌نگیشیاندا، پابه‌ندیی و مل که‌چی موو به‌موویان هه‌یه، بۆ ڕێ و شوێن و ڕیبازی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه‌ر له‌ڕێژ و حورمه‌ت له‌یه‌کدی گرتن و، گوێ گرتن و به‌قسه‌کردن (السمع والطاعة) و، پرس و ڕاویژ به‌یه‌کدی کردنه‌وه بگه‌ر، تاکو خۆپاراستن له‌هه‌ر خه‌سله‌ت و ئاکاریکی ناشه‌رعیی و ناپه‌سه‌ند، که‌ پیچه‌وانه‌ی ئیسلام و یاسا و ئه‌ده‌به به‌رز و جوانه‌کانیه‌تی، چ له‌نیوخۆ و چ له‌گه‌ڵ خه‌لکی دیکه‌دا.

۴- نه‌کوشتن و ده‌ست پاراستن له‌ پیاوی پیر - مادام له‌شه‌ردا به‌شدار نه‌بێ - و مندالی گچکه و ئافه‌ت.

۵- دزی نه‌کردن له‌ غه‌نیمه‌ت، هه‌رچه‌نده زۆریش که‌م بێت و، خرکردنه‌وه سه‌ریه‌ک و سه‌رژمی‌کردنی هه‌موو جوړه ده‌ست که‌وته‌کان و ده‌ستکاری نه‌کردن.

۶- کاروبار ڕیک‌خستن و چاکه‌کاری کردنه‌ پێشه، له‌گه‌ڵ خه‌لکه‌دا به‌گشتی، چ کافر بن چ مسولمان.

به‌لێ له‌گه‌رمه‌ی جه‌نگ و جیهادیش دا، پیشمرگه‌ی ئیسلام پابه‌ند کراوه به‌ کۆمه‌لیک یاسا و ده‌ستووری شه‌رعیی و ئه‌ده‌ب و ڕه‌وشتی

ئهو خەسلەت و ڕەوشتە بەدانەى كە خۆيان لى دەپاریزى

ئەو خەسلەت و خوو و ڕەوشتە نزم و پيسانەى كە مسوولمانى موحاهید
خۆيان لى دەپاریزى زۆر زۆرن بەلام لەبەر كەم دەرفەتى لێردا بەس
هەندىكیان لى بەنموونە دینینە:

١- بى شەرمىى بەرانبەر بە خوا

بى شەرمىى بەرانبەر بە خوا، پىستىرین خەسلەتە، چونكە لەخوا
ترسان سەرى هەمووى زانىارىيە كە وەك گوتراوە: ((رَأْسُ الْحِكْمَةِ
مَخَافَةُ اللَّهِ)) (رواه البيهقي برقم: ٧٤٤، عن ابن مسعود). مادام وابى بە
پێچەوانەو: لەخوا نەترسان و شەرم لەخوا نەکردن، ئەسڵ و بنچینەى
هەموو جۆرە تاوان و سەرپێچییە كە، پێغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم)
فەرمویەتى:

((إِسْتَحْيُوا مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ حَقَّ الْحَيَاءِ...)) (رواه أحمد).. واته: وهك له
له‌خوای زال و پایه‌به‌رز ده‌ه‌شیت‌ه‌وه، شهرمی لی بکه‌ن.....

۲- به‌د گومانیی به‌رانبه‌ر به‌خوا:

یه‌کی دیکه له‌و خه‌سله‌ته‌نزم و پیسانه‌ی، که پیشمرگه‌ی ئیسلام له
خو‌ییان ناوه‌شیت‌ه‌وه، بریتیه له به‌د گومانیی (سوء الظن) ده‌رباره‌ی خوا.

هه‌لبه‌ته ته‌م خه‌سله‌ته‌نزمه‌ش وه‌ک ئه‌وه‌ی پیشی و وه‌ک هه‌ر
خه‌سلتییکی دیکه‌ی نزم و خراب، له‌ درۆزناوو زه‌لکاوی بر‌وا‌کزیی و
دلنه‌خو‌شیه‌وه په‌یدا ده‌بی، به‌د گومانیی ده‌رباره‌ی خوا له‌زۆر بو‌اردا
خۆی ده‌نو‌یئێ:

۱- ترسان له‌مردنی جو‌ریکه له به‌د گومانیی به‌رانبه‌ر به‌خوا.

۲- ترسان له‌ دوژمن و چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نیی و هه‌ر‌شه و گو‌ر‌ه‌شی له
به‌د گومانیی سه‌باره‌ت به‌ خوا وه‌هه‌لده‌قو‌لی، دهنه‌ مادام بر‌وات وابی^(۱)
خوا پشتیوانه، ده‌بی بشزانی که ده‌سه‌لاتی خوا له‌ هی دوژمن زیاتره!

۳- ترسان له‌ هه‌ژاریی و بی بر‌یویی جو‌ریکه له به‌د گومانیی به‌رانبه‌ر
به‌خوا، چونکه خوا به‌لێنی داوه که ده‌تریه‌نی:

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾ (هود: ۶)

---

(۱) مه‌به‌ست له‌م قسه‌یه‌ش ئه‌وه‌یه، که مسولمانی موحاید بابایه‌کی هه‌له‌شه و
بیرکورت و ناواقیعیی و خه‌یالیی بی!

واته: ههر زیندوهرێک، که له‌زهوی دایه، رۆژی له‌سه‌ر خوايه.

۴- ترسان له سپله‌یی و پێ نه‌زانیی و ناسوپاسیی خه‌لکی، جوړێکه له به‌د گومانیی ده‌باره‌ی خوا، چونکه توو که ئیشت بوو خوا کرد، خه‌لک پێ بزانی، یان نه‌زانی، خوا ئاگاداره و توو ماری کردوه، مادام وابێ خه‌م و مه‌راقی بوو چیه!!.

۵- ریا‌بازیی جوړێکه له به‌د گومانیی سه‌باره‌ت به‌خوا، چونکه بابای ریا‌باز، بۆیه سه‌ره‌نجی خه‌لکی بۆلای کردوه‌کانی خۆی را‌ده‌کێشی، چونکه هه‌ست به چاو‌دی‌ریی خوا ناکات و، پێی وانیه که خوا پا‌داستی ده‌داته‌وه، هه‌لبه‌ت ته‌مه‌ش به‌دترین گومانه به‌رانبه‌ر به‌خوا.

۳. کات به‌ فیرۆدان به‌قسه و کرده‌وی پووچ:

ده‌ستمایه‌ی ده‌ستی هه‌ر ئینسانێک، ته‌و کۆمه‌له‌ سه‌عات و رۆژ و مانگ و ساله‌یه، که ته‌مه‌نی پێک دێنن، جا بێگومان خه‌رج کردنی ته‌و ده‌ستمایه و به‌رێ کردنی ته‌و ته‌مه‌نه‌ گرانییه، به‌قسه و کرده‌وی بێ سوود و پڕ و پووچ، که له زاراوه‌ی ئیسلام دا (لغوی) بوو دانراوه، خه‌سله‌ت و ره‌وشتیکی زێده‌ نزم و پیسه‌ و، ئینسان به‌ره‌و که‌نده‌لان و هه‌لدی‌ری مایه‌ پووچی و، خاوه‌ن هیچیی ده‌بات، بۆیه پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام هینده‌ی درنده‌یه‌ک خۆی له‌م خه‌سله‌ت و ره‌وشته به‌ده‌ ده‌پاری‌زی و، هه‌ول ده‌دات به‌هیچ جوړێک که‌لێن و بۆشاییه‌ک نه‌که‌وێته ته‌مه‌نیه‌وه، هه‌لبه‌ته ئیسلامیش به‌رنامه و په‌یره‌ویکی بوو

مىرۇقى مۇسۇلمان دانائە، كە ھەرگىز بىي كار و دەست بەتال نەبىي،
بۇ ويىنە، ھەركام لە:

۱- نويۇز كىردن.

۲- قورپان خويىندن و لەبەركىردن.

۳- مۇتاللا.

۴- بىر كىردنەوہ.

۵- زىكر كىردن.

۶- يادى مردن كىردن.

۷- سەركۈنەي خۇ كۆدن (محاسبة النفس).

۸- تۆبە كىردن.

۹- سەردانى دۇستان.

۱۰- گەران و سەرنج دان لە مۇلكى خوا.

۱۱- قىسەي خۇش لە گەل مال و منداال و ئامۇزگارىي كىردىيان و
پەرۋەردە كىردىيان.

۱۲- پەيدا كىردنى بۇيۇي ھەلال.

۱۳- نەخشە كىشان بۇ لەنيۇبىردنى دوژمنان.

۱۴- غەزا كىردن و سەنگەرگىرتن.

۱۵- ئىشك گىرتن.

۱۶- بەشدارىي كىردنى شىن و شايى خەللك.

۱۷- سەردانە كۆمەلایەتییە جۇراو جۇرەكان.

١٨- خەڵوێشان (اعتكاف) و.. هتد.

ئىسلام كردوونى به ئەرکی سەرشانی بابای مسوڵمان، بۆ ئەوەی هەرگیز بێ کار نەبێ، و، مەودای نەبێ دەستە و ئەژنۆ دابنیشی!!

٤- چلێسی و نەوسنی:

یەکی دیکە لەو خەسلەت و ڕەوشە دزیو ناقولایانە، کە پیشمرگه‌ی ئیسلام لە خۆیان ناوەشییتەوه، و، خۆیان لێ دەپاریزی، بریتیه لە چلێسی و بەدوای داخووزیه کانی نەفس دا گەران و سووران، بەجۆریک کە لە ڕێژ و حورمەتی دادەلەنگینی، و، لەنیو خەلکی دا سووکی بکات و بیشکینی، ئنجا ینگومان چلێسی لە بابای مسوڵمان ناوەشییتەوه، چونکە مسوڵمان بەندەى خوايه، و، کۆیلەى گەدە و گیپالی نیه، و، بۆیه دەخوات، تاکو بژی، نەک بژی تاکو بخوات!!

هەلبەتە جلە و توند کردنی نەفسیش، بنەرەتیتین هۆی به مراد گەشتن و سەرفرازییه، و، بەپێچەوانەوه: جلە و شل کردنی نەفس بێک و ڕیشەى هەموو بەدبەختی و مأل وێرانییه کە، خۆای بێ وێنە لەو بارهوه فەرموویهتی:

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ﴾ (٤٠) ﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ (٤١) ﴿(النازعات: ٤٠-٤١).﴾

واته: بەلام ئەوهی لە پلهوپایه‌ی ڕوره‌ردگار بترسی و نەفسی لە ئاره‌زووه‌کان بگێڕیتەوه، ئەوه بەهەشت جێگه‌یه‌تی.

ه- ڕژدی و چرووکی:

ڕژدی و دەست قووچاندن و چرووکی، یه‌کیکه له‌ خه‌سله‌ته‌ هه‌ره به‌ د و نا‌قۆ‌لایه‌ کان، بابای چرووک به‌ د‌گومانه سه‌باره‌ت به‌ خوا، پێی وایه عه‌مباره‌کانی خوا به‌ تال بوون و، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یان تیدا ما‌بووه که هاتۆته گیرفانی ویه‌وه! پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام زۆر خۆی له‌م خه‌سله‌ته پێسه ده‌پاریژی، چونکه ده‌زانی که خه‌سله‌تی گۆڕین، به‌ فهرمانی شه‌یتان له‌ مرو‌ف دا دێته‌دی، وه‌ک خوا فهرموویه‌تی:

﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾ (البقرة: ۲۶۸).

واته: شه‌یتان به‌ ئینی هه‌ژاریتان ده‌دات و، فهرمانتان پێ ده‌کات به‌ ڕژدی.

هه‌له‌به‌ته بابای ڕژد و چرووکیش، سه‌رباری ئه‌وه‌ی که له‌ دنیا‌دا سووک و بێ نرخ و بوغزینراوه، له‌ لایه‌ن خه‌لکییه‌وه، له‌ دوا ڕۆژی‌شی دا، بێره‌زاترین سزا و ئازار چاوه‌ڕێیه‌تی، وه‌ک خوا فهرموویه‌تی:

﴿وَلَا يَحْصِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ (آل عمران: ۱۸۰).

واته: بائه‌وانه‌ی که له‌وه‌دا خوا له‌به‌خششی خۆی پێ داو، ڕژدی دهنوین، وا نه‌زانن ئه‌و کاره شتیکی چاکه بو‌وان، به‌ ل‌کو بو‌یان خراپه‌و،

له‌مه‌و دوا، ئه‌وه‌ی که پ‌ژدییان تیدا ده‌کرد - ده‌کریتته ماریکی^(۱) که‌چه‌ل و - له‌ ئه‌ستۆیان ده‌تالینری.

۶. گومانیی خراب (سوء الظن) به‌رانبه‌ر به‌خه‌لك:

به‌د گومانیی سه‌باره‌ت به‌ خه‌لكی مسولمان، کیم و زووخواویکه له‌ دلکی نه‌ساغ و پیسه‌وه په‌یدا ده‌بی، چونکه ئینسان به‌زۆری له‌ هه‌مبانه‌ی خۆی دا گوێزان ده‌ژمیری و، هه‌ر که‌سینک به‌رانبه‌ر به‌خه‌لكی، به‌د گومانیی کرده‌ یاسا و بنچینه، دیاره‌ بو‌خۆی پیس و نه‌گریس و بی‌ خیره‌ و (قیاس النفس‌ای کرده‌)!

هه‌ربۆیه‌ش پیشمرگه‌ی ئیسلام، زۆر خۆی له‌و سیفته‌ته‌ پیسه‌ ده‌پاریژی و، له‌خۆی ناوه‌شینیته‌وه، چونکه پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی له‌ خۆی دا پاکیی و چاکیی کردۆته‌ پیسه‌ و، پیشی خۆشه‌ خه‌لك به‌ پاك و چاکي ته‌ماشای بکه‌ن و، گومانیی چاکي پی به‌رن، دیاره‌ بو‌ خه‌لكیش هه‌ر به‌ هه‌مان ربه‌ ده‌پیوی!

خواش ده‌باره‌ی به‌د گومانیی، فه‌رمویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ﴾ (الحجرات: ۱۲).

(۱) ئه‌مه‌ له‌ فه‌رموودێ (صحیح‌ای پیغه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم) هاتوه، که ئه‌مه‌ ده‌قه‌ که‌یه‌تی: [مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يَوَدَّ زَكَاتَهُ مَثَلُ لَهُ شُجَاعًا أَقْرَعًا...] رواد البخاری: ۱۳۳۸، عن أبي هريرة.

واته: ئەي ئەوانەي بڕواتان هێناوه! لە زۆر گومانان دوورە پەڕیژی بکەن، بێگومان هەندێک گومان تاوانن.. وەک دەبینین لەبەر ئەوەی هەندێک گومان تاوانن و جێی خۆیان ناگرن، خوا فەرمانمان پێ دەکات، کە لە زۆربەی گومانان خۆمان پاریژین، بەلام جێی سەرئێشمان نیە، کە خوا نەیفەرموو: لەهەموو جوړە گومانێک دوورپەڕیژ بن، چونکە گومانی وا هەیە زۆر بەجێیە و، نەک هەر تاوان و خراپ نیە، بگرە خێر و چاکەشە و، نیشانەي عەقل و دووربینییە.

۷. به‌دوای عه‌بی خه‌لکی دا گه‌ران:

هه‌لبه‌ته به‌د گومانیهی ده‌یه‌ته هۆی په‌یدا بوونی گه‌لیک جوړه نه‌خو‌شیهی و خه‌سه‌ته‌تی خراپ، که‌یه‌کیکیان بریتیه‌ له‌ (به‌دوای عه‌یهی خه‌لکی دا گه‌ران)، ئه‌م خه‌سه‌ته‌ش شتیکی به‌د و نار‌ه‌وایه، چونکه‌ به‌نده‌ بێ عه‌یب نابێ و، مسو‌لمانیش له‌ جیاتنی سو‌وران و گه‌ران به‌دوای دۆزینه‌وه‌ی عه‌یب و نات‌ه‌واویه‌کانی خه‌لکی دا، پ‌یو‌سته به‌دوای ه‌ی خو‌ی دا بگه‌رێ، وه‌ک پ‌یغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عَيْبِ النَّاسِ)) (أخرجه الديلمي برقم: ۳۹۲۹، والبيهقي في شعب الإيمان برقم: ۱۰۵۶۳).. وات‌ه: خو‌شیهی بۆ ئه‌و که‌سه‌ی که‌ هه‌له‌ و نات‌ه‌واویه‌ی خو‌ی وای لێ ده‌کات، ئاگای له‌ هه‌له‌ و نات‌ه‌واویه‌کانی خه‌لکی نه‌م‌نێ.

دیسان یه کیځ له روښته بهرزه کانی بابای مسولمان، بریتیه له عهیب
پوښینی خه لکی و، گهران و پشکین به دواي دیتنه و دی هه له و په له ی

خه‌لكى دا، سيفه‌تى مسوولمان نيه و، توندترین سزای بۆ دانراوه، وهك پيغه‌مبه‌ر (صلی الله عليه وسلم) فرموويه‌تى: ((مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ كَشَفَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ بِهَا فِي بَيْتِهِ)) (أخرجه ابن ماجه برقم: ۲۵۴۶، وصححه الألباني).. واته: هه‌ركه‌سێك عه‌یبی برای مسوولمانی پېوشی، خوا له‌ پوژی دوايی دا عه‌یبی ده‌پوشی و، هه‌ركه‌سێك عه‌یبی برای مسوولمانی وه‌ده‌ربخات خوا عه‌یبی وه‌ده‌رده‌خات، و له‌مالی خوی دا ریسوا و شه‌رمه‌زاری ده‌كات!!

۸ ته‌نگه‌ پریسکه‌یی و زوو تووره‌ بوون:

یه‌کی دیکه‌ له‌و په‌وشت و خووه‌ به‌دانه‌ی مسوولمانی موحايد، خویان لی ده‌پاریزی، بریتیه‌ له‌ ته‌نگه‌ پریسکه‌یی و بی حه‌وسه‌له‌یی و زوو تووره‌ بوون، چونکه‌ وه‌ك خواناسانی دڵ و بیدار فرموویانه: (تووه‌یی په‌شه‌باهیه‌ که چرای عه‌قل ده‌کوژینته‌وه) له‌راستی دا ئینسان به‌هوی عه‌قله‌وه، راست و چه‌وت و چاك و خراپ لیک جیا ده‌کاته‌وه و، هه‌ر کاتیك حوكمی عه‌قل به‌سه‌ر مروّف دا نه‌ما، له‌ ئینسان ده‌شوری و، ده‌چینه‌ ریژی ئاژدڵ و مالات!

هه‌ربۆیه‌ش خوی هیمن و به‌ ئارام، له‌ وه‌سفی پارێزکار و چاکه‌ کاران (المتقين والمحسنين) دا فرموويه‌تى:

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ
وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۝ الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

﴿آل عمران: ۱۳۳ - ۱۳۴﴾

واته: ... ئه‌وانه‌ی توورپه‌ی قووت دده‌نه‌وه و، له خه‌لکی ده‌بوورن! پیغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه‌تی: ((لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ)) (أخرجه البخاري برقم: ۶۱۱۴، ومسلم برقم: ۲۶۰۹).. واته: پالهلوان ئه‌وه نیه که خه‌لکی زۆر له عه‌رزێ دده‌ات، به‌لکو پالهلوان ئه‌و که‌سه‌یه، له دهمی توورپه‌ی دا، به‌سه‌ر خۆی دا زال ده‌بی.

۹. خۆ به‌زگرتن و خه‌لک به‌که‌مگرتن:

ئهمه‌ش یه‌کی دیکه‌یه له خوو و خده دزیوه ناشیرینه‌کان و، که له‌راستی دا، گه‌وره‌یی و خۆ به‌گه‌وره‌گرتن، به‌س لایقی خوایه و جگه له‌وی هه‌موومان به‌نده‌ین و، که‌س ئیمتیاز و پله‌ی به‌سه‌ر که‌سدا نیه و، له به‌ندایه‌تی و سروشت و ڕه‌گه‌زدا، وه‌ک دهنکه‌کانی شانه یه‌کسانین.

هه‌ر خۆ به‌گه‌وره‌گرتن و خه‌لک به‌که‌مگرتن بوو، که وای له شه‌یتان کرد بیه‌ته شه‌یتان و، له‌فه‌رمانبه‌ریی خوا ده‌ربچێ و، مالی خۆی کاول بکات، وه‌ک خوا فهرموویه‌تی:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ ﴿البقرة: ۳۴﴾

له‌م ئایه‌ته‌دا خۆبه‌ زلگرتنی شه‌یتان خراوته‌پروو و، له‌ئایه‌تیکی دیکه‌دا، که ده‌فه‌رموی:

﴿أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا﴾ (الْأَسْرَاء: ٦١).

خەلک بە کەمگرتن و، بەچاوی سووک سەیرکرانی ئادەم لەلایەن شەیتانەوه، خراوەتەرۆو!

بەلام نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ، کە هەندیک شت هەیە دەچیتە خانەنی عیززەت و دەمار بەرزییەوه و، بە خۆبەزلگێری (الکِبَر) لە قەڵەم نادری، چونکە رۆژیک پیغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی: ((لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ)) (أخرجه مسلم برقم: ۱۴۷) هەر کەسێک هێندە گرانی گەردیک خۆ بەزلگێری لەدل دا بێ، ناچیتە بەهەشتی، کابرایەک گوتی: ئەو پیغەمبەری خوا! مەرۆف حەز دەکات پێلاوەکە چاک بێ و، بەرگەکە چاک بێ! ئەویش فەرمووی: ((إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبَرُ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَطَ النَّاسَ)) (أخرجه مسلم برقم: ۱۴۷).. واتە: بێگومان خوا جوانە و جوانی خۆش دەوی، خۆبەزلگێری هەق نەسەلماندن و پێ شێل کردن و، خەلک بە کەم سەیرکردنە.

۱۰. زیادەرۆیی کردن لە قسە و خەوو خۆراک دا:

یەکی دیکە لەو ڕەوشتە دزیوانە کە پیشمرگە ئیسلام، خۆیان لێ دەپاریژێ، بریتییە لە زیادەرۆیی کردن و سنوور بەزاندن، لە قسەکردن و نووستن و خواردن و خواردنەوهدا، چونکە مسولمانی موجهید بەپێچەوانەی بابای نامسولمانەوه، سووراسوور دەزانێ کە جەستە، و لاخی سواری و خزمەتکاری ڕووحە و، پێویستە بەس بەتەندازە پێویست و

بۆ به‌پێوه‌چوونی، داخوازی و داواکاری و پێداویستییه‌کانی جێبه‌جێ بکړن و ییگومان تیپه‌پاندن له به‌دهمه‌وه چوونی داخوازییه‌کانی له‌ش دا، به‌زیانی عه‌قل و رووح ته‌واو ده‌بی، هه‌ریوه‌ش خوا فەرموویه‌تی:

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ (الأعراف ۳۱).

واته: بخۆن و بخۆنه‌وه و زیاده‌پۆیی مه‌که‌ن، ییگومان خوا زیاده‌پۆیانی خۆش ناوین.

به‌لێ پیشمره‌گی ئیسلام له‌ که‌لین دا نه‌بی و، به‌ نه‌ندازه‌ی پێویست نه‌بی، قسه‌ ناکات، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فەرموویه‌تی: ((مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)) (أخرجه البخاري برقم: ۶۶۴۶، ومسلم برقم: ۱۶۴۶، عن ابن عمر).

هه‌روه‌ها به‌نه‌ندازه‌ی پێویست نه‌بی، نانوی.. چونکه‌ نووستن بۆ مر دنییه‌ و، له‌ راده‌ی پێویست به‌ولاوه‌، ده‌یته‌ هۆی سست و کول کردنی عه‌قل و، ته‌پلۆس کردن و خاوکردنی جه‌سته‌.

دیسان به‌ نه‌ندازه‌ی پێویستی و به‌پێوه‌چوون نه‌بی، ناخوات و ناخواته‌وه‌ و، وه‌ک پێشتر گوتمان: بۆیه‌ ده‌خوات، تاكو بژی، نه‌ك به‌پێچه‌وانه‌وه‌، دیسان ده‌زانێ که‌ ده‌بی مرو‌ف به‌س هینده‌ی بخوات، که‌ خواردنه‌ که‌ی هه‌لبگرێ و پستی رابگرێ، نه‌ك هینده‌ی بخوات، که‌ نه‌و خواردنه‌ که‌ی هه‌لبگرێ و هه‌موو گه‌ده‌ی رابگرێ!!

۱. زیاده‌ڕوویی کردن له پێکه‌نین و گالته و جه‌فه‌نگ دا:

مسولمانی موحاید بابایه‌کی ئامانج داره و، هه‌لگری په‌یامیه‌که و، ڕی‌بوا‌ری ڕی‌یه‌کی سه‌خت و دژوار و دوورو درێژه و، به‌خۆ ڕه‌وا نابینی، که ته‌مه‌نی خۆی له قسه‌ی هه‌للەق و مه‌للەق و، بێ سه‌روپێو گالته و جه‌فه‌نگ و، پێکه‌نینی بێ تام و خۆی دا، سه‌رف بکات، چونکه ده‌زانێ که هه‌موو ته‌وانه له‌سه‌ر حسابی به ئامانج گه‌یشته‌نی و، په‌یام ڕاگه‌یاندنی و، ڕێ برپینی، ته‌واو ده‌بن، چه‌ند بزماریکی زلن له چوارچێوه‌ی ته‌مه‌نی ده‌درێ و، درزی پێ ده‌بن و له‌نیوی ده‌بن.

هه‌لبه‌ته نالین: پیشمرگه‌ی ئیسلام ده‌بی ڕووگرزو مۆن و مرچ و، قسه‌ناخۆش بێ و، قه‌ت زه‌رده‌ی نه‌یه‌ته سه‌ر لیوان! نه‌خیر چونکه پیشه‌وامان (محمد) (صلی الله علیه وسلم) هه‌میشه له‌گه‌ڵ خه‌لکیدا ڕووخۆش و دهم به زه‌رده‌خه‌نه‌بووه و، جاروباره وه‌ك ئاورپشین کردن، نوکته و قسه‌ی خۆشیشی کردوون، به‌لام...

یه‌که‌م: نه‌یکرده به عاده‌ت و پیشه‌یه‌کی به‌رده‌وام.

دووهم: قه‌ت له هه‌قی و له سنووری ته‌ده‌ب و شه‌رع نه‌چۆته ده‌ری، وه‌ك فه‌رموویه‌تی: ((إِنِّي لَأَمْرَجُ وَلَا أَقُولُ إِلَّا الْحَقَّ)) (أَخْرَجَهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ بَرَقْم: ٨٧٠٦، وَقَالَ الْهَيْثَمِيُّ إِسْنَادَهُ حَسَنًا).. واته: بێگومان منیش گالته ده‌که‌م و قسه‌ی خۆش ده‌که‌م، به‌لام له‌هه‌قی به‌ولاوه نایلیم.

هه‌لبه‌ته زیاده‌ڕوویی کردن، له پێکه‌نین و گالته و جه‌فه‌نگ دا، وێڕای ته‌وی که سزا و لیپرسینه‌وه‌ی دوا‌ڕۆژی له‌سه‌ره، له‌دنیا‌ش دا

مرؤف تییدا تووشی زیان دهیی، چونکه پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌بارهی زۆر پیکه‌نین، فهرموویه‌تی: ((لَا تَكْثُرُوا الضَّحْكَ قَدْ كَثُرَ الضُّحْكُ ثُمِيتَ الْقَلْبُ)) (أخرجه البخاري في الأدب المفرد برقم: ۲۵۳، وصححه الألباني).. واته: بیگومان پیکه‌نینی زۆر دل ده‌مرینی.

هه‌روه‌ها ده‌بارهی زیاده‌پۆیی کردن له گالته و جه‌فەنگ دا، زانایان گوتویه‌نه: ((الْمَزَاحُ يُذْهِبُ الْهَيْبَةَ)).. گالته و جه‌فەنگ رێز و سام ناهیلی.

۱۲. جگه‌ره کێشان:

وه‌ک له پېشه‌وه گوتمان: پېشمه‌رگه‌ی ئیسلام، ئامانج و مه‌به‌ستی له‌جی به‌جیکردنی داخوازی و پێوستیه‌ی کانی جه‌سته‌یدا، به‌پێوه‌چوونی و به‌رده‌وام بوونی ژیاڵیه‌تی، واته‌ که ده‌خوا و ده‌خواته‌وه و ده‌نوی و به‌رگ ده‌پۆشی و... هتد، بۆیه ئهم کارانه ئه‌نجام ده‌دات، تا‌کو بژی به‌پێوه‌بچي و بتواني ئه‌رکی به‌ندایه‌تی به‌جی بیئي، که‌واته: هه‌ر شتی‌ک له‌ خواردن و خواردنه‌وه و پۆشاک و، خانوو و به‌ره و، که‌ل و په‌ل یارمه‌تی به‌پێوه‌چوونی ژیاڵی نه‌دات، به‌زیاده‌ی ده‌زانن و، خۆی پێوه‌خه‌ریک ناکات، به‌تایبه‌تی ته‌گه‌ر ته‌وشته، زیانبه‌خش و خراپیش بی و، نه‌ک هه‌ر یارمه‌تی به‌پێوه‌چوونی ژیاڵی و به‌رده‌وام بوونی نه‌دات، به‌لکو زیانی‌شی لی بدات و، په‌کیشی بخات، وه‌ک (جگه‌ره کێشان) ته‌وه‌ جه‌وجار خۆی لی ده‌پاریژی.

ته‌وه‌ هه‌م‌و‌ی له‌لایه‌ که‌وه، له‌لایه‌ کی دیکه‌شه‌وه: مسوولمانی موجهید وابیرده‌کاته‌وه که رێ و شوینی پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)

ده‌بوورئینته‌وه، خراپه و بێ شه‌رعیی لاده‌بات و، دوژمنانی خوا و خه‌لک له‌نیۆ ده‌بات، که‌واته‌ ده‌بی یه‌که‌م جار له‌ خۆیه‌وه‌ پێدا بێ و، هه‌یچ جووره‌ بێ شه‌رعیه‌یه‌کی گه‌وره‌، یان گه‌چکه‌ له‌ خۆیدا نه‌هێلێ و، له‌پێش دا پڕی و شوێنی پێغه‌مبه‌ر له‌خۆی دا زیندوو بکاته‌وه‌ و، به‌سه‌ر نێزیکترین و گه‌وره‌ترین دوژمنیدا زāl بێ، که‌ نه‌فسی خۆیه‌تی، وه‌ک گوته‌راوه‌: ((أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك)) (روا البيهقي) ... واته‌: دوژمنی هه‌ره‌ دوژمنت، ئه‌و نه‌فسه‌ته‌ که‌ له‌ نیۆ دوو ته‌نیشه‌ کانت دایه‌.

ئنجای گومانیشی تێدا نیه‌ که‌ جگه‌ره‌ کێشان، وه‌ک زانیانی وردبین و قوول‌ پوچوو - نه‌ک درشت‌ بین و سه‌رکێل - گوته‌ویانه‌: شتیکی هه‌رپامه‌ و، مرووف‌ پێی گوناح‌ بار ده‌بی، جانی ئیمه‌ لی‌رده‌دا ده‌رفه‌تی خسته‌نه‌پرووی ئه‌و هه‌موو به‌لگانه‌مان نیه‌، که‌ هه‌رپامیی جگه‌ره‌ کێشانیان لی ده‌فامریته‌وه‌، به‌لام له‌به‌ر گرنگیی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌، به‌خیرایی هه‌ندی‌ک له‌و به‌لگانه‌ ده‌خه‌ینه‌ به‌رچاوی خۆینه‌ر:

١- بێگومان جگه‌ره‌، وه‌ک تێکرای زاناو پسه‌پو‌و شاره‌زایان ده‌لێن: پیس و زیان به‌خشه‌ و، هه‌موو شتیکی پیس و زیان به‌خشیش، به‌ده‌قی قورئان هه‌رپامه‌ وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ (الأعراف: ١٥٧).

واته‌: .. هه‌رچی چاک و به‌سووده‌، بۆیان هه‌لال ده‌کات و، هه‌رچی پیس و زیان به‌خشه‌، لیان هه‌رپام ده‌کات..

۲- هەر شتیک سوودی دنیا و دواپۆژی تێدا نه‌بێ و به‌کاری بێنی، یان ته‌گه‌ر سوودیشی تێدا هه‌بێ، به‌لام زیاد له‌ نه‌دازه‌ی پێویست به‌کاری بێنی، به‌زیاده‌پۆیی^(۱) (الإسراف - التذیر) له‌قه‌له‌م ده‌دری زیاده‌پۆیش به‌ده‌قی قورئان، پێشه‌ی شه‌یتانه، وه‌ک خوا فه‌رموویه‌تی:

﴿...وَلَا تُبْذِرْ بَذِيرًا ۖ إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ...﴾ (۲۷) (الأسراء: ۲۶-۲۷) .

واته: زیاده‌پۆیی مه‌که، چونکه‌ بێگومان زیاده‌پۆیان، برای شه‌یتانه‌کانن.. ئنجا گومانیشی تێدانیه، که جگه‌ره‌ کێشان گه‌وره‌ترین زیاده‌پۆیه‌ هه‌م له‌لایه‌ن ماڵ سه‌ره‌ف کردنه‌وه، هه‌م له‌لایه‌ن خواردنه‌وه، هه‌م له‌لایه‌ن کات به‌پێ کردنه‌وه..

۳- خۆ کوشتن، به‌ده‌قی قورئان هه‌رپامه، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

﴿...وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۖ﴾ (النساء: ۲۹) .

واته: خۆتان مه‌کوژن، بێگومان خوا له‌گه‌ڵتان به‌به‌زه‌یه‌یه.

(۱) راسته‌روایه، که وشه‌ی (إسراف) به‌ زنده‌پۆیی و، (تَبْذِير) به‌ ماڵ به‌فیرپۆدان، لێک بدرینه‌وه، چونکه: (إسراف) زنده‌پۆیی کردنه‌ له‌ سامان خه‌رجکردن له‌ شتی هه‌لال و په‌وادا، به‌لام (تَبْذِير) خه‌رجکردنی ماڵ و سامانه، له‌ شتی له‌ئه‌سلدا هه‌رام و خراپ، وه‌ک جگه‌ره‌ کێشان.

ده‌جا گومانى تیدا نیه ، که جگهره کیشان خو کوشتنیکی وردده وردده و پله و پله‌یه و ، واقیعی شایه‌ده ، که چهندان کهس بهو نه‌خوشییه نه‌مردوون ، که له جگهره کیشانه‌وه په‌یدا ده‌بن .

٤- زیان به‌خه‌لک گه‌یاندن هه‌رپامه ، چونکه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی: ((لَا ضَرَّ وَلَا ضَرَّاءَ)) (أخرجه ابن ماجه برقم: ٢٣٤٠) .. واته: زیان له‌خودان و ، زیان له‌خه‌لک دان دروست نیه .

ئنجاشکرایه که بابای جگهره کیش ، نه‌ندازه‌یه کی زوری دووکه‌ل و ژه‌هره‌که‌ی ، ده‌چیتته نیو سیپه‌لاک و هه‌ناوی خه‌لکییه‌وه و ، تووشی نه‌خوشیی ده‌بن ، وێرای شه‌وی که ده‌شیتته جیی لاسا‌کردنه‌وه و چاولیک‌کردنی هه‌ندی‌ک کهس و: ((الدَّالُّ عَلَى الشَّرِّ كَفَاعِلِهِ)) .. واته: هه‌رکه‌سی‌ک بیه‌ته ری پێشانده‌ر به‌ره و خراپه‌یه‌ک ، وه‌ک شه‌وه‌ وایه بو‌خوی شه‌و خراپه‌یه‌ی کردیی .

٥- هه‌ر شتی‌ک زیان و قازانجی هه‌بن ، مادام زیانه‌که‌ی پتریی ، به‌ده‌قی قورئان هه‌رپامه ، وه‌ک خوا فه‌رمویه‌تی:

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾ (البقرة: ٢١٩) .

واته: ده‌رباره‌ی ئاره‌ق و قومار پرسیارت لی ده‌که‌ن ، بلی: خراپه‌یه‌کی گه‌وره و چه‌ند به‌رژوه‌ندییه‌کیان تیدان ، بو‌خه‌لکی ، به‌لام گونا‌هه‌که‌یان له قازانجه‌کیان گه‌وره‌تره .

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَقُّرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ ﴾ (المائدة: ٩٠).

تہ ماہہ ہندیک لہو بہ لگانہ بوون، کہ حہر امیی جگرہ کیشانیان
لی دہ فامریتہ ود۔

[illegible]

چۆنیهتی هه‌لس و كهوتی پیشمەرگهی ئیسلام له ژيانی رۆژانه‌دا

خوای بێ هاوڵ فەرموویهتی: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾ (الأحزاب: ۲۱)..
واته: به‌راستی له‌پێغه‌مبه‌ری خوا‌دا، سه‌رمه‌شقییه‌کی چاک‌تان هه‌یه، بۆ هه‌ر کامێکتان که به‌ئومێدی خوا و، رۆژی دوایی بێ و، زۆر یادی خوا بکات.

به‌ئێ پێغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) چاکترین و ته‌واوترین رابه‌رو پێش‌ه‌و و سه‌رمه‌شقه، بۆ پیشمەرگهی ئیسلام، له ورد و درشتی ژيانی داو، له راستیی دا، ئه‌رك و ئامانجی پیشمەرگهی ئیسلام بریتیه له چاک‌کردنه‌وه و بووژاندنه‌وه‌ی، سوننه‌ت و پێ و شوێنی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم).

ئەمەش چەند نموونەیهك له جوړ و چۆنیەتی هەڵسوکهوتی مسوڵمانی موحاهید:

۱- خواردن ■ خواردنەوه:

أ- پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی: ((سَمَّ اللّٰهَ، وَكُلَّ بَيْمِينِكَ، وَكُلَّ مِمَّا يَلِيكَ)) (متفق علیہ).

لەم فەرموودەیەدا، سێ ڕەوشتی بەرزێ نان خواردن، خراونەپروو:

أ - ناوی خوا هێنان لە سەرەتای دەست پێ کردنەوه.

ب - نان خواردن بە دەستی راست.

ج - خوارن لە پێش خۆتەوه.. (واتە: دەست درێژنە کردن بۆ ئەملاولای قاپەكە) بێگومان ئەوه لە حالەتێك دایە كە یەكێ دیکە، یان زیاتر ئەگەڵدا بێ، ئنجا (أبو داود و ترمذی) گێڕاویانەتەوه، كە پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی: (ئەگەر یەكێكتان لەبیری چوو لە سەرەتای نان خواردنەوه ((بسم اللہ)) بكات با هەر كاتیك وەبیری هاتەوه بلیت: بەناوی خوا لە سەرەتا و كۆتاییەوه: ((بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلُهُ وَاٰخِرُهُ)). هەر وەها سوننەتە لە كۆتایی خواردنەكە دا بلیت: ((الحمد لله الذي أطعمني هذا ورزقنيه، من غير حول مني ولا قوة)) (أخرجه الترمذی برقم: ۳۴۵۸، وأبو داود برقم: ۴۰۲۳)، واتە: ستایش بۆ ئەو خوايەیی، كە ئەم خۆراكەیی پێدام و كەردوێ بەژیوم بەبێ جوڵە و هێزێك لە منەوه.^(۱)

(۱) [بەبێ جوڵە و هێزێك لە منەوه] مانای وانیە ئەو بژیوێ بەبێ هەول و كۆش

ب- دیسان سوننه‌ته که خواردنی هاته پێش، ئه‌گه‌ر پێی خۆش بوو بیخوات، ئه‌گه‌ر نا زه‌می نه‌کات، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هه‌رگیز عه‌یبی له‌ خواردن نه‌گرتوه، ئه‌گه‌ر هه‌زی لی کردبێ خواردوویه‌تی ده‌نا وازی لی هێناوه. ((مَاعَابَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه وسلم) طَعَامًا قَطُّ)) (رواه البخاري برقم: ۵۴۰۹، ومسلم برقم: ۱۸۷).

ج- هه‌روه‌ها سوننه‌ته له‌ کاتی نان خواردن دا، پال نه‌داته‌وه، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی (لَا أَكُلُ مُكْرًا) (رواه البخاري)... واته: به‌ پالدا‌نه‌وه‌وه‌ ناخۆم.

د- هه‌روه‌ها سوننه‌ته به‌سێ قامکان بخوات کاتی‌ک ته‌واو بوو، قامکه‌کانی ئه‌و قاپه، که‌ تییدا خواردوه، بلیسێته‌وه و هه‌یچیان پێوه نه‌هێلێ^(۱). (مسلم) وای له‌ پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) گێڕاوه‌ته‌وه.

ه- ده‌رباره‌ی خواردنه‌وه‌شه‌وه، فه‌رمووده زۆرن، بۆ وێنه:

((به‌یه‌ک که‌ره‌تی - یه‌کبینه - مه‌خۆنه‌وه، وه‌ک حوشتری، به‌لکو دوو دوو، سێ سێ، بخۆنه‌وه و، له‌سه‌ره‌تای خواردنه‌وه‌وه‌ ناوی خوا بێنن و، که‌لی بوونه‌وه ستایشی خوا بکه‌ن)) (بخاري و مسلم) گێڕاویانه‌ته‌وه.

په‌یدا‌بوو! به‌لکو مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه: که‌ مرۆف ده‌ستی له‌ هێتانه‌دی و دروستکردنی دا نه‌بوو.

(۱) لَعَقَ الْأَصَابِعَ وَالْقَصْعَةَ رَوَاهُ:

۲. دانیشتن له‌به‌رو مه‌جلیس دا:

أ- پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((با هیچ که‌س پیاویک له‌جیی خۆی هه‌لنه‌ستینی و، پاشان له‌جیی ویی دا دانیشی، به‌لکو مه‌جلیسه‌که‌تان فراوانتر بکه‌ن و لیک و ده‌وور بکه‌ن)) (بخاری و مسلم گێڕاویانه‌ته‌وه).

ب- (جابر بن سمرّة) (خوا لێی رازی بیّت) گوتوویه‌تی: ((ئیمه که ده‌چوینه لای پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هه‌رکامیکمان له‌و شوینه داده‌نیشت که ده‌یگه‌یشتی)) (عن جابر بن سمرّة قال کنا إذا أتينا النبي (صلی الله علیه وسلم) جلس أحدا حيث ينتهي) (أخرجه أبو داود برقم: ۴۸۲۷، وصححه الألباني).

ج- هه‌روه‌ها (أبو داود) گێڕاویه‌ته‌وه، که ئینسان بو‌ی نیه له‌نیوان دوو که‌سان دا دانیشی، مه‌گه‌ر ته‌وان ریی بده‌ن.

د- دیسان سوننه‌ته، که مرووف له مه‌جلیسی هه‌ستا، بلی: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ) (أخرجه أبو داود برقم: ۴۸۵۹، وصححه الألباني).. واته: ته‌ی خواجه! به‌ پاکت ده‌گرم و سوپاست ده‌که‌م، شایه‌دی ده‌ده‌م، که جگه له‌تۆ هیچ په‌رستراویک نیه، داوای لێ بوردنت لێ ده‌که‌م و ده‌گه‌ریمه‌وه لات.

چونکه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ته‌و دوعایه ده‌بیته مایه‌ی سرینه‌وه‌ی ته‌و شتانه‌ی که له‌و مه‌جلیسه‌دا پروویان داوه (أبو داود وای گێڕاوه‌ته‌وه).

هه- هه‌روه‌ها وا باشه: هه‌ر کاتی‌ک مه‌جلیسه‌ که‌ی به‌جی هه‌شت، دیسان سه‌لامی بکات، چونکه سه‌لام کردنی یه‌ که‌میان چاکتر نیه له‌هی دووه‌میان، وه‌ک پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی، (أبو داود و ترمذی گێڕاویه‌ته‌وه‌).

٣- نووستن و له‌ خه‌وه‌ستان:

أ- پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) که ده‌هاته سه‌ر جیی نووستنی له‌سه‌ر لای راستی راده‌کشا، تنجا ده‌یفه‌رموو: ((اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ ، وَقَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجِيَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ)) (أخرجه البخاري برقم: ٥٩٥٢) .. واته: ته‌ی خوايه! خۆم به‌تۆ ته‌سپارد و، پرووی خۆم له‌تۆ کرد و، کاروباری خۆم حه‌واله‌ی تۆ کرد و، پشتم به‌تۆ به‌ست، خۆشم ده‌ویی و لیت ده‌ترسم، هه‌چ په‌ناو جیی رزگاری نین، مه‌گه‌ر بۆلای تۆ بيم، بروام به‌و کتیبه‌ت هه‌ناوه که ناردووته‌ته خوارئ و، به پێغه‌مبه‌ره‌که‌ت که روه‌انه‌ت کردوه.

ب- هه‌روه‌ها شتیکی چاک نیه، ئینسان له‌سه‌ر زگ بنوی، وه‌ک (أبو داود) بۆمان ده‌گێڕێته‌وه.

ج- سوننه‌ته که له‌ خه‌وی هه‌ستا، بلی: ((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ)) (رواه البخاري) .. واته: سوپاس بۆ ئه‌و خوايه‌ی که پاش ته‌وه‌ی مراندبووینی زیندوو کردینه‌وه و، گه‌رانه‌وه‌ش هه‌ر بۆلای ویه.

٤- چاک و چۆنیی کردن:

(مسلم) گێڕاویه‌ته‌وه، که هاوه‌لانی پیغه‌مبهر (صلی الله علیه وسلم) عاده‌تیان وابوو پیکه‌وه تۆقه‌یان ده‌کرد.

(الترمذی) یش گێڕاویه‌ته‌وه، که پیاویک گوتی: ئەه‌ی پیغه‌مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) پیاویک له‌ ئیمه‌ ده‌گاته‌ براهیه‌که‌ی، یان هاوه‌له‌که‌ی، ئایا بۆی بچه‌میته‌وه؟! فه‌رمووی: نه‌ه، گوتی: ئەه‌ی به‌خۆیه‌وه‌ بگوشی و، ماچی بکات؟! فه‌رمووی: نه‌ه، گوتی: ئەه‌ی ده‌ستی بگری و تۆقه‌ی له‌ گه‌ل بکات؟! فه‌رمووی: به‌ئێ. (١)

٥- قسه‌ کردن:

أ- مسوولمانی موجهید له‌ قسه‌ کردنی دا تالۆکه‌ی ناکات و وشه‌کانی به‌ په‌له‌په‌ل ریز ناکات، چونکه‌ پیغه‌مبهر (صلی الله علیه وسلم) که قسه‌یه‌کی ده‌کرد، سێ جاران دووباره‌ی ده‌کرده‌وه، هه‌تا لێی حالێ بن.

-----

(١) دیاره‌یه‌ کدی ماچ کردن بکریته‌ قاعیده‌ باش نیه‌، به‌لام له‌هه‌ندیک حاله‌تی ده‌گه‌من و تایبه‌ت دا قه‌یناکات و، له‌سوننه‌تیش دا هه‌ندیک حاله‌تی له‌وبابه‌ته‌ گێڕاونه‌وه، بۆ رینه‌: که پیغه‌مبهر (صلی الله علیه وسلم) نێوجه‌وانی هاوه‌لانی و نه‌وانیش ده‌ستی نه‌میان ماچ کردوه. (عن أنس بن مالك قال: قال رسول الله يا رسول الله الرجل منا يلقى أخاه أو صديقه أينحي له؟ قال: لا، قال أفيلتزمه ويقبله؟ قال: لا، أفياخذ بيده ويصافحه؟ قال: نعم.) (راوه‌ الترمذی برقم: ٢٧٢٨، وحسنه‌ الألبانی).

وهك (بخاري) هیناویه تی و، پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) قسه‌کانی پروون و دانه دانه بوون و، هه‌رکه‌سیک بیستبای، تی ده‌گه‌یشت. وهك (أبوداود) گپراویه‌ته‌وه.

ب- هه‌روه‌ها پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، له‌هه‌موو دیزان خۆی ناکاته ئه‌سکۆی و له‌جیی خۆی دا نه‌بی قسان ناکات و خۆی له‌ئیشی که‌سه‌وه هه‌لناقورتینی، چونکه‌ پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((مَنْ حَسَنَ إِسْلَامَ الْمَرْءِ، تَرَكُهُ مَا لَا يَخْنِيهِ)) (أخرجه الترمذي برقم: ۲۳۱۷، وصححه الألباني).

ج- ئنجا مسولمانی موحاید هه‌روه‌ک چۆن به‌ ئه‌ده‌به‌وه گۆی له‌قه‌سه‌ی خه‌لکی راده‌گری، هه‌رکاتیکیش قسه‌ی کرد، هه‌ول دهدات بارودۆخیکی واپه‌خسینی، گۆی له‌ قسه‌کانی بگیری، چونکه‌ پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) وای ده‌کرد، وه‌ک بوخاری و مسلم بۆمان ده‌گپرنه‌وه.

۱- سه‌رو سیما:

پێویسته‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، هه‌روه‌ک چۆن هه‌موو ره‌فتارو ئاکارو هه‌لس و که‌وتیکی به‌پیی سونه‌ت و ڕی و شوینی پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)، سه‌روسیما و دیمه‌نیشی، هه‌ر به‌پیی ئه‌و نه‌خشه‌یه‌ بی که‌را به‌ر و پیشه‌وای رهند و په‌سه‌ندی، بۆی کیشاوه.

ئنجا بیگومان سه‌روسیماو دیمه‌نی مرووف، زۆر شت ده‌گریته‌وه و لق و پۆپی زۆرن، به‌لام ئیمه‌ به‌س چه‌ند خالکیان لی باس ده‌که‌ین:

(أ) پاک و خاوینیی: پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ)) (أخرجه مسلم برقم: ۲۲۳، عن أبي مالك الأشعري)..
واته: پاکیی نیوه‌ی بروایه.

به‌لّی دیارترین و سه‌ره‌کیت‌ترین شت که پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامی پی ده‌ناسرئ و، پی له‌غه‌یری خۆی جوئ ده‌کریتنه‌وه، بریتیه له پاک و خاوینیی، پاک و خاوینیی دل و ده‌روون، زمان، له‌ش، جل و به‌رگ.. هتد.

(ب) پروگه‌شیی و زمان شیرینی: پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((هیچ شتی‌ک له چاکه به‌که‌م مه‌گره، ته‌گر به‌س نه‌ونده‌ش بی، که به‌رووی خوشه‌وه بگه‌یه براهه‌که‌ت)) (موسلیم گیراویه‌ته‌وه). دیسان فه‌رموویه‌تی: ((قسه‌یه‌کی چاک و خوش خێرو چاکه‌یه)) (أخرجه البخاري برقم: ۲۸۲۷).

(ج) سمیل کورت کردنه‌وه و ریش هیتشتنه‌وه: پیغمه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((أَحْفُوا الشُّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى)) (أخرجه البخاري برقم: ۵۵۵۴، ومسلم برقم: ۲۵۹، واللفظ لمسلم).. واته سمیلان کورت بکه‌نه‌وه و ریش به‌یلنه‌وه، به‌لام زۆریه‌ی مسولمانانی ته‌مپو، راست به به‌راژووی فه‌رمانی پیغمه‌مبه‌ره‌وه (صلی الله علیه وسلم): سمیلان به‌رده‌ده‌نه‌وه و درێژیان ده‌که‌ن، هه‌تا ده‌چنه نیو زاریان و، ردینیان لووس ده‌تاشن!! ته‌نانه‌ت هی وایان هه‌یه ویژای ریش، سمیلانیش ده‌تاش!!

به‌لام پیویسته بزانی: که ریکوپی‌ک کردنی ریش، به‌جۆری‌ک که له‌گه‌ل سیما و که‌سایه‌تی ئینساندا بگونجی، هه‌روه‌ها پاک

پراگرتنی و شانە کردن و بۆن خوۆش کردنیشی، هەر سوننه ته و پێچهوانه‌ی ((وَأَعْفُوا اللَّحِي)) نیه، به‌لێ ئه‌سلێ ریش هه‌بوونه و، نه‌تاشینی سوننه ته، چونکه وشه‌ی ((أَعْفُوا)) به‌س هیشتنه‌وه‌ی ردین و نه‌تاشینی ده‌گه‌یه‌نی و لی کهم کردنه‌وه‌ی - به‌باری درێژی و پانیی دا - و پێک و پێک کردنی، ناکوک نیه له‌گه‌ڵ (بیهێلنه‌وه) ((أَعْفُوا)) دا، به‌پێچهوانه‌ی تیگه‌یشتنی هه‌ندیک کهس، که زیاتر سه‌رنجی رواله‌ت (ظاهری) ده‌قه‌کان ده‌ده‌ن و، سه‌ره‌نجام له‌ جێ به‌جێ کردنیاندا، تووشی هه‌له‌ی سه‌یر ده‌بن و، له‌راستی دا هه‌ندیک کهس (ردین) هه‌کیان له‌گه‌ڵ سیما و قیافه‌یان دا زۆر نه‌گونجاوه و، پیشیان وایه ئه‌گه‌ر یه‌ک ساتیمی لی بقرتین، له‌ سوننه‌ت لایان داوه! هه‌روه‌ها سمیل کورت کردنه‌وه‌ش، نابێ وابێ که به‌قوربانیی تاشینی بکات، وه‌ک هه‌ندیک کهس له‌وه‌ش دا زیاده‌ روویی ده‌کهن.

پاڤه‌ڕاڤانی مەکتەبی مەسۆدە عەلی بایرێز

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR Codes

عەلی بایرێز AliBapir

عەلی بایرێز AliBapir

QR Codes

كورتە باسىك دەربارەى چۆنەتى رېش ھېشتنەوہ ۽ سىمىل كورت كوردنەوہ

خوينەرى بەرېز و خۆشەويستم!

ھەرچەندە ئەوئى نووسراوہ دەربارەى (رېش و سىمىل) - بەراى بەندە - لەقەدەر قەبارەى بەرھەمىكى ئاوا، كافى بوو، بەلام لەبەر ئەوئى ھەندىك كەس داوايانكرد، كە چەند ئىشارەى كىش بە بىرورا و ھەلوئىستى زانايانمان بكەم، بۆ زياتر دلىيى، ئەم كورتە باسەم زىاد كەرد:

سەرەتادەئىم:

رېش ھېشتنەوہ و سىمىل كورت كوردنەوہ، سوننەت - وەك بۆ رېش زۆربەى زانايان و بۆ سىمىل، ھەموويان گوتويانە - يان نا، لەچاو خەسلەت و رەوشتە گرنگەكانى تر شتى گچكەن و، ھىندە ناھىن ھەراو كىشە و مشت و مريان لەسەر بكەرى و، زانا و پىشەوايانى پىشەنىشمان، لەكتىب و سەرچاوہكانيان دا، ئەمىيەتى زۆريان پى نەداون و، قسەى زۆريان دەربارەى نەكردوون، لەچاو مەسەلە و بابەتەكانى دىكە، كەواتە: بائىمەش ھەر ھىندە خۆمان بەو جۆرە مەسەلانەوہ خەرىك بكەين، كە شايسەيانە، ئەگەرنا خەتمەن لەسەر

حیسابی شتی لهخۆیان گهورهتر و گرنگتر دهبی! دیاره مه بهستیشم
ئهوه نیه که هیچ شتیکی ئیسلام - خوانه کرده - به کهم بایه خ سهیر
بکه، بهلام زۆریشم له سهر دل قورسه، که دهبینم مسولمانان کهم و
کوورپی و کهلینی زل زل له ئیمان و عه قیده و، عیبادهت و، رهوش و
رهفتار و ههلسوکهوتیان دا، ههن، که به شیرک و نیفاق و گوناھی
گهوره داده نرین، کهچی لهو هه موو کهم و کوورپی و کهلینانه، بی
خه بهرن و، سهرگه رمی هه ندیک جوړه مه سه لان دهبن، که له قورئان و
سوننه تدا رووبه ریکی گچکهکیان داگرتوه و، زانا و پیشه وایانی هه کیم و
لێزانیسمان، ته میه تیکی وایان پی نه داون و، به ته رازووی شهرعی خوا
کیشوايان و، چهنده بووبن، هینده گرنگی پی داون و، خه میان پیوه
هه لگرتوون، نه ک زیاتر!!

ئیشتاش با سهرنجی چهنده فهرموودهیه کی پیغه مبه ر (صلی الله
علیه وسلم) بدین، بزاین داخو زانیانی پیشینمان چۆنیان تیگه یشتوون و،
سهره نجام مه سه لهی ریش و سیلان - که له لای هه ندیک کراونه
بنچینهی دوستانیه تی و دوژمنایه تی (المولاة والمعاداة) - چۆنه و،
له سهر چ بنه مایه ک ئیمه ئه و رایه ی سهریمان په سه ند کردوه؟!

(١) عن الزبير عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: قال رسول الله (صلی الله
علیه وسلم). ((عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسَّوَّاءِ،
وَأَسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأُظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَتَنْفُ الْإِبِطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ،
وَأَنْتِقَاصُ الْمَاءِ - قَالَ زَكْرِيَّا: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ
الْمُضْمَصَّةُ)) (أخرجه أحمد برقم: ٢٥١٠٤، ومسلم برقم: ٢٦١، عن عائشة
(رضي الله عنها)).

واته: ((عائیشه خوا لیی رازی بی، گیراویه‌ته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرموویه‌تی: ده (۱۰) خەسلەت لەسروشت (فطرة)ی - مسولمانەتی - ن: سمیل قرتاندن و ریش هیشتنه‌وه و، سیواک کردن و، ئاو لە لووت وەردان و، نینۆک کردن و، گرێچوو^(۱) شۆردن و، مووی بن هەنگل رنینه‌وه و، بەرتاشین و، تارەت بەئاوگرتن و (موصعب) دەلی: دەیه‌میشم لەبیرچوو، مەگەر: ئاو لەزار وەردان بیت)).

(شوکانی)یش لە لیکدانەوه‌ی ئەم فەرموودیه‌دا دەلی: (إِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ تَوَفِيرُهَا، کما فی القاموس و فی رواية للبخاري: ((وَقَرُّوا اللَّحْيَ)) و فی رواية أخرى لمسلم: ((وَأَوْقُوا اللَّحْيَ)) وهو بمعناه، وَكَانَ مِنْ عَادَةِ الْفُرْسِ قَصُّ اللَّحْيَةِ وَقَصُّهَا وَتَحْرِيقُهَا، وَأَمَّا الْأَخْذُ مِنْ طَوْلِهَا وَعَرْضِهَا، فَحَسَنٌ، وَتُكْرَهُ الشُّهْرَةُ فِي تَعْظِيمِهَا، کما تُكْرَهُ فِي قَصِّهَا وَجَزِّهَا، وَقَدْ اخْتَلَفَ السَّلَفُ فِي ذَلِكَ، فَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَحْدِّ بِحَدِّ بَلْ قَالَ: لَا يَتْرُكُهَا إِلَى حَدِّ الشُّهْرَةِ وَيَأْخُذُ مِنْهَا، وَكَرَهُ مَالِكٌ طَوْلَهَا جَدًّا، وَمِنْهُمْ مَنْ حَدَّ بِمَا زَادَ عَلَى الْقَبْضَةِ فَيُزَالُ، وَمِنْهُمْ مَنْ كَرِهَ الْأَخْذَ مِنْهَا، إِلَّا فِي حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ^(۲))

واته: هیشتنه‌وه‌ی ریدین ((إِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ)) زۆر کردن و هیشتنه‌وه‌یه‌تی، وهك له (قاموس)دا هاتوه و، له رپوایه‌تیکی دیکه‌ی بوخاریی دا: ((وَقَرُّوا اللَّحْيَ)) هاتوه، که بهیه‌ک مانان و، عاده‌تی فارسه‌کان وابوو، که ریشیان ده‌تاشی بۆیه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)

(۱) (گرێچوو) به‌دبیری لای پشته‌ده‌ستی جوومگه‌ی په‌نجه‌کانی ده‌ست، ده‌گوتری.

(۲) بروانه: (نبیل الأوطار) (ج ۱ ص ۱۳۶) باب سنن الفطرة.

ئه‌وه‌ی قه‌ده‌غه‌ کردوه و، فهرمانی کردوه به هه‌شته‌وه‌ی، (قاضي عیاض) ایش گوتووێه‌تی: تاشین و هه‌لپاچین و سوتاندنی ڕدین، خراپه‌، به‌لام لێ کردنه‌وه‌ی به‌باری درێژی و پانیی دا، شتیکی باشه‌، هه‌روه‌ها ناپه‌سه‌نده‌ که ڕدین وابی، ئینسانی پێوه‌ بناسرێ، چ له‌به‌ر زۆر زل کردنی و، چ به‌هۆی زۆر کورت کردنه‌وه‌ و هه‌لپاچینه‌وه‌یی، زانایانی پیشین له‌وه‌دا ڕایان جیا جیایه‌:

أ- هه‌یانه‌ هیچ سنوور و ئه‌ندازه‌یه‌کی بۆ چۆنیه‌تی ڕێک و پێک کردنی، دیاریی نه‌ کردوه‌، به‌لکو گوتووێه‌تی: لێی ناگه‌ڕێ که‌ بگاته‌ سنوورێک (له‌به‌ر زلیی) پێی بناسرێ و، لێی که‌م ده‌کاته‌وه‌، (مالک) ایش پێی ناپه‌سه‌ندبووه‌، زۆر درێژیی.

ب- هه‌شیانه‌ سنووری بۆ دیاریی کردوه‌، به‌وه‌ که‌ هه‌رچی له‌ نیوله‌پی ده‌ست که‌ به‌چه‌ناگه‌ ده‌گیرێ، زیاد بوو، لابهری.

ج- هه‌شیانه‌ پێی په‌سه‌ند نه‌بووه‌ له‌ڕیش که‌م بکێتته‌وه‌، مه‌گه‌ر له‌ کاتی جه‌ج و عومره‌دا.

(٢) عن ابن عمر (رضي الله عنهما) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ وَقَرُّوا اللَّحْيَ وَأَخْفُوا الشَّوَارِبَ)) (پێشتر ته‌خریج کرا: ((وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَجَّ أَوْ اعْتَمَرَ، قَبَضَ عَلَى لِحْيَتِهِ، فَمَا فَضَلَ، أَخَذَهُ)).

واته‌: عه‌بدوللای کۆری عومەر خوا لێی ڕازی بێ له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه‌ (صلی الله علیه وسلم) ده‌گیرێتته‌وه‌، که‌ فهرموویه‌تی: پێچه‌وانه‌ی هاوبه‌ش په‌یدا که‌ران ڕه‌فتار بکه‌ن، ڕدینان به‌یلنه‌وه‌ و سمیلان که‌م

بکهنه‌وه، بوخاریی ئه‌مه‌شی زیاد کردوه: عه‌بدوڵڵای کورێ عومه‌ریش ته‌گه‌ر حه‌ج یان عومره‌ی کردبایه‌، ڕدینی خۆی له‌ده‌ست ده‌گرت و، ئه‌وه‌ی له‌مستی زیاد بووایه‌، لای ده‌برد.

(الحافظ ابن حجر العسقلانی) یش له (فتح الباری)^(١) دا، ده‌رباره‌ی هه‌مان مه‌سه‌له‌ی، ڕیش هیشتنه‌وه و کورت کردنه‌وه و، ڕیک‌خستنی، گو‌توویه‌تی: (وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا حَجَّ أَوْ اعْتَمَرَ، قَبِضَ عَلَى لِحْيَتِهِ فَمَا فَضَلَ أَخَذَهُ).

ئه‌وه‌ی له (ابن حجر) یشه‌وه هیناومانه‌، جیاوازییه‌کی وای نیه‌ له‌ گه‌ل ئه‌وه‌دا، که له (شوکانی) نه‌قلمان کرد. بۆیه به‌پییستی نازانم ته‌رجه‌مه‌ی بکه‌م، به‌لام ئه‌وه‌ی شایانی باس بی‌ت، هه‌ر ئه‌وه‌یه‌، که هه‌رکام له (طبری) و (الحسن البصري) و (عطاء) یش، که سی که‌له‌ زانای پایه‌ به‌رزن، هه‌مان رای (قاضي عیاض) یان هه‌یه‌ و، به‌لگه‌ی ده‌ستکاری کردن و ڕیک و ڕیک کردن (ڕدین) یش، به‌س کرده‌وه‌ی عه‌بدوڵڵای کورێ عومه‌ر نیه‌، به‌لکه‌ هه‌رکام له (عومه‌ر) و (ئه‌بووه‌ره‌یره‌) ش خوا له‌هه‌موویان ڕازی بچ، هه‌مان هه‌لو‌یستیان هه‌بووه‌.

ئنجا له‌ که‌سیش په‌نه‌ان نیه‌ که (ابن عمر) تا چ ڕاده‌یه‌ک پایه‌ندی مووبه‌مووی به‌سوننه‌ته‌کانی پێغه‌مبه‌ره‌وه‌ هه‌بووه‌، ته‌نانه‌ت جاری وابوو ده‌ زیاده‌ ڕۆییشی تیدا کرده‌ و، شتی وای کرده‌ به‌ناوی سوننه‌ته‌وه‌، که زانایان ده‌لێن: سوننه‌ت نیه‌! (أبو هريره) ش که زۆرتین ژماره‌ی له‌ فهرمایشته‌کانی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) گیراونه‌وه‌، ماقوول

نیه دهستکاری رډینی بکات، تاكو شتیکی له‌وباره‌وه له پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) نه‌دی، یان نه‌بیسستی! (عمر بن خطاب) یش هه‌ر پیویست به‌باس کردن ناکات، که ناگونجی و ماقوول نیه، شتیکی بکات و دلنیا نه‌بی، که سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره (صلی الله علیه وسلم) و ر‌ه‌زامه‌ندیی ته‌وی له‌سه‌ره!

ئنجای ته‌وه، که ده‌باره‌ی دهستکاری کردن و ر‌یک و پ‌یک کردنی ر‌یش، هیچ فەرمووده‌یه‌ک نیه و، که متریش هاوه‌لانی به‌ر‌یری پیغه‌مبه‌ر خوا لییان ر‌ازی بی، له‌وباره‌وه شتیان لی نه‌قل کراوه، به‌ر‌ای به‌نده ه‌ویه‌که‌ی ته‌ویه: که ته‌وی هه‌ندی‌ک که‌س له فەرماشته‌کانی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) که باسی هیشتنه‌وه‌ی ر‌یش ده‌که‌ن، ده‌یفامیته‌وه، که ناب‌ی به‌هیچ جو‌ری دهستکاری بکری و، ده‌بی هه‌ر وازی لی به‌تری! ته‌وان ته‌و مه‌به‌سته هه‌له و نه‌ویستراوه‌یان، لی نه‌فامیوه‌ته‌وه و، زانیوانه که مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) به‌س هیشتنه‌وه و نه‌تاشین و هه‌له‌پاچینی بووه - وه‌ک عاده‌تی موشریک و مه‌جووسییه‌کان - وه‌ دیاره پیغه‌مبه‌ری خواشیان بینیه، که رډینی موباره‌کی ر‌یک و پ‌یک کردوه، به‌به‌لگه‌ی ر‌ه‌فتاری عومه‌ر و عه‌بدو‌ل‌لای کوری و ته‌بوو هور‌ه‌یره - ب‌ویه به‌پیوستیان نه‌زانیوه، مشتم‌ر له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌کی وا روون و ئاشکرا بکه‌ن و، سه‌ره‌نجام شتیکی ته‌وتویان له‌وباره‌وه لی نه‌گیراوه‌ته‌وه.

ئنجای به‌یه‌ک دوو فەرمووده‌ش، ده‌باره‌ی سم‌ل کورت کردنه‌وه، ب‌ینینه‌وه و، پاشان سه‌رنجی لی‌کدانه‌وه‌ی زانیانیش به‌دین، داخو چۆن له‌و مه‌سه‌له‌یه‌ش حال‌ی بوون:

۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم): ((جُزُّوا الشَّوَارِبَ، وَأَرْحُوا اللَّحَى، خَالِفُوا الْمَجُوسَ)) (أخرجه مسلم برقم: ۲۶۰).

واته: سَمِيلان کورت بکه‌نه‌وه و، رَدِین به‌رده‌نه‌وه، پِیچه‌وانه‌ی مه‌جووسییه کان بکه‌ن.

۲- عن زيد ابن أرقم رضي الله عنه قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): ((مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا)) (أخرجه أحمد برقم: ۱۹۲۸۳، والترمذي برقم: ۲۷۶۱، والنسائي برقم: ۱۳).

واته: هه‌رکه‌سیک له‌سمیلێ کورت نه‌کاته‌وه، له‌ئیمه‌ نیه.

ئنجا بابزانین زانا و پِی‌شه‌وایانمان ر‌ه‌حه‌تی خویان لێ بێ، چۆن له‌مه‌سه‌له‌ی سمیل کورت کردنه‌وه و هه‌لپاچینی، حالیی بوون:

سه‌ره‌تا پِی‌ویسته‌ بزانی: که سمیل (شارب) بریتیه له‌و مووانه‌ی که له‌ سه‌روو لیوی سه‌ره‌وه‌ی زار ده‌روین، به‌لام نه‌و مووانه‌ی هه‌ر دووک ته‌نیشتی زار، که (سَبَّالِین) یان پِی ده‌لین، نه‌وه هه‌ندی‌ک له‌ریزی سمیل و، هه‌ندی‌کیش له‌ریزی ریشیان داناون، وه‌ک (ابن حجر) ده‌لێ. ^(۱)

زانایان ده‌رباره‌ی چۆنیه‌تی کورت کردنه‌وه‌ی سمیلان، سێ رایان هه‌ن:

(أ) کورت کردنه‌وه و هه‌لپاچینیان، هه‌تا گوشتی ژیریان ده‌رده‌که‌وێ که ته‌مه‌ پِی ده‌گوترێ (إحفاء) و، ته‌مه‌ رای (أبو حنیفة)یه.

(ب) کورت کردنه‌وه و قرتاندنیان، به شیویه‌کی ئاسایی، که (قص و تقصیر)ای پێ ده‌لێن و، ئەمەش رای (مالک و شافعی)یه.

(ج) سەرپشک بوون له نێوان هه‌ڵپاچین و کورت کردنه‌وه‌دا، که ئەمەش رای (أحمد)ه، رەحمەتی خوا لەهه‌موویان بێت.

دیاره هه‌ر کام له (نووي) له (المجموع)^(١) ه‌که‌ی داو، (إبن حجر) له (فتح الباري)^(٢) داو قرطبي له (الجامع لإحكام القرآن)^(٣) دا، له‌وباره‌وه قسه‌یان کردوه و، هه‌رچی (نووي) و (قرطبي)ین، هه‌ر دووک لایان پێ وه‌ک یه‌کن، به‌لام (إبن عبد البر):

له کۆتایی هه‌ڵسه‌نگاندنی رایه‌کان دا، ده‌لێ: ((إِنَّمَا فِي هَذَا الْبَابِ أَصْلَانُ: ((أَحْفُوا)) وَهُوَ لَفْظٌ مُحْتَمَلٌ التَّأْوِيلِ، وَالثَّانِي ((قَصُّ الشَّارِبِ)) وَهُوَ مُقَسَّرٌ.

والمُقَسَّر يَقْضِي عَلَى الْمُحْتَمَلِ، وَهُوَ عَمَلُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَهُوَ أَوَّلَى مَا قِيلَ فِي هَذَا الْبَابِ)^(٤) واته: بێگومان له‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا، دوو ته‌سلّمان هه‌ن، یه‌کیان ((أحفوا))، که وشه‌یه‌که مانایه‌ک زیاتر هه‌ڵده‌گرێ، دووهم: ((قص الشارب))، که رۆونکه‌ره‌وه‌یه، رۆونکه‌ره‌وه‌ش حوکم به‌سه‌ر وشه‌یه‌که‌دا ده‌کات، که واتایه‌ک زیاتری هه‌ڵبگرێ، دیاره کردووی خه‌ڵکی

(١) بڕوانه (المجموع ج١ ص: ٢٨٨، ٢٨٧).

(٢) بڕوانه (فتح الباری ج ١٠ ص: ٣٤٧).

(٣) بڕوانه (الجامع الأحكام القرآن ج ٢ ص: ١٠٥، ١٠٤).

(٤) بڕوانه (سنن الفطرة ص: ٨١).

مه‌دینه‌ش، له‌سه‌ر ته‌وه‌ بووه، بۆیه‌ ته‌و رایه‌ باشت‌ترین قسه‌یه‌ که‌ له‌و باره‌وه‌ گوت‌راوه‌... (واته‌: کورت‌کردنه‌وه‌ی سمیلان به‌شیوه‌یه‌ کی‌ عاده‌تی).

شایانی باسیشه‌: که‌ ئیمام مالیک، که‌ پێشه‌وای خه‌لکی مه‌دینه‌ بووه‌، پرس‌یاری لێ کر‌اوه‌، ده‌رباره‌ی که‌سێک که‌ سمیلێ زۆر هه‌له‌پاچێ و، وه‌ک تاشینی لێ ده‌کات، له‌ وه‌لام دا گوت‌ویه‌تی: (يُوجَعُ ضَرْبًا وَهَذِهِ بَدْعُهُ وَإِنَّ الْإِخْفَاءَ الْمَذْكُورَ فِي الْحَدِيثِ: قَصُّ الشَّارِبِ وَهُوَ طَرَفُ الشَّعْرِ، وَكَانَ عَمْرٍو يَفْتُلُ شَارِبَهُ إِذَا أَكْرَبَهُ أَمْرٌ، فَلَوْ كَانَ مَمْلُصًا^(١) مَا وَجَدَ مَا يَفْتُلُ فِيهِ)^(٢). واته‌: پێوسته‌ - بابای وا - به‌لێدان ئیشی پێ بگه‌یه‌نرێ و، ته‌مه‌ بیدعه‌ته‌ و، ته‌و هه‌له‌پاچینه‌ی که‌ له‌ فه‌رمووده‌دا هاته‌وه‌، مه‌به‌ست: کورت‌کردنه‌وه‌ی ته‌و به‌شه‌ سمیلێ سه‌رلێوه‌، که‌ له‌ لێو تی ده‌په‌رێ، عومه‌ریش (خوا لێی رازی بێ) کاتی‌ک گیروگرفت‌یک نار‌ه‌حه‌تی ده‌کرد، سمیلێ خۆی به‌ په‌نجه‌کانی ده‌گرت و بای ده‌دا، ئنجا ته‌گه‌ر سمیلێ لووس تراش‌رابان، هیچی وه‌به‌ر ده‌ست نه‌ده‌هات، بای بدات!

به‌لێ خۆینه‌ره‌ به‌رێزه‌کان!

ته‌مانه‌ ته‌و به‌لگانه‌بوون، که‌ به‌نده‌ پشتم پێ به‌ستوون، بۆ په‌سه‌ند‌کردنی ته‌و رایه‌ی که‌ لێره‌دا خست‌وومه‌ته‌ روو، له‌ کو‌تایی ته‌م کورته‌ باسه‌ش دا ده‌لێم: به‌هیوای ته‌وه‌ی له‌ ته‌نجامی چاک

(١) مَمْلُصًا: که‌سێک که‌ مووی به‌ سه‌ری، یان به‌ سمیلێه‌وه‌ نه‌بێ و له‌به‌ر لووس‌یی، په‌نجه‌ی ده‌ست لێی گیر نه‌بێ و بخلیسکێ.

(١) بر‌وانه‌ (سنن‌ الف‌ط‌رة: ٧٩).

تیگەیشتنی ئایین و بەرنامە ی خوادا، تۆفیقی ئەوەمان هەبێ کە هەر شتە، وەک خۆی تەماشای بکەین و، هەموو شتێک لەشوینی شیاوی خۆی دا دابنێین و، هێندە ئەمییەت و گرنگیی، بەعەقل و دڵمان بدەین، کە شایستەیانە و، هەر هێندەش خەم لە ریش و سەمێلمان بخۆین، کە لێیان دەوێشتەو، لەسەر حیسابی عەقل و دڵ و عەقیدە و ئیمان و تیگەیشتن و عیبادەت و جیهادمان، بەریش و سەمێل و قیافە و سیمامانەو، سەرگەرم نەبین و، هێندەش عەقل گەورە و سینگ فراوان و لێزان بین، کە هەرکاتێک کارو جیهادی ئیسلامیییمان، پەکی لەسەر ئەو کەوت، کە ریشی بۆلابەرین و هەلی پاچین، یان تەنانەت بیتاشین، بێ سێ و دوو و دڵ لە دڵ دان، لای بەرین و، پێمان وانەبێ کە موسولمانەتییه کەمان نوقصانیی هێناو، کەلێنی تی بوو!

هەروەها هێندە دڵ گەورە و، ئاسۆی بیر وزەین فراوان بین، کە لەواری هەلس و کەوتمان، لە گەڵ کۆمەلگا و دەورووبەردا، موسولمانی بێ ریش و سەمێلمان، پێ ئینسانی ئاسایی بێ و، پێمان وانەبێ کە بەنەبوونی ریش، یان سەمێلش، ئیمان و موسولمانەتییه کە، کەلێنیکی وای تی بوو، کە بە کەلکی سەلام و کەلام نەماو^(١)، چونکە ییگومان

(١) شایانی باسە: کە هەندێک زاناش هەن پێیان وایە مەسەلە ی ریش هێشتەو زیاتر عادت و نەرتیکی کۆمەلگای عەرەبیی ئەوسابوو، و، لە کاردانەو ی مەجووسی و جولە کە و نەصرا نیی موشریکەکانیش دا، پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرمانی پێ کردو، مەرچیش نیە من ئەو رایەم بە رەهایی بە دڵ بێ، بەلام حەزم کرد، بزاترێ کە ئەو رایەش هەیه و، یەکیک لەو زانایانەش، کە ئەو رایە ی هەیه، زانایەکی فەرموودناسیی هاوچەرمانە، بەناوی: [د. عبدالله بن یوسف الجُدَیج]، کە لەو بارەو کتییکی سەر بە خۆی نووسیدو، بە ناوی [اللحیة:

زۆر كەسى واهەيە، ھەر لەنيو رېزەكانى خۇشمان دا، كە خەسلەتى گەلىك گەورەتر لە رېش و سىملى ناتەواو و، وەك ئىنسانىيەتى عادەتتى و ئاسايىش لە گەلى دەجوولېينەو! ئىنجا ھەرچەندە ئىسلام گىرنگىي بەدەر وون و دەر (باطن و ظاھر) و، پەنھان و روالەت داو، بەلام يىگومان لە بەرورد (مقارنە) دا: ئيمان لە ئىسلام گەورەتر و، كاكى لە تويىكل چاكتەر و^(۱)، نابى ھېچ كاتىك لە تەرازويىك دا دابىرېن و وەك يەك سەير بىرېن، چ جاي بەپېچەوانەو: روالەت بەسەر ژورويى داو تويىكل بەسەر كاكى و نيوپۇك دا، ھەلبىرېرى و، گىرنگى زىاتىرى، پى بدري و، خەمى باشتىرى لى بخورى و، كارى چاكتىرى لەسەر بىرى!! چونكە يىگومان دەرەو و روالەتى ھەر كەسىك، رەنگدانەو ژورەوئەتى، مەگەر لە ھالەتى نىفاق و دوو روويى دا، كە ئەوئەش ھالەتتىكى نەخۇشى خراپە.

خو بىكات، ئىمەش ئەگەر نيوپۇك و پەنھانىشمان، لە روالەت و ئاشكرامان، چاكتەر و جوانتر نەبى، وەك يەك بن، نەك - خو پەنامان بدات - (دوور كوژى نىزىك خەسار) و (ناوى زل و شارى وېران) و (بە روالەت رازاوى نيوپۇك كەلاو) بىن!

دراسة حدیثیة فقہیة] ط ۱۴۲۵ھ - ۲۰۰۴م تیئینی: لە كۆتایی ئەم باسەشدا پوختەيەكى راپەكەى دىئین.

(۲) مەبەستمان لە (كاكى و نيوپۇك) ئيمان و تەقوا و، ئەو (فضائل)یە، كە لە ئيمان و تەقوا پەيدا دەن و، مەبەستىشمان لە تويىكل و روالەت سەر و سىما و قیافە، پىغەمبەرى خواش (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموئەتى: (إن الله لا ينظر إلى صوركم ولا أموالكم، ولكن ينظر إلى قلوبكم و أعمالکم) (رواد مسلم).

گوشراو و پوخته‌ی لیکۆلینه و مبه‌کی ورد و قوولی فەرموودە ناسێکی هاوچەرخی، لە بارە‌ی ڕیش هێشتنە‌وه و، سمیل کورتکردنە‌وه و:

خۆئێه‌رانی سه‌نگین!

لە سۆنگه‌ی ئەوه‌وه، که خاوه‌نی کتیی (اللّٰحِیة) لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی - به‌پروای من - زۆر ورد و هاوسه‌نگی له‌بارە‌ی: هێشتنە‌وه‌ی ڕیش و کورتکردنە‌وه‌ی سمیل (إعفاء اللّٰحِیة وقصّ الشّارب) وه‌ کردوه، به‌باشی ده‌زانم له‌م چاپی چواره‌مه‌دا، پوخته و گوشراویکی لێ بخوازمه‌وه، به‌لام له‌به‌ر درێژ نه‌بوونه‌وه، ده‌قه عه‌ره‌بییه‌که‌ی قسه‌کانی ناھێنم و، راسته‌وخۆ ته‌رجه‌مه‌ی کوردیی ده‌که‌م:

نوسه‌ر دوا‌ی ئەوه‌ی، پاش لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی ورد، ڕایده‌گه‌یه‌نی که: ته‌نیا سێ دانه‌ له‌و ده‌قانه‌ی، وه‌ک فەرمووده (حدیث) پالده‌درینه‌ لای پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌بارە‌ی ئەو مه‌سه‌له‌یه‌وه، که قسه‌ی لێ ده‌که‌ین، له‌پرووی سه‌نه‌ده‌وه، راست (صحیح)ان، که ته‌مانه‌ن:

١- { خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ، وَقُرُوا اللَّحَى، وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ } أخرجه البخاري: ٥٥٥٣، ومسلم: (٢٢٢/١) وغيرها، عن عبدالله بن عمر.

٢- { جُرُّوا (وفي لفظ: أَحْفُوا الشَّوَارِبَ) وَأَعْفُوا (وفي لفظ: أَرْحُوا) اللَّحَى، وَخَالِفُوا الْمَجُوسَ } أخرجه أحمد: ٨٧٨٥، ومسلم: ٢٦٠، عن أبي هريرة.

۳- (قُصُوا سَبَاحَكُمْ، وَوَقُّرُوا عَنَّا نِيَكُمْ، وَخَالِقُوا أَهْلَ الْكِتَابِ) أخرجه أحمد (۲۶۴/۵ - ۲۶۵) والبهقي في (الشَّعْب): ۶۴۰۵ والطبراني في (الكبير): (۲۸۲/۸)، وسندهُ حسنٌ.

مانای هه‌رسیک فەرمووده‌که‌ش له‌یه‌ک نزیکن:

واته: سَمِیلتان کورت بکه‌نه‌وه و ریشتان به‌یئنه‌وه یان: (زۆر بکه‌ن) پیچه‌وانه‌ی (خاوه‌ن کتیبه‌کان، هاو‌به‌شدانه‌ره‌کان، مه‌جووسه‌کان) بجوولینه‌وه و ڕه‌فتار بکه‌ن.

به‌لێ نووسهر دوا‌ی ئه‌وه و له‌کو‌تایی کتیبه‌که‌یدا، له‌ژێر ناوونیشانی: (خلاصة الدراسة الحديثية) دا، ده (۱۰) خاڵان دیئێ، که ئه‌مه‌ گوشراره‌که‌یانە:

(۱) شتیکی راست و چه‌سپاوه‌ له‌بارە‌ی سیفه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌وه (صلی الله علیه وسلم)، که ریشی هه‌بووه‌ و، ریشه‌که‌ی: جوان و پڕ و چڕ و گه‌وره‌ بووه‌ و، نیزیک بووه‌ پری سینگ‌ی بی...

(۲) ئه‌و سێ فەرمووده‌یه‌ی فەرمان ده‌که‌ن به‌ هیشتنه‌وه‌ی ڕدین، هه‌رسیکیان فەرمان‌کردن‌یان به‌به‌ردانه‌وه‌ی ریش و، کورت‌کردنه‌وه‌ی سمیل، به‌ستوته‌وه‌ به‌ پیچه‌وانه‌ کردن (مخالفة)‌ی نامسوڵمانانه‌وه‌.

(۳) ئه‌وه‌ی له‌وباره‌وه‌ گیراوه‌ته‌وه‌، که ریش هیشتنه‌وه‌ له‌سوننه‌ته‌کانی خواړسک (سنن الفطرة)‌ه، له‌پرووی سه‌نه‌ده‌وه‌ چه‌سپاونین.

(۴) ئه‌و ده‌قانه‌ی پال ده‌درینه‌ لای پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)، له‌بارە‌ی لیگرتنی ریش (الْأَخْذُ مِنَ اللِّحْيَةِ)‌وه، هه‌یچیان چه‌سپاو نین.

(5) ئەو شوینەوارانەى ئە ھاوڤەلانیوه ئەبارەى ریشەوه، گێرپراونەوه، ژمارەیه کی زۆریان بەراشکاوایی فەرمانیان کردوه بە ریش هیشتنەوه.

(6) لیگرتنی ریش و رێک و پێک کردنی و، جوانکردنی شیوی، ئە ھاوڤەلانی و، شوینکەوتوو و، مەزەبە خاوەن پەپروەکانەوه، گێرپراونەوه و، ئە زانایانی پیشینیش نەزانراوه رێیان لەوه گرتبێ و، ئەو - یانی: رێگرتن لە رێک و پێک کردنی ریش - شتیکی داھینراو و ریزپەری ئەم پوژگاریه!

(7) زانایانی پیشین هەیانبووه لەرووی ئەندازەوه، وەك: زیاد ئە چەنگ (قَبْضَة) و، هەیانبووه لەرووی کاتەوه، وەك: حەج و عومرە و، هەیانبووه بەبێ رەچاوکردنی ئەندازە و کات ردینی خۆیان رێک و پێک کردوه.

(8) شتیکی چەسپاوه کە ریش هیشتنەوه، پیش هاتنی ئیسلام نەریت و عادت بووه و، ئیسلامیش هەلی نەوشاندۆتەوه، بەلكو وەك نەریتیک هیشتووێتەوه.

(9) سۆراغ و پشکنین (تفتیش) دەریخستوه، کە ریش تاشین - بەویستی ئازاد - ئەهیچ کەس ئە: ھاوڤەلانی و شوینکەوتوو و (الصَّحَابَة وَالتَّابِعِينَ)، هەروەها هێچکەس لە موسولمانان ئە کو مەلگای موسولمانی سەرەتا، نەزانراوه.

(10) مەزەبە پەپرویی لیگراوه کانی ئەهلی سوننەت، هێچ کات لەبۆاری ریش بەردانەوه، رایی تاشین (حَلَقَی)، ریشیان نەبووه، بەلكو بە گشتی دوو رایان هەبوون:

یه کهم: پیناخۆ شبوون (کراهة) ی تاشینی و، به په سه‌ند دانانی هیشته‌وه‌ی، که نه‌وه یه‌کێ له‌دوو رایه‌کانی: مالیکییه‌کان و شافیعییه‌کان و حه‌نبه‌لییه‌کانه.

دووهم: قه‌ده‌غه‌کردنی تاشینی و، به‌پێوست (فرض) دانانی هیشته‌وه‌ی، که‌ئه‌وه‌ش مه‌زه‌به‌ی حه‌نه‌فییه‌کانه‌و، رایه‌که‌ی به‌رامبه‌ریشی، ه‌ی سێ مه‌زه‌به‌کانی دیکه‌یه.

پاشان نووسه‌ر له‌ژێر ناوونیشانێ: (خلاصة الدراسة الفقهية) دا، له‌حه‌وت خاڵان دا، پوخته‌ی نه‌وه‌ی پێگه‌یشتوه، ده‌خاته‌ر‌وو، که ئیمه‌ش گوشراوه‌که‌ی دینین:

یه کهم: ریش به‌ردانه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) به‌لگه‌ی ره‌وایه‌تیی، بۆیه ریش هیشته‌وه، ئه‌گه‌ر مه‌به‌ستی چا‌ولی‌کردنی پیغه‌مبه‌ری تێدابی، به‌شتیکێ په‌سه‌ند و باشیش داده‌نری.

دووهم: نه‌و ده‌قانه‌ی فه‌رمان ده‌که‌ن به‌هیشته‌وه‌ی ریش، له‌وه‌ تیناپه‌رن که سوننه‌ت و په‌سه‌ند بوونی بگه‌یه‌نن، له‌کاتی هه‌بوونی خوازیاری جیاکاری له‌ناموسولمانان دا (عند وجود مُقتضي مخالفة غير المسلمين).

سێیه‌م: عورف و نه‌ریت، له‌ب‌واری هه‌لس و که‌وتان دا کاریگه‌ره‌ و، به‌پێی سوننه‌ت ده‌بی ره‌چاوی نه‌ریت و باو بکری، مه‌گه‌ر ناشه‌رعیی بی، که‌واته: مادام ریش هیشته‌وه، به‌و هۆکاره‌ی باسکرا، په‌سند (مندوب) بی، واز لێهێنانی شتی په‌سه‌ند، به‌پێچه‌وانه‌ی شه‌رع دانانری، به‌تایبه‌ت له‌کاتی عورف و باو بیخوازی.

چوارهم: بالادەستی و دڵنیابوون لەخۆ و بێ ترسی، چەند هۆکاریکی گرنگن بۆ ئاشکراکردنی خۆ جیاکردنەوی مسوڵمانان لەنامسوڵمانان، لەشتی رۆڵەتیی دا، چونکە جاری وایە حال و بالی مسوڵمانان لە هەندیک کات و شوێندا، خوازیاری ئەو دەبێ کە لەرووی شتی رۆڵەتییه‌وه، تەبایی و سازان لەگەڵ نامسوڵمانان دا پیشان بدن، ئنجا لەو حالەتەدا: رەوایی پیشاندانی جیاکاری (مخالفة) بۆ نامسوڵمانان نامینی...

پێنجەم: لەکۆمەلگایە کدا، کە ریش هیشتنەوی دەبێتە نەریتی مسوڵمان و نامسوڵمان، بابای مسوڵمان بۆ جیاکاری لە نامسوڵمانان، فەرمانی پیناکری ریش بتاشی، چونکە پیغمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) لەگەڵ ئەوەش دا کە هاوبەشدانەران ریشیان هەبوو، ریشی هیشتۆتەوه.

شەشەم: بەلگە هیئانەوه بەودی: بەدەرە لە دەقە راستەوخۆیە کان (النصوص المباشرة) بۆ چەسپاندنی فەرزیوونی هیشتنەوی ریش، وەک:

١- دەرچوون لە زگماک (الخروج من الفطرة).

٢- خۆشوبهاندن بەژنان (التشبه بالنساء).

٣- گۆرینی دروستکراوی خوا (تغییر خلق الله).

٤- ئەتک بوون (مثلاً)، ئەوانە نابنە بەلگە...

هەوتەم: ریش هیشتنەوه، هەروەها قژ هیشتنەوه، خوازیاری ئەوەن، کە خاوەنەکیان ریزیان لێ بگری، بۆیە کەسیک ریشی هیشتەوه،

پێویسته رێك و پێكی بكات و، شانەى بكات و..هتد، بەلام ریش
هێشتنەوه و پشتگوێ خستنى، بە قرژ و قۆلێ و، دیمەن دزیویی،
ئەوه پێچهوانەى رێبازی پێغمەبەرى خواو (صلی الله علیه وسلم)
ئامانجەکانى شەریعەتە...

كوۆتایی ئەم بابەتەش، بەقسەیه كى (إبن عبدالبرّ الأندلسي) دینین:

(الشَّعْرُ وَالْحَلْقُ لَا يُغْنِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَيْئًا، وَإِنَّمَا الْمَجَازَاةُ عَلَى النَّيِّاتِ
وَالْأَعْمَالِ، قَرَّبَ مَخْلُوقٍ خَيْرٌ مِنْ ذِي شَعْرٍ، وَرُبَّ ذِي شَعْرٍ رَجُلًا صَالِحًا).

واتە: هەبوونی موو و تاشینی لە رۆژی قیامەت دا، هیچ سوودی
نیە، بەلکو پاداشت لەسەر نیاز و مەبەستەکان و کردەوه‌كانە، موو
تاشراو (مووی سەر، یان هەردووکیان) هەیه، لە خاوەن موو باشتەرە و،
خاوەن مووش هەیه پیاویكی باشە.

پێکهێنانی مەکتەبی مەسۆدە عەلی بایرێز

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

عەلی

Alibapir

پێکهێنانی مەکتەبی مەسۆدە عەلی بایرێز

پێکهێنانی مەکتەبی مەسۆدە عەلی بایرێز

هه‌ستان و دانیشتنی مسولمانی موجهید له‌نیو بنکه‌دا

ده‌توانین له‌چه‌ند خالێک دا، شیۆی هه‌ستان و دانیشتنی پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌نیو بنکه‌دا و، له‌گه‌ڵ به‌رپرسان و هاوه‌لانی دا، پروون بکه‌ینه‌وه:

۱. گوێ پابه‌لی و فه‌رمانبه‌ری (السمع والطاعة):

به‌لێ پیشمرگه‌ی ئیسلام، بروا و قه‌ناعه‌تی وایه که له‌سه‌ری فه‌رزه گوێ بو فه‌رمانی به‌رپرس بگرێ و، به‌قه‌سه‌ی بکات و له‌فه‌رمانی ده‌رنه‌چی و، بروای وایه هه‌ر کاتێک بێ گوێ و بێ فه‌رمانیی کرد، تاوانباره و خوا و پیغه‌مبه‌ری له‌خۆی تووره کردوون، چونکه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی: ((مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعِصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي)) (أخرجه البخاري برقم: ۲۷۹۷، ومسلم برقم: ۱۸۳۵) .. واته:

هه‌ر که سیڤ سهرپێچیییم بکات، ئەو هه‌ر بێگومان سهرپێچیی خۆی کردوه و، هه‌ر که سیڤ فه‌رمانبه‌ریی فه‌رمانده‌که‌ی بکات، فه‌رمانبه‌ریی منی کردوه، هه‌ر که سیش سهرپێچییی فه‌رمانده‌که‌ی بکات، سهرپێچیی منی کردوه.

به‌لام ئاشکرايه که ئەو گوێ ڕایه‌لیی و فه‌رمانبه‌رییه، ده‌بی له جوغزی شه‌رع دا بی و، له‌بی شه‌رعیی دا، به‌قه‌سه‌ی که‌س ناکرێ، وه‌ک پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((گوێ گرتن و، فه‌رمانبه‌ریی له‌سه‌ر بابای مسولمان پێویسته، له‌هه‌ر شتێکدا، که پێی خۆش بی، یان پێی ناخۆش بی، مه‌گه‌ر فه‌رمانی پێ بکری به‌تاوان و سهرپێچییه‌ک، چونکه هه‌ر کاتێک فه‌رمانی پێکرا به‌سهرپێچییه‌ک، ئەو نه‌گوێ گرتن دروسته، نه‌ به‌قه‌سه‌کردن)) (بوخاریی و موسلیم گیراویانه‌ته‌وه)

٢. گه‌وره‌ گچکایه‌تی:

هه‌ر چه‌نده پێشمه‌رگه‌ی ئیسلام ده‌زانێ: که ئینسانه‌کان له‌وه‌دا، که هه‌موویان مرو‌وفن و له‌یه‌ک باب و دایک وه‌پاش که‌وتوون و، خاوه‌نی یه‌ک جو‌ره‌ سروشتن و به‌نده‌ی خوايه‌کن، وه‌ک ده‌نکه‌کانی شانه‌یه‌ کسانن، و به‌رزیی و نزمییان نیه، به‌لام له‌هه‌مان کاتیشدا له‌چه‌ند لایه‌نیکی دیکه‌وه، به‌چه‌ند ئیعتباریکی دیکه، برۆی به‌وه‌ش هه‌یه که له‌نیوان مسولمانان دا، به‌رزیی و نزمیی و، گه‌وره‌ و گچکایه‌تی هه‌یه، بۆ وێنه:

خوَا فەرموویەتی: ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (الزمر: ۹). واتە: بڵێ: ئایا ئەوانەی دەزانن و، ئەوانەی نازانن یە کسانن؟!.

(ب) لایہ فی ڈیری:

يَبْغِهِ مَبْهَر (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُوِيَه تَي: ((لَيْلِيَنِي مِنْكُمْ أَوْلُوا
الْأَحْلَامَ وَالنَّهْي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) (أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم: ٤٣٢،
وَابْنُ حَبَانَ بِرَقْم: ٢١٧٢). وَاتِه: بَا خَاوَن هُوْش وَ عَدَقْلَه كَانَتَان لِيْمَه وَه نَزِيك
بِن، ثَنَجَا ثَهْوَانَه ي لَه دَوَايَانَه وَه دَبْن، دَوَايِي ثَهْوَانَه ي لَه دَوَايَانَه وَه دَبْن.

(ج) پاریزکاری:

خوای زانا فەرموویەتی: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ﴾ (الحجرات: ۱۳).
واتە بیگومان بەرێزترینان لەلای خوا، پارێزگارترینانە...

(د) ره‌وشت به‌رزیی:

پیغمبر (صلی اللہ علیہ وسلم) فرمویہ تی: ((بیگومان نہ وانه تان،
کہ رډوشتیان جوانتره، له لام خوشه ویسترن و، له رډوژی دوايي دا، له
پله و پایوه جی و ری دا، لیم نزیکترن)) (رواه الترمذی).

(هـ) دهست ښخه ریه ټپي (السابقية):

خوای کار به جی و داد گهر فرمویه تی: ﴿وَالسَّيِّقُونَ السَّيِّقُونَ﴾ (۱۰)
 أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿۱۱﴾ (الواقعه: ۱۰-۱۱).

واته: ده‌ست پیشخهران، ده‌ست پیشخهران، یان: پیشکه‌وتوو، پیشکه‌وتوو، نه‌وانه‌ن - له‌خوا - نیزیکان.

دیسان خوا (عز وجل) فرمویه‌تی: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلٍ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُوا﴾ (الحديد: ۱۰).

واته: نه‌وانه‌تان که له‌پیش‌گرتن - ی شاری مه‌ککه - دا مالیان خه‌رج کردوه و جه‌نگیان کردوه، - له‌پیی‌خوادا - نه‌وان پله‌یان مه‌زنتره - له‌وانه‌ی دوایی - .

(و) ته‌مه‌ن زۆری:

پیغمه‌بهر (صلی الله علیه وسلم) فرمویه‌تی: ((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا)) (أخرجه الترمذي برقم: ۱۹۲۰، وقال: حسن صحيح).. واته: هه‌ر که‌سیک به‌زه‌یی به‌گچکه‌مان دا نه‌یه‌ته‌وه و، رپۆزی گه‌وره‌مان نه‌زانێ ^(۱) له‌ ئیمه‌ نه‌یه.

به‌لێ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، هه‌ر که‌سیک یه‌کێک له‌و ئیمتیازانیه‌ی تێداین، رپۆز و حورمه‌تیکی تایبه‌تی بو‌ دادنه‌ی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئایین و به‌رنامه‌که‌ی وای فرمان پێ ده‌کات، به‌لام ئه‌و جووره‌ که‌سانه، نابێ خۆیان به‌سه‌ر خه‌لکی دا هه‌لکێشن و، هه‌ول بدن به‌ تو‌بزی رپۆز و حورمه‌ت له‌ خه‌لکی بستیئن، به‌لکو ده‌بی خه‌لکه‌که‌ بو‌خۆی ئه‌و هه‌سته‌ی هه‌بی.

(۱) مه‌به‌ست له‌ (کبیرنا) یانی : به‌ته‌مه‌نمان.

کهواته له بنکه‌ی پیشمرگه‌کانی ئیسلام دا، بابایه‌ک که زانیاری، یان ته‌قوا، یان عه‌قلێکی زیاده‌ی پیوه‌ شک ده‌برد، به‌بارته‌قاي ئه‌و زانیاری و ته‌قوا و بیر و هۆشه‌ زیاده‌یه، زیاده‌ی رێژیکێ لێ ده‌نرێ، هه‌روه‌ها له‌بنکه‌یه‌ک دا که پیشمرگه‌کانی به‌ پیشمرگه‌ی ئیسلام له‌قه‌لهم ده‌درێن، بابایه‌ک که رابردوو و ده‌ست پیشخه‌ری هه‌بووه، له‌خزمه‌تی ئیسلام و جه‌هاد کردن دا، له‌ غه‌یری خۆی به‌ له‌پیش تر ته‌ماشای ده‌کری، دیسان که‌سیک ته‌مه‌نی هه‌لکشیتویی، به‌ئەندازی هه‌لکشییی ته‌مه‌نه‌که‌ی، رێژ و حورمه‌تی پتری بۆ داده‌نرێ، هه‌روه‌ها که‌سیک پله‌ و ئیمتیازیکێ تایبه‌تی هه‌بێ، له‌خو و خده‌ و ر‌ه‌وشتی به‌رزدا، رێژی تایبه‌تیشی هه‌یه، هه‌روه‌ها..

۳- خۆنه‌بواردن و خۆتیک نه‌به‌ستن: (۱)

مسولمانی موجهید له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که‌ بۆ خوا ئیش ده‌کات و، ئامانج و مه‌به‌ستی وه‌ده‌ست هێنانی ر‌ه‌زومه‌ندی خوایه، له‌ هیچ ئیش و کاریکی خیر و چاکه‌دا، که‌ له‌پرستی دای، درێغی ناکات و، خۆی نابیرێ و، خۆی له‌ که‌س نابه‌ستی، به‌لکو هه‌ول ده‌دات: هه‌رچی زیاتر، خیر و پا‌داستی بۆ بنووسرێ، به‌هۆی ر‌اپه‌راندن و به‌جی هێنانی

(۱) خۆ تیک به‌ستن، به‌وه‌ ده‌گوترێ: که‌ کۆمه‌لیک ئیشیکیان به‌ ئه‌ستۆوه‌ بێ و، هه‌ر کامیکیان چاوی له‌وانی دیکه‌وه‌ بێ و، چاوه‌روانیی بکات داخۆ که‌نگی دیکه‌ن! به‌ر جو‌ره‌ ئیشه‌ که‌ بکه‌وتنه‌وه‌ و نه‌کری، له‌زاراودی ژیریژی (منطق)یشدا ئه‌م شته‌ (دۆرای بێ) ده‌گوترێ.

تھرك و کاروباره وه، له پراستی ی دا پېشمه رگه ی ئیسلام، خزمه تکردن و کاروبار راپه راندن، به مهیدانی پیش بر که (مسابقه) دادنی، چونکه خوا فهرموویه تی:

﴿سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾
(الحديد: ۲۱)

واته: وه پیشبر که بکه ن به ره و لای لیبوردنیک له په روه رد گارتانه وه و، به ره و لای به هه شتیک، که پانتاییه که ی، هینده ی پانیی ئاسمان و زه ویه.

به لئ پېشمه رگه ی ئیسلام خو بویر نیه، چونکه ده زانی چه نده هه وجیی پاداشتی که، که به هو ی خزمه تکردن و کاروبار راپه راندنه وه، پیی ده بری، هه روه ها خو ی له خه لکی نابه ستی، به لکو ده ست پیشخه ری ده کات و پیشبر که ده کات، که له پیش خه لکی دا ده ست بگه یه نیته شتیک، که کری و قیمه تی، لیبوردنی په روه رد گار و به هه شتی به رینه.

۴. گرنگی دان به پاک و خاوینی:

یه کی دیکه له و خو وره و شتانه ی که پېشمه رگه ی ئیسلام له ژیان پېشمه رگایه تی و له نیو بنکه دا ره چاویان ده کات، بریتیه له گرنگییدان به پاک و خاوینی، خوی زانا فهرموویه تی:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (البقرة: ۲۲۲).

واته: به پراستی خوا توبه که رانی خوش دهوین، خو پاکه که ره وانی خوش دهوین.

پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموو‌یه‌تی: ((الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ)) (أخرجه مسلم برقم: ۲۲۳).. واته: پاکی و خاوینبی نیوه‌ی برپا‌یه. هه‌لبه‌ته ئه‌و پاکی و خاوینبیه‌ش، پێویسته له‌هه‌موو شتێک دا ر‌ه‌چاو بکری.. واته: مسولمانی موجهید ده‌بی له‌هه‌موو شتێک دا پاک و خاوین بی:

(أ) د‌ل و ده‌روونی: ر‌ی به‌و خه‌سله‌ته‌ پ‌یسانه نه‌دات، که وه‌ک زب‌ل و زال، ده‌روونی پ‌یس ده‌که‌ن، وه‌ک: به‌دگومانی (سؤ الظن)، ئیره‌یی (حسد)، ر‌ژدی (بُخل)، خۆبه‌زلگری (کِبَر).. هت‌ده‌.

(ب) زه‌مانی: که‌پیارێزی له‌وه‌ی قسه‌یه‌کی پ‌ی بکات، به‌ته‌ووی خۆی نه‌کاته‌وه، یاخود سه‌ره‌پای به‌ته‌و و نه‌کردنه‌وه، له‌سه‌ریشی قه‌رززار ب‌یت‌ه‌وه، وه‌ک: بوختان، غه‌یبه‌ت، خۆه‌لدانه‌وه، توانج و پ‌یلار، به‌خۆدا شکاندنه‌وه، ناووناته‌وره هه‌لدان، سو‌پ‌ند خواردن به‌غه‌یری خوا، سو‌پ‌ند به‌خوا خواردنی به‌درۆ، قسه‌ه‌ینان و بردن، ج‌نیوو قسه‌ی ناشیرین... هت‌ده‌.

(ج) زار: که‌پیارێزی له‌شتی بۆن ناخۆش، وه‌ک، توور، پ‌یواز، سیر، چونکه‌ پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموو‌یه‌تی: ((هه‌ر که‌سیک پ‌یواز و توور و سیری خوارد، با ن‌یزیک‌ی مزگه‌وته که‌مان نه‌بی...)) (موسلیم گ‌یراویه‌ته‌وه).

هه‌لبه‌ته بۆن و خ‌لت‌ه‌ی ج‌گه‌ره‌ش ئه‌گه‌ر له‌بۆنی توور و پ‌یواز و سیر، ناخۆشتر نه‌بی، که‌متر ن‌یه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی حه‌رامیشه، وه‌ک پ‌یشت‌ر باس‌مان کرد.

ئىجا ئىسلام، كه سيواك كردنى بهسونهتيكى گهوره داناوه، ههه بهمه بهستى پاك راگرتنى زاره.^(۱)

(د) جهسته: پاك راگرتنى جهستهش، بهسى شتان پيك دى:

يهك: شۆردنى، ههريويهش پيشهوامان فهرموويهتى: ((مافى خوايه لهسهه هه موو مسولمانيك، كه هه موو جهوت رۆژيك خۆى بشوات، سههري و لهشى بشوات)) (بوخاريى و موسليم گيرايانه تهوه).

دوو: پاك راگرتنى جل و بهرگ: وهك رابه رمان فهرموويهتى: ((مَنْ آتَخَذَ ثَوْبًا فَلْيُظْفَرْ)) (رواه الطحاوي)... واته: ههه كه سيك بهرگيكى له بهر كرد، باپاكى بكاته وه.

سى: خۆبۆن خۆشكردن: ههريويهش پيشه مبه رمان (صلى الله عليه وسلم) فهرموويهتى: ((خۆشۆردن و، خۆ بۆنخۆش كردن و، سيواك كردن، له رۆژى جومعه دا، لهسهه هه موو مسولمانيك پيوسته)) (أخرجه أحمد برقم: ۲۳۱۲۶، وقال شعيب الأونيوط: إسناده صحيح).

(هه) شوينى تيدا نيشته جي بوون: لهوباره وه ئهم شوينه واره هاتوه: ((فَتَنُظَفُوا أَفْنِيَتَكُمْ وَلَا تَسْبَهُوا بِالْيَهُودِ)) (أخرجه الترمذي برقم: ۲۷۹۹).. واته: بهروپيش دهرگاتان خاوين راگرن و، لاسايى جووله كه كان مه كه نه وه - له پيس و پۆخلى دا -.

(۱) پيشه مبهه (صلى الله عليه وسلم) دهرارهى سيواك فهرموويهتى: ((السُّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ وَمَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ)). متفق عليه، واته: سيواك پاك كهرهوى زاره و رازى كههري پهروورد گاره.

تییینی: له سه‌ر مسولمانی موحاهید پێویسته، که ده‌روبه‌ری شوینی تیدا ژیا‌نیشی، پاک رابگرێ، بۆ‌وینه: نابێ زێل و زال له نزیک بنکه‌ کانه‌وه فری بدات و، نابێ له‌ نزیک بنکه‌ کان تاره‌ت بگرێ!!!^(۱)

ه. دوانه‌ که‌وتن له‌ کاتی دیاریکراوی نوێژ، دهرس خویندن، نان خواردن، ئێشکه‌ گرتن... هتد:

پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِذَا عَمَلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا، أَنْ يُتَّقَنَهُ)) (أَخْرَجَهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ بِرَقْم: ۵۳۱۲)... واته: بێگومان خوا پێی خۆشه، ئه‌ گه‌ر یه‌ کێکتان ئێشیکێ کرد، به‌رێک و پێکی بیکات.

هه‌لبه‌ته‌ سه‌ره‌ کێترین مه‌رجی رێک و پێکی و ورده‌ کاریش، ئه‌وه‌یه‌ که: ئه‌و کاره‌ له‌ کاتی دیاریکراوی خۆی دوانه‌ که‌وێ.

به‌لێ پێشمه‌رگه‌ی ئیسلام، به‌ر له‌وه‌ی کاتی نوێژ بی‌ت، خۆی ئاماده‌ ده‌کات، تا‌کو فریا بکه‌وێ، له‌ کاتی خۆی دا بیکات، هه‌روه‌ها دهرس خویندن و، نان خواردن و، ئێشکه‌ گرتنیش به‌هه‌مان شیوه‌، چونکه‌ دواکه‌وتن له‌ جێبه‌جێ کردنی هه‌ر ئێشیکدا، به‌هۆی نه‌توانین و ته‌نبه‌لیی و قالب گرانییه‌وه‌یه‌و، پێشمه‌رگه‌ی ئیسلامیش هه‌موو ده‌می

(۱) لێ‌ده‌دا مه‌به‌ست حاڵه‌تێکه‌ که‌ بنکه‌ کان له‌ شاخ و چیا و ده‌شت و ده‌ری و ئاو‌ده‌ستیان بۆ ساز نه‌کرای، وه‌ک کاتی خۆی له‌ خه‌باتی شاخ دا، جابو‌بار، ئه‌و حاڵه‌تانه‌ دهبوون، به‌رله‌وه‌ی جێ و رێ رێک بخه‌ی.

وهك گورزی فیتووی^(۱) چالاک و گورج و گۆل و ئامادیه و، دایم و دهردم له خوا ده‌پاریته‌وه: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ...)) (أخرجه البخاري برقم: ۲۷۳۶، ومسلم برقم: ۲۷۰۶).. واته: ئه‌ی خوايه په‌نات دینمه به‌ر، له‌خه‌فت و دلته‌نگیی و نه‌توانین و ته‌نبه‌لیی.

۶. ئیشکه‌گرتن (الحِرَاسَة):

ئیشکه‌گرتن و پاسیی کردن، له‌به‌رنامه‌ی خوا‌دا، پاداشتیکی یه‌کجار به‌رز و به‌پیزی هه‌یه و، کاریکی زۆر گرنگ و بایه‌خداره، پی‌غه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه‌تی: ((عَيْنَانِ لَأَمَسَهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)) (أخرجه الترمذي برقم: ۱۶۳۹)... واته: دوو چاو ئاگریان تووش نابێ، چاویک که له‌ترسی خوا گریایی و، چاویک که له‌پیی خوا‌دا، ئیشکه‌ی گرتبێ.

هه‌لبه‌ته پیشمرگه‌ی ئیسلام، به‌حوکمی فهرمووده‌ی: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...)) (أخرجه البخاري برقم: ۲۲۷۸، ومسلم برقم: ۱۸۲۹).

واته: هه‌مووتان چاودیڤرن و هه‌مووتان له‌ ئاقار کۆمه‌له‌که‌تان دا لێرسراون، به‌س له‌و کاتانه‌دا که نۆره‌ی ئیشکه‌چیه‌تی ده‌گاته سه‌ر،

---

(۱) گورزی فیتووی: جوړه یارییه‌که پيوسته هه‌میشه ئه‌وپه‌رې وریایی تیدا ر‌ه‌چاو بکړی، ئه‌گه‌رنا: بابای سست و خاو ده‌دوړی و، گورزی به‌رده‌که‌وی.

خۆی به ئیشکچی لهقه‌لم نادات، به‌لکو هه‌موو ده‌می، خۆی به‌چاودیژ و پاسه‌وانی ئیسلام و مسوڵمانان ده‌زانی.

سه‌باره‌ت به‌چۆنیه‌تی ئیشکه‌گرتنیش ئەم ئاموژگاریانه‌مان بۆ موحاهیده به‌پێژه‌کان، هه‌ن:

(أ) - هه‌رحه‌نده بابای مسوڵمان هه‌موو ده‌می به‌پرسیاره، سه‌باره‌ت به ئیسلام و مسوڵمانان، به‌لام به‌تایبه‌تی له‌ده‌می ئیشکه‌گرتن دا، ئەو به‌پرسیارییه‌ی دووچه‌ندانه و چه‌ند چه‌ندانه ده‌یته‌وه، چونکه له‌و ده‌می دا، چاره‌نووسی ئیسلام و مسوڵمانان و ئابروویانی، پێ سپێراوه!!

(ب) - بابای ئیشکچی (حارس) نابێ له‌خه‌م تۆزه ئه‌زیه‌تیکه‌وه بێ و، له‌به‌ر له‌ش ته‌ر نه‌بوون، یان سه‌رما نه‌بوون، وه‌ک داوه‌ل له‌جیه‌کی دیاریکراودا راوه‌ستی، به‌لکو ده‌بی هه‌ر چاویکی بکاته چوار چاوو له‌شونێکی وادا خۆی مه‌لاسه‌ بدات، یان راوه‌ستی، که ئاگاداری ده‌ورووبه‌ره‌که‌ی بێت و، نیوه نیوه‌ش، له‌کاتی پێوستیی دا بگه‌ڕێ و، ئەملا و لایان پێشکشی.

(ج) - نابێ بابای ئیشکچی خۆی به‌هیچ خه‌ریک بکات، که بیه‌ته‌هۆی بێ ئاگایی، با ئەو شته: زیکر کردن و، قورئان خویندنیس بێ، چونکه ئە گه‌ر مه‌به‌ستی پاداشته، ئیشکه‌گرتنه‌که‌ی - به‌مه‌رجیک به‌وریایی و به‌پێک و پێکی بێت - له‌هه‌موو شتیک خێتره.

(د) - نابێ بابای ئیشکچی، که نۆره‌ی ده‌گاته سه‌رو له‌خه‌وی هه‌له‌ستیتێ، ته‌وه‌زه‌لیی و قالب گرانیی پێشان بدات و، له‌بن جیی دا

خۆی بگنخێنێ، یان به‌ساردو سڤی خۆی وه‌پێچێ، چونکه دوا‌یی هه‌رشتیک به‌هۆی خۆ گن‌خاندنی و‌یه‌وه ڤووبدات، هه‌موو ئوبال و تاوانه‌که‌ی له‌ملی و‌یه‌ه.

(ه) - ئه‌و که‌سه‌ی نۆره‌ی ئێشکه‌ گرتنی خۆی ته‌واوده‌کات و، ده‌یه‌وێ ئه‌وه‌ی دوا‌ی خۆی وه‌خه‌به‌ر بێت، نابێ به‌ خاووخلێچکیی ئه‌و کاره‌ بکات و، زۆر له‌ژوورێ بمی‌نێته‌وه، یان زۆر خۆی به‌بێدار کردنه‌وه‌یه‌وه خه‌ریک بکات، به‌لکو پێویسته‌ گورج و گۆل بێ و، ئه‌گه‌ر زانی: کابرا به‌سینایی وه‌خه‌به‌رنایه‌ت، با کت و ڤر پێخه‌فه‌که‌ی له‌سه‌ر لاهدات و، تێکیه‌وه ڤابشه‌قی‌نێ، به‌لام واش نا که‌شیتێ بکات!!

(و) - پێویسته‌ برایانی ئێشکه‌چی له‌کاتی یه‌کدی بێدارکردنه‌وه‌دا، به‌ئه‌سپایی و ئازامیی ئه‌و کاره‌ ئه‌نجام بدهن و، نه‌یکه‌نه‌ هات و هه‌وار و گاله‌ و، خه‌ و له‌وانی دیکه‌ تێک بدهن.

٧. خواردن سازکردن (خه‌فه‌ریات - الخفارة -):

خزمه‌تکردنی مسولمانان، که‌ جوړیکه‌ له‌سوود پێ گه‌یاندنیان، به‌یه‌کی‌ک له‌ گه‌وره‌ترین شیوه‌ و جوړه‌کانی خوا په‌رستیی داده‌نرێ، پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((حَیْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ)) (أَخْرَجَهُ الْقِضَاعِي فِي (مَسْنَدِ الشَّهَاب) بِرَقْم: ١٢٣٤).. واته‌: باشت‌ترین که‌س ئه‌وه‌یه، که‌ سوود به‌خه‌لکی ده‌گه‌یه‌نێ.

(و) - ئەگەر گەسک لیدانی ژووریش عایدی وی بێ، پیوسته ههول
بدات له نۆرەوی ویدا، ژوورە که په کجار پاک بێت و، بابای نوێژ که

له کاتی کړنوش بردندا، سه‌ری سه‌تجی نه‌بێ و نه‌زانی له‌به‌ر خشپ و خال، سه‌ر له‌کوی دانێ!!

(ز) - نابێ له‌به‌رانبه‌ر خزمه‌ت کردنه‌که‌دا، منه‌ت به‌سه‌ر هاوه‌لانی دا بکات و خزمه‌ته‌که‌یان به‌ چاوان دا بداته‌وه، چونکه‌ یه‌که‌م: ئه‌رکی سه‌رشانی خۆی جێ به‌جێ کردوه، دووه‌م: پاداشتی له‌ لای خوايه.

سه‌رنجێکی گرنگ: له‌باسه‌کانی پیشه‌وه‌دا گوتمان: پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هه‌رگیز عه‌یب و په‌خنه‌ی له‌خواردن نه‌گرتوه، ئه‌گه‌ر هه‌زی لێ کردبێ خواردووێه‌تی و، ئه‌گه‌ر نا وازی لێ هێناوه، که‌واته‌ نابێ هه‌یچ کام له‌برایانی پیشمه‌رگه‌ له‌کاتی هه‌بوونی که‌م و کورپی دا، ده‌ست بکه‌ن به‌ په‌خنه و توانج و پلار، ده‌رباره‌ی بابای خواردن سازکه‌ر، چونکه‌ دڵ بریندارکردنی مسولمان تاوانه و، پێم وانیه‌ هه‌یچ که‌سیش هه‌زبکات په‌ریژ و به‌ره‌م و کرده‌ی ده‌ستی خراپ و ناته‌واویی، ئه‌گه‌ر گریمان بابای خواردن سازکه‌ر، به‌هۆی که‌مه‌ته‌رخه‌میه‌شه‌وه‌ خواردنه‌که‌ی ناته‌واو ده‌رچووبێ، هه‌موو که‌س بۆی نیه‌ گله‌یی و گازنده‌ ده‌رپری و مشوورخۆر و لێپرسراوی بنکه‌، به‌و کاره‌ هه‌لده‌ستی.

٨ وریایی و چه‌ک له‌خۆ نه‌کردنه‌وه:

یه‌کی دیکه‌ له‌و په‌شته‌ په‌سه‌ندانیه‌ی که‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلامیان پێوه‌ ده‌ناسرێ، ئه‌وه‌یه‌ که‌هه‌تا به‌خه‌به‌ری له‌کاتی شینه‌یی دا و، ئه‌گه‌ر نووستووش بێ، له‌کاتی مه‌ترسیی دا، چه‌ک له‌خۆی ناکاته‌وه و هه‌موو ده‌می وریا و ئاماده‌یه‌، چونکه‌ خوا به‌ هاوه‌له‌ به‌ریژه‌کانی پیغه‌مبه‌ری فەرمووه:

﴿...وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضًى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخَذُوا حِذْرَكُمْ...﴾ (النساء: ۱۰۲).

واته: ئەگەر ئازار ئیکتان هه‌بوو، به‌هۆی باران - و له‌ش ته‌ر‌بوون - ده‌وێ یاخود ناساغ بوون، گوناختان ناگاتێ که چه‌که کانتان دانێن و، ئاماده‌یی خۆتان وهر‌بگرن.

وه‌ك ده‌بینین [لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ] به‌س دوو حاله‌تی بۆ دیاریی کران، که‌وابێی له‌غه‌یری ئەو دوو حاله‌ته‌دا، مسولمانی موحاید گوناخی ده‌گاتێ چه‌ک له‌خۆی بکاته‌وه.^(۱)

أ- ئازار به‌هۆی بارانه‌وه.

ب- نه‌خۆشی و نه‌توانین.

۹. خزمه‌ت‌کردنی چه‌ک:

چه‌کی ده‌ستی پیشمرگه‌ی ئیسلام، مولکی ئیسلامه، هه‌ر جو‌ره که‌مه‌تر خه‌میه‌ک له‌ خزمه‌ت کردن و پاک راگرتنی دا، ده‌بیته‌ مایه‌ی تاوانباریی، چونکه‌ ناپاکیی کردن له‌ گه‌ل سپارده (أمانة) دا تاوانیکی یه‌ کجار مه‌زنه.

(۱) ئەو حوکمه له‌چه‌مکی پیچ‌ه‌وانه‌یی (مفهوم المخالفة)ی ئایه‌ته که‌ وهر‌ده‌گیرێ و، پێم وانیه‌ هه‌یج گری و گۆلشی تێنا‌بن.

ئنجا پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام له خزمه‌تکردنی چه‌که‌که‌ی دا، زۆر خه‌مخۆر و به‌مشووره‌ و، ده‌زانی که ته‌نبه‌لایی کردن له خزمه‌ت کردنی چه‌که‌که‌ی دا، له‌دوولاوه‌ گونا‌جباری ده‌کا:

(أ) - که ناپاکیی له‌گه‌ل سپارده‌دا کردوه‌ و، زیانی به‌ ئیسلام و مسولمانان گه‌یانده‌.

(ب) - به‌هۆی خزمه‌ت نه‌کردنی چه‌که‌که‌یه‌وه‌، زۆر نزیکه‌ له‌ ناسکترین کات دا، له‌ کاتی به‌ره‌نگاریی دوژمن دا، چه‌که‌ خزمه‌ت نه‌کراوه‌که‌ی، له‌فریای نه‌یدت و باری بنه‌وه‌ی پێ ببری و، ده‌سته و که‌ری پێنه‌کری و، چه‌که‌که‌شی به‌زمانی حال پێی بلی: نه‌گه‌ر خزمه‌تت بکردبام خزمه‌تم ده‌کردی، به‌لام بیخۆ عافیتت بی!!

١. ده‌ست له‌چه‌ك وهرنه‌دان، له‌نیۆ خه‌لكی دا:

که ده‌لێین: پێویسته‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام خزمه‌تی چه‌که‌که‌ی بکات، مانای ئه‌وه‌ نیه‌ هه‌موو ده‌می: بیکاته‌ بووکه‌شووشه‌ و هه‌لی په‌رپێنی و ده‌ستی تی وهریدات، به‌لکو پێویسته‌ پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام به‌بی پێویستی ده‌ست له‌ چه‌که‌که‌ی وهرنه‌دات، به‌تایبه‌تی له‌نیۆ خه‌لكی دا، ده‌نا هه‌ر شتیکی له‌ده‌ستی بقه‌ومی، مادام که‌مه‌ترخه‌می کردبێ موس‌ته‌ه‌قی سزای دنیا و دوا پۆژه‌.

۱. چه‌ک رانه‌داشتن به‌ره و پرووی به‌کدی:

پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فرموویه‌تی: ((لَا يُشْرُ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ)) (أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ بِرَقْم: ۶۶۶۱، وَمُسْلِمٌ بِرَقْم: ۲۶۱۷) .. واته: هیچ کامتان چه‌ک به‌ره و پرووی برایه‌که‌ی رانه‌دیڤی.

هه‌روه‌ها فرموویه‌تی: ((مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتَّى يَنْزِعَ، وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ)) (أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم: ۲۶۱۶) ... واته: هه‌ر که‌سی‌ک تیغی‌ک به‌ره‌و پرووی برایه‌که‌ی رادیڤی، ئه‌وه فریشته‌کان نه‌فرینی لی ده‌که‌ن، هه‌تا وازدیڤی، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر برای دایک و بابیشی بی.

۱۲. ته‌قه‌نه‌کردن و فیشه‌ک خه‌سار نه‌کردن، به‌بیانووی پراووشکار و نیشانه‌داکردن .. هتدموه:

مه‌گه‌ر له‌کاتی پئویست و تایبه‌تدا و، به‌ئاگاداری و مؤله‌تی سه‌ره‌وه‌ی خو‌ی، ئه‌گه‌ر نا نابج ته‌قه‌بکری، چونکه مال به‌زایه‌دان و زیاده‌رو‌یی هه‌ر له‌خواردن و خواردنه‌وه‌دا نیه و، فیشه‌ک و ته‌قه‌مه‌نیش بۆ موجهید، جاری وایه له‌خواردن و خواردنه‌وه پئویستتره.

۱۲. دەستكارىي نەكردن و دەست تېومر نەدانى ئەو جۆرە چەك و تەقەمەنپانەي، كە شارمزاىي ۋ پىسپۇرى تەواوى لەبارەپانەو نە:

مەگەر لە كاتى پېويست و تەرخان كراودا و، بە مۆلەتى سەرەوئى خۆي، ئەگەرنا نابى دەست وەربەدريته چەك و تەقەمەنى، چونكە بە پېچەوانەو: بەتاوان و سەرپېچىي لە قەلەم دەدرى و باباى سەرپېچىكار گوناچار دەي.

۱۴. سىروشت و سىمايى بىنكە (مقر) ئىسلامىي:

هەرودەك چۆن هەركام لە مۇجاھىدەكانى ئىسلام، خاوەنى سىروشت و كەسايەتپەيەكى تايپەتى ئىسلامىيانەيە و، لەخەلكى دىكە جىيايە، ديارە بىنكە و بارەگايە كىش كە مۇجاھىدەكانى تىدان، سىروشت و سىمايەكى تايپەتى ئىسلامىيانەيە هەيە، كە جىياي دەكاتەو لە شوين و جىگاي هەر كۆمەلەكى دىكە، ئىنجا ئىمە دەتوانين هەروا بە كورتىي سىروشت و سىمايى بىنكەيەكى ئىسلامىي، لەم حەوت (۷) خالانەدا بخەينەپروو:

يەك: لە بىنكەي ئىسلامىي دا، سىما و جەووى عىبادەت، مۆركى گىشتىيە و، بانگ و قامەت و، نوژى بەجەماعەت و، رۆژووى سوننەت و، قورئان خویندن و، زىكر و فىكر و.. ەتد، چەند پىكەينەرىكى سەرەكىي ئەو بارودۆخ و مۆركە گىشتىيەن.

دوو: فېربوون و فېركردنى زانىيارىيە جۇراوجۆرەكانى ئىسلام، وەك: تەفسىرى قورئان و، شەرحى سوننەت و، سىپرى پىغەمبەر (صل الله

عليه وسلم) ، و عەقىدەي ئىسلامىي ، شەرىع ، تەزكىيە ، سىياسەتى شەرىئىي ..

س: بىرايەتتى و تەبايى و پىرس و پرايژ بەيە كدى كىرىن، لەپرايە پىراندنى كاروبار و مشوور خواردن دا.

چوار: هيمنىي و ئارامىي و، پەچاوكردنى دەستوور و ئەدەبە شەرىئىيەكان، لەهاتن و چوون و، بەرو مەجلىس و، قسە كىرىن و، بانگى يە كدى كىرىن و، هەر جم و جۆل و هەستان و، دانىشتىنىكى دىكەي نىو بنكەدا.

پىنچ: پىژ و حورمەت و وىقار و نەزاكەت، لەنىو ئەندامانى بنكە و لەگەل خەلگىش داو، خۇپاراستن لەهەر جۆرە قسە و كىردەو و پەفتارىك كە بۆنى بى پىژى و بى نەزاكەتتى لى بى.

شەش: پىكويىكى (نظم) لە بەرپۆبەردنى كاروبار، لەهەموو پىكەو و، دوورى لەپىشوى و ئالۆزى و بى سەرووبەرى.

هەوت: گورج و گۆلى و وریایى و چالاكىي و، خۇپاراستن لە خاوخلىچكىي و سارد و سىرى و تەوۋەلىي، لەهەموو بارىكەو و، گىرنگىدان بەو جۆرە وەرزىشەنى كە لەگەل جەووى بنكەدا دەگونجىن و، دەبنە هوى بەهیز كىرىن و پرايىنانى جەستە، بۇ باش پرايەردنى ئەركەكانى.

بە كورتىي: بنكە و بارە گايە كى ئىسلامىي، پىويستە قوتابخانەيە كى پەروەردە و بارهينانىكى هاوسەنگى شەرىئىيەنە يىت، كە عەقۇل و رووح و جەستەي مۇجاھىدانى، لەيەك كات دا و، بەشىوۋە كى هاوسەنگ (مىوازىن) تىدا پەروەردە بى و گەشە بىكات.

شیوه‌ی په‌فتارکردنی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام له‌گه‌ڵ میواندا

پێژ گرتنی میوان، یه‌کیکه‌ له‌په‌شته به‌رزه‌کانی ئیسلام و، ئه‌رکی سه‌رشانی هه‌موو مسولمانیکه، پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمویه‌تی: ((وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ..)) (أخرجه البخاري برقم: ۵۶۷۳، ومسلم برقم: ۴۸).. واته: کچی بپروای به‌ خوا و پوژی دوایی هه‌یه، با پێژی میوانه‌که‌ی بگری.

به‌ر له‌وه‌ی بێینه سه‌رباسی روونکردنه‌وه‌ی چۆنیه‌تی هه‌لوێستی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، له‌گه‌ڵ هه‌ریه‌ک له‌و جووره میوانانه‌دا که دینه‌لای، ده (۱۰) ئاموژگاری و ئاگاداری گرنگی گشتی، ده‌باره‌ی پێژگرتنی میوان ده‌خه‌ینه‌روو:

یه‌ک: پیشوازی کردن و به‌پیره‌وچوون:

سوننه‌ته که میوانت هات، به‌پیی لیوه‌شاوه‌یی و هه‌لگرتنی ئه‌و میوانه، پیشوازی لی بکه‌ی و، به‌پیره‌وه‌ بچی، چونکه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) جارێکی زه‌یدی کورێ حاریسه له‌سه‌فه‌ریک گه‌رایه‌وه و هاته‌ خزمه‌تی و له‌ده‌رگای دا، ئه‌ویش هه‌ستا به‌پیره‌وه‌چوو، عه‌باکه‌ی له‌دوای خۆی را‌ده‌کیشا.. وه‌ک (ترمذی گیراویه‌ته‌وه).

دوو: ڕوو‌خۆش بوون:

وه‌ک له‌پیشه‌وه‌ باس‌مان کرد: یه‌کیک له‌و شتانه‌ی سیما و دیمه‌نی مرۆفی مسوڵمانیان پێ ده‌ناسرێ، بریتیه له‌ ڕوو‌خۆشیی و گفت و لفت شیرینی، به‌تایبه‌تی له‌گه‌ڵ میوان دا.

سێ: تۆقه‌کردن

وه‌ک پیشتر خستمانه‌روو: تۆقه‌کردن له‌نیو مسوڵمانان دا، سوننه‌ت و له‌گه‌ڵ میوانیش دا، هه‌وت جار هه‌وت جار، په‌سه‌ند، ئه‌گه‌ر پێوستیش نه‌بێ، له‌ کاتی‌کدا به‌پیی عورف و باو، ده‌بێته مه‌رجی رێز لیگرتنی میوان.

چوار: دانیشتان‌دنی له‌لای سه‌رێ:

واباشه‌ خانه‌خۆی له‌ میوانه‌که‌ی وه‌پشت نه‌که‌وێ و، لای سه‌رێ لی نه‌گرێ، چونکه به‌ گوێره‌ی عورف و عاده‌تی خه‌لکی، که‌سێک رێزی لی بگیری ده‌بێته سه‌ره‌وه‌ی مه‌جلیس.

پینچ: په‌له‌کردن له‌خواردن و خواردنه‌وه پیدانی دا:

بابای رپیوار مه‌گه‌ر چۆنه‌کایی، ده‌ئا تینوو و برسییه، ئنجا چاکتر وایه ده‌ستبه‌جی خواردن و خواردنه‌وه‌ی بۆ سازبکری، با کاتی (ژهم)یش نیزیک بی، مه‌گه‌ر بوخۆی بلێ: جاری ناخۆم.

شه‌ش: چاوتی نه‌برینی له‌کاتی نان خواردن دا:

شتیکی ناشیرینه که بابای خانه‌خۆی له‌کانتی نان خواردن دا، چاو له‌ده‌ستی میوانه‌وه به‌ری و، وا پیشان بدات که چاودیری‌تی و، ته‌ویش وای بیته به‌رچاو: که‌پارووه‌کانی ده‌ژمی‌ری!!

حه‌وت: سه‌غله‌ت نه‌کردنی، به‌هۆی قسه و پرسپاری بی جیوه:

میوان ده‌پرسیاران گرتن و، سه‌غله‌ت کردنی، به‌هۆی پرسپاری نابه‌جی و سه‌غله‌ت‌که‌ر (مهرج)ه‌وه، شتیکی زۆر ناقولایه و له‌مسوولمانی موحاهید ناوه‌شیته‌وه.

هه‌شت: ده‌وره چۆل نه‌کردنی و، به‌ته‌نیا به‌جی نه‌هیشتنی:

واچاکه هه‌موو ده‌می، یه‌کیک یان زیاتر له‌برایانی پیشمرگه له‌لای میوان دانیشن و، به‌ته‌نی به‌جی نه‌هیلن، چونکه ته‌و ره‌فتاره بۆنی گرنگی پێ نه‌دان و، بی ریزی لی دی، هه‌روه‌ها ته‌مه دووربینی و وریایشی تیدایه، بۆ هه‌ندی‌ک جو‌ره میوان،

نۆ: دم به‌دمه له‌گه‌ڵ نه‌کردنی و هه‌ست پاراستنی:

واباشه: خانه‌خوێ هه‌تا بۆی ده‌کری، له‌گه‌ڵ میوان دا شه‌ره قسه و دم به‌دمه نه‌کات و له‌ده‌ماری نه‌دات و، هه‌ست و نه‌ستی بریندار نه‌کات، به‌لام ته‌گهر ته‌و بارودۆخیکێ وای هینایه پیش، که خانه‌خوێ، ناچار کرد، پیویسته رێک و راست، هه‌قی بخریته به‌رچاوی، بۆی له‌بنی کووله‌که بدری، به‌لام هه‌تا بلوی، به‌شیوازی پر ریز و حورمه‌ت و حه‌کیمانه.

ده: له‌گه‌ڵ چوونه‌ده‌ره‌وه‌ی و به‌رێ کردنی:

واباشه له‌کاتی رۆیشتنی میوان دا، به‌ئه‌ندازه‌ی هه‌لگرتن و لیوه‌شانه‌وه‌ی، به‌رێزوه به‌رێ بکری و، که سینک یان پتر له‌گه‌ڵی ب‌روات.

ئێستاش دیننه سه‌ر باسی چۆنیه‌تی ر‌ه‌فتار کردنی پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، له‌گه‌ڵ هه‌ر کام له‌جووره‌ میوانانه‌دا، که دینه‌لای، که‌به‌بروای من، له‌پینچ جوران ده‌رناچن:

۱- شوێن که‌وتووێ حیزبه نا ئیسلامیه‌کان:

وێرای ر‌ه‌چاو کردنی ته‌و ده (۱۰) خاڵه‌ی که ر‌ابردن، پیویسته پیشمه‌رگه‌ی ئیسلام، هه‌ول ب‌دات به‌ر له‌زمانی وتار، به‌زمانی حال و واقع و ر‌ه‌فتار، ئیسلامیکێ ر‌ێک و راست، بخاته به‌رچاوی و،

بەيىتى بۇ ئىمانىيەت، خۇدا ئالدىغا ئىمان قىلىش، كەسپىي كەسپىي بۇ
 دىن بەدەمە ۋە شەھەر دىنلىرىگە، مەگەر ئالدىغا زۆر ئىمان قىلىش، دىن
 بەيىتى شەھەرگە راستەۋۇقۇق لىبىرۋاۋە ۋە ھەست ۋە نەستى نەدات،
 چۈنكى يەكەم: ۋەك مىۋانىك مافى ھەست ۋە نەست پارىژرانى
 ھەيە، دوۋەم: خۇدا فەرمۇۋىتە:

﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدَاوًا بَغِيرَ
 عِلْمٍ﴾ (الأنعام: ۱۰۸).

ۋاتە: جىنۇ بەۋ شتانه مەدەن، كە (بىيۋاھەكان) لى جىياتى خۇدا
 دىنپەرىستىن، ئەگەرنا ئەۋانىش بە نەزانىي (خەتتى خۇدەكەن ۋە)
 جىنۇ بەخۇا دىلىن.

بەلام ئەۋە لىۋە ئالدىغا ئىمان قىلىش، ئەگەرنا ئەگەر ھات ۋە بارۇدۇخە كە
 ئىمان قىلىش، ۋەك ئەۋە ئەۋە ھىرىش بىكاتە سەر ئىسلام ۋە، تۆمەتى
 نەفامانەي پالداۋەلا، ئەۋە لىۋە ئالدىغا ۋادا، خۇدەتى مىۋانىيەتى
 خۇدا شىكاندە ۋە، بۆتە ھىرىش بەر (مەھاجم)، ھەلەتە باباى ھىرىش
 بەرىش دىن بەرپەرىچى بىرپەتەۋە، چۈنكى (جوابى تەخە، پەھەيە) ۋە
 بەيىتى ئايەتى:

﴿...فَمَنْ أَعَدَّى عَلَيْكُمْ فَأَعِدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعَدَّى عَلَيْكُمْ...﴾ (البقرة: ۱۹۴).

رەفتارى لى گەل دەكرى، بەلام دىن ۋەرىيىن ۋە بەھۇي ھەلچۈنەۋە،
 تۈۋىشى زىادەپۇيى ۋە شىۋازى نەگونجاۋ نەبىن.

۳۔ کاروانچیپی^(۱) :

ٺه و برادره کاروانچییانهی که بارمان بو دین، پیوسته پشمه رگی
 ئیسلام له دوور را به پیریانه وه بجی و، ریشمه ی و لاخه که یان لی

(۱) هەرچەندە ئەم بېرگىيە كەمىتر پىيەندىيى بە واقعى ئىستامانەۋە ھەيە، بەلام قرتاندىنم بەباش نەزانى، چونكە بەزادە ۋەھلۇللاۋى قۇناغىكى گىرنگ ۋە واقعىكى بەپىزى دىزانم لەمىژۋى كارى ئىسلامىي دا، كە خەباتى شاخ ۋە پۇۋانى فېداكارى ۋە بەرخۇدانە، گوتىم با بۇيادگارىي ئەۋ قۇناغە سەخت ۋە دۇۋادە، ۋە فادارىي بۇ پىنج ۋە كۆششە، ئەۋ برا كارۋانچىيە ماندەۋ نەناسانە، ھەر بىمىنە.

وه‌ربگری و، باره‌که بخات و، بیباته شوینی تهرخان کراوی خۆی و،
ولّاخه‌که بیه‌ستیتته‌وه و، نه‌هیلّی بابای کاروانچی ده‌ست له‌هیچ
شتیک بدات و، ده‌ستبه‌جی بیهیئتته‌وه ژووری و، ده‌ست بکات
به‌خزمت کردنی و، به‌خیرهیئانی و هه‌والّ پرسینی، مه‌گه‌ر
له‌حالّیک دا که بابای کاروانچی بو‌خۆی دلّی ئاوّی نه‌خواته‌وه و،
بلّی: بو‌خۆم ولّاخه‌که‌م ده‌به‌ستمه‌وه و ئالیکه‌ی ده‌ده‌مه‌ی.

٤- بابای نه‌ناسراو:

بابای نه‌ناسراویش، وه‌ک هه‌موو جوّره‌ میوانه‌کانی دیکه‌، به‌خیر
ده‌هینرّی و، به‌و شیوه‌یه‌ی که گوتمان ره‌فتاری له‌گه‌لّ ده‌کرّی و،
ئه‌وپه‌پری وردیی و وریایی و لیزانیی به‌کاردی، له‌کاتی قسه‌ له‌گه‌لّ
کردنی دا، نه‌وه‌ک شتیکی له‌بن سه‌ری دا بی، یان قسه‌کان له‌گه‌لّ
وی دا نه‌گونجین.

ه- خه‌لکی دیکه‌ی ناسراو:

خه‌لکی دیکه‌ی ناسراو، هه‌رکه‌سه‌ به‌پیی ئه‌ندازه‌ی عه‌قل و
ئاستی حالّی بوونی و پێوستیی، قسه‌ی له‌گه‌لّ دا ده‌کرّی و، به‌و
شیوه‌یه‌ش که رابرد، هه‌لّس و که‌وتی له‌گه‌لّ ده‌کرّی.

سه‌رنج: له‌هه‌ر بنکه‌یه‌کی موحاییده‌کانی ئیسلام دا، که‌سیکی وریا و
لێهاتوو، یان چه‌ند که‌سیکی وریا و لێهاتوو، تهرخان ده‌کرّین بو‌گفت و

گو و دوان له گه‌ل میوان دا و، جگه له‌وان، نابیی که‌سی دیکه خۆی
له‌فسان هه‌لقورتیی، چونکه: ((مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَحْتَنِيهِ))
(رواه أحمد والترمذي).

پیشینانیش په‌ندیکی جه‌رگبریان داناوه، بۆ هه‌ر که‌سیک که خۆی
له ئیشیکه‌وه هه‌لده‌قورتیی، که لێی ناوه‌شیته‌وه و پێی نه‌سپیراوه،
ده‌لێن:

(فلانه که‌س له‌هه‌موو دیزان خۆی ده‌کاته ئه‌سکووی!).

پاشکۆ

له‌سۆنگه‌ی شه‌وه‌وه، که ئهم به‌ره‌مه‌: ده‌وری ده (١٠) سال له‌مه‌وه‌ر^(١) نووسراوه و، شه‌وکاته‌ش کاری ئیسلامی و، شه‌ندام و پیشمەرگه‌کانیشی له‌ بارودۆخکی دیکه‌ی جیا، له‌ بارودۆخی ئیستا دابوون، به‌په‌سه‌ندم زانی: له‌م پاشکۆیه‌دا، شه‌گه‌ر به‌کورتیش بیته‌، ئاماژه‌ بۆ چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌ک بکه‌م، که پیشمەرگه‌ و دۆست و لایه‌نگرانیشمان، پێویستییان پێیان هه‌یه‌:

١- ئیسلام له‌بارودۆخی شه‌مرۆی کوردستاندا، بۆته‌ تاقه‌ ئومید و هیوای زۆربه‌ی زۆری خه‌لکی و، سه‌ره‌نجام جه‌ماوه‌ری کورد، تیگه‌یشتن که‌ رێچکه‌و کوێره‌ رێیه‌کان، جگه‌ له‌ چاوورا و قسه‌ی بریقه‌دار و بۆش، هیچیان له‌ هه‌گبه‌دا نیه‌ و، نه‌ک هه‌ر خه‌ون و خه‌یالی خه‌لکیان پێ نایه‌ته‌دی، به‌لکه‌و به‌ره‌مه‌می خه‌م و خه‌باتی چه‌ند ساله‌شیان، له‌ به‌تال ده‌که‌نه‌وه‌.

که‌وابی پێویسته‌ شه‌ندام و پیشمەرگه‌کانی ئیسلامیش، له‌تاستی به‌رزی ئومید و چاوهر‌وانیی خه‌لکی دابن. دیاره‌ شه‌گه‌ر خواره‌کرده‌ واش نه‌بن، شه‌واناوی (مسوڵمان)یان له‌ خه‌سار ده‌یته‌!!

---

(١) شه‌ر پاشکۆیه‌ هی چاپی دووه‌مه‌، شه‌گه‌رنا ئیستا: [٢/١١/٢٠١٩ز - ربيع الاول ١٤٤١هـ] سی و یه‌ک (٣١) سال به‌سه‌ر چاپی یه‌که‌م دا (١٩٨٨ز) تییه‌ریوه‌.

۲- هه‌رچه‌نده ده‌رده کۆن و له‌میژینه‌کان، که‌م و زۆر هه‌رماون، به‌لام له‌ سایه‌ی لوتفی خوا و هه‌قانیه‌تی ئیسلام و، ڕه‌نج و خه‌باتی ته‌ندام و پیشمه‌رگه‌ دلسۆز و فیداکاره‌کانیه‌وه، ئیستا کار و جم و جۆلی ئیسلامیی چۆته قۆناغیکه‌وه، که وه‌ک چهند سالی‌ک له‌مه‌ویه‌ر، به‌نامۆیی سه‌یری نا‌کری و، له‌لایه‌ن زۆربه‌ی هه‌ره زۆری خه‌لک و جه‌ماوه‌ره‌وه، له‌پشت په‌رده‌ی ڕه‌شه‌وه ته‌ماشای نا‌کری و، تۆمه‌تی بی‌جی و ناروای وه‌پال نا‌دری، به‌لکو به‌پێچه‌وانه‌شه‌وه جم و جۆل و ته‌وژمی ئیسلامیی، ئیستا بۆته جی‌گای ڕیز و ته‌قدیر و متمانه و با‌وه‌ری جه‌ماوه‌ر و، خه‌لکی هه‌زار و یه‌ک خه‌ونی خۆشی پێ‌وه‌ده‌بینن و، ئومید و هیوایه‌کی زۆریان پێیه‌تی.

به‌کورتیی: ته‌مڕۆ خه‌لکیکی زۆر ڕووی له‌ ته‌وژمی ئیسلامیییه و به‌هیوا‌ی نه‌وه‌ن، که‌ بتوانی مالی خۆی چاک ڕێک بخات و، خانه‌خوێه‌کی واییت، که‌ پێشوازی گه‌رم و گو‌ر و لی‌زانانه، له‌میوانه‌کانی خۆی بکات و بۆ هه‌ر کامی‌کیشیان، جی‌گا و ڕێ‌گای له‌بار و شایسته‌ دیاریی بکات!

۳- چهند سالی‌ک له‌مه‌ویه‌ر: ته‌وژمی ئیسلامیی جیهادی، تاقه‌ سواری مه‌یدان بوو له‌ کوردستان دا، به‌لام ئیستا لایه‌ن و ته‌وژمی دیکه‌ش په‌یدا‌بوونه، که‌ ده‌یان‌ه‌وێ له‌و مه‌یدانه‌دا، ته‌سپی خۆیان لینگ بدن، ئنجا پێ‌ویسته‌ ته‌ندام و پیشمه‌رگه‌کانی ئیسلام، ته‌و ڕاستیییه‌ بزانه‌ که‌ ته‌وانیش برا و ها‌وسه‌نگه‌ری‌نی و، هه‌موویان ڕێ‌بوا‌ری یه‌ک ڕین.. نه‌هیچ که‌سی‌کیش ڕێ‌گه‌ له‌ که‌س ده‌گری و، نه‌که‌سیش به‌شی که‌سی پێ ده‌خوری و، ڕێ‌بازی خواش هه‌تا خزمه‌تکاری زۆرین، هه‌ر که‌من و، مادام ئامانج و مه‌به‌ستیش یه‌ک ییت، جیا‌وازی

بیروبۆچوون و سه‌لیقه له‌شیوه‌ی کارکردن دا، زیانی نیه، به‌لام به‌مه‌رجی ئیخلاص و پابه‌ندیی به‌شه‌رع و، زه‌مینه‌ سازیی بۆ یه‌کخستنی توانا و وزه‌کان و، دابه‌ش کردنی کار و چالاکییه‌کان، به‌پێی پسپۆری و لی‌هاتویی.

۴- پیشمرگه‌ی ئیسلام، ده‌بی هی ئیسلام بی‌ت و، خۆی به‌په‌رژینی باغی ئیسلام و قه‌لای مه‌حکمه‌ی مسولمانان بزانی و، ده‌بی زۆر خۆی له‌پرووحی ته‌سکی لایه‌ن لایه‌نی، به‌پاریژی و، هه‌موو ده‌میش بۆ دیفاع و به‌رگری له‌ ئیسلام و موقه‌ددساتی و، خه‌لکی مسولمان و مه‌زلووم، ئاماده‌بی و، خه‌نجه‌ری به‌رپشتی‌ندی هه‌ر مسولمانیک و قه‌لغان و سوپه‌ری هه‌ر لی‌قه‌وماویک بی!!

۵- پیشمرگه‌ی ئیسلام، خاوه‌نی په‌شت و خوی هه‌ره به‌رز و شیرین و، رێژ و حورمه‌ت و قه‌در زانیه، بۆ هه‌موو که‌س به‌تایبه‌ت زانایانی په‌سه‌نی ئیسلام و، ریش سپی و پیاو ماقوولان و، خه‌لکی به‌ته‌مه‌ن، چونکه‌ ده‌زانی که‌ خوای کاربه‌جی مه‌دحی پیغه‌مبه‌ری خۆی به: [وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ] کرده و، پیغه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) ده‌ستووری: ((لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرًا، وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرًا))^(۱) فیری کرده!!

۶- هه‌رچه‌نده خه‌سه‌ته‌ی فیداکاری و جه‌نگاوه‌ری، دیارترین خه‌سه‌ته‌ی پیشمرگه‌ی ئیسلامه، له‌ دوا‌ی ئیمان و ته‌قوا، به‌لام به‌رده‌وام و بی

(۱) (صحیح)، ئه‌بو داوود و تیرموذی گێڕاویانه‌ته‌وه، پڕوانه: (ریاض الصالحین) ی نه‌وه‌یی، ژماره (۳۵۹)، (ج: ۱۷۳).

پسانه‌وه‌ش، هه‌ولێ ئه‌وه‌ ددهات، که وه‌ک هاوه‌له به‌پێژه‌کانی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)، خوا لیان رازی بێ، بێت.

مسولمانێکی تێر و ته‌واو و هاوسه‌نگ بێ و، بتوانێ له‌هه‌موو مه‌یدانی‌ک دا، ته‌سپی خۆی تاو‌بدهات، به‌کورتیی: پێشمه‌رگه‌ی ئیسلام هه‌ول ددهات: هه‌م نوێژکه‌ری باش بێت، هه‌م جه‌نگاوه‌ری کارامه‌، هه‌م ته‌هلی زیکر و فیکر بێت، هه‌م هۆشیاری و سیاسه‌ت، هه‌م پیاوی دنیایی و هه‌م هی قیامه‌ت.

۷- ته‌ندام و پێشمه‌رگه‌کانی ئیسلام: که له‌بازنه‌ی کۆمه‌لل دا خۆیان ده‌بیننه‌وه - ده‌بێ له‌هه‌موو که‌سی‌ک سوورتر و به‌ته‌نگه‌وه‌بووترین، بۆ یه‌که‌بون و براهه‌تی و یه‌که‌پیزی و یه‌که‌رنگیی، بۆ یه‌که‌هه‌نده‌ی شیریان بربکات و، شه‌رع رێگا بدهات، خۆیان له‌هه‌رقسه و ر‌ه‌فتار و هه‌لس و که‌وتی‌ک ده‌پاریژن، که به‌یته‌ مایه‌ی: ده‌مه‌قالی و مشت و مر و په‌رته‌وازی، با ته‌و قسه و ر‌ه‌فتاره‌ش، به‌سوننه‌ت و ته‌ده‌ییکی ئیسلامیی بزائن - وه‌ک: هه‌ندی‌ک مه‌سه‌له‌ی فه‌رعیی له‌بوا‌ری عیبا‌ده‌تدا^(۱)، به‌عه‌زه هه‌لس و که‌وتی‌کی نیو کۆمه‌لگا - چونکه‌:

(۱) وه‌ک ده‌ست له‌سه‌ر سنگ دانان و زۆرێک ب‌لاو‌کردنی پێه‌کان و، به‌رده‌وام په‌نجه‌ی شایه‌تمان جوولان‌دن و، له‌به‌ر یه‌که‌دی هه‌لنه‌ستان له‌کۆر و مه‌جلیس دا و، ده‌لینگه‌ شه‌روال هه‌لپ‌چان... هت‌د. که به‌داخه‌وه هه‌ندی‌ک له‌ موجهیده ساده و که‌م شاره‌زایه‌کان، کردوویان به‌بناغه‌ی دۆستایه‌تی و دوژمنایه‌تی (الولاء والبراء) و سه‌نگی مه‌حه‌کی شوێن که‌وتنی سه‌له‌ فی صالح!!

یه کهم: یه کبونی (وحدة)ی مسولمانان، فه‌رزه و شتیکی بنچینه‌یه و دیاره شتی جوزئی و گچکه‌ش، به‌قوربانی شتی گه‌وره و بنچینه‌یی ده‌کری، ئە‌گەر نه‌گونجا پیکه‌وه کۆ‌بکری‌نه‌وه.

دووهم: ئە‌و مه‌سه‌لانه، به‌س ئە‌و باره‌یان سونه‌ت نیه، که هه‌ندیک خه‌لک و کۆمه‌لگای مسولمان به‌شتیکی نامۆ و سه‌یریان ده‌زانن، به‌لکو باری دیکه‌شیان هه‌یه، که په‌نگه هه‌ندیکیان له‌رووی به‌لگه‌وه، به‌هیز‌تریش بن، که‌واته: نه‌ک هه‌ر بێ حیکمه‌تی بگره‌ بێ شه‌رعی و هه‌له‌شه، که بێ داگیرى له‌سه‌ر ئە‌و مه‌سه‌له فه‌رعی و ورده‌ بابه‌تانه‌ بکری، له‌قوناغیکی ئاوادا، که زیان له‌ یه‌ک‌پیزی مسولمانان ده‌دات و، ده‌یته‌ هو‌ی سه‌ر گه‌رم بوونیان به‌شته‌ لاوه‌کی و جوزئییه‌ کانه‌وه، له‌سه‌ر حیسابی مه‌سه‌له‌ گرنگ و بنچینه‌یه‌کان، که بی‌گومان ئە‌وه په‌فتاریکی بیدعه‌ت و بێ حیکمه‌ته‌ و، پیچه‌وانه‌ی رووحی قورئان و سپهر و سونه‌تی‌شه.

پاڤه‌ڕانگانی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بابێر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

QR codes for AliBapir

عەلی بابێر/ AliBapir

عەلی بابێر/ AliBapir

پاڤه‌ڕانگانی مەکتەبی مەسۆڵە عەلی بابێر

QR codes for AliBapir

بهره‌مه‌کانی دانهر

أ - کتیه کوردیه کان :

ژ	کتیه‌کان	بهرار و چاپ	تیبینی
قورئان و سوننه‌ت			
١	پوخته‌یه‌ک ده‌رباره‌ی ئیسلام له‌بهر پۆشنایی سوره‌تی فاتحه‌دا	چاپی یه‌ک/١٩٨٤ چاپی دوو/٢٠٠٦	
٢	با له‌خزمه‌ت قورئاندا بین، {کۆی هه‌ردووک کتیبی: (چۆن باشتر له قورئان به‌هره‌مه‌ند ده‌بین؟) و (ئه‌رکی سه‌رشانمان به‌رائه‌هر به‌قورئان)ه}	چاپی یه‌ک/٢٠٠٨ چاپی دوو/٢٠١٥	
٣	ئه‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پێژ، به‌رگی یه‌که‌م: سووپه‌ته‌کانی: (الفاتحة) و (البقرة)	چاپی یه‌ک/٢٠١٢	
٤	ئه‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پێژ، به‌رگی دووهم: سووپه‌تی: (آل عمران)	چاپی یه‌ک/٢٠١٢	
٥	ئه‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پێژ، به‌رگی سییه‌م: سووپه‌تی: (النساء)	چاپی یه‌ک/٢٠١٣	
٦	ئه‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پێژ، به‌رگی چوارهم: سووپه‌تی: (المائدة)	چاپی یه‌ک/٢٠١٤	

ژ	کتابه‌کان	بهرار و چاپ	تبیینی
۷	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی پیئجه‌م: سوورته‌تی: (الأنعام)	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۵	
۸	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی شه‌شه‌م: سوورته‌تی: (الأعراف)	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۶	
۹	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی حه‌وته‌م: سوورته‌تی: (الأنفال)	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۶	
۱۰	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی هه‌شته‌م: سوورته‌تی: (التوبة)	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۷	
۱۱	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی نۆیه‌م: سوورته‌تی: (یونس)	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۸	
۱۲	به‌رگی ده‌یه‌م سوورته‌تی: (هود)	چاپی به‌ک / ۲۰۱۸	
۱۳	ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیز، به‌رگی یازده‌یه‌م: سوورته‌تی: (یوسف)	چاپی به‌ک / ۲۰۱۹	
۱۴	شوئیکه‌وتنی سوننه‌تی پیغه‌مه‌ر (صلی الله علیه وسلم) له‌نیوان که‌مه‌ترخه‌می و زنده‌پویدا	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۵	
۱۵	پێبازی پیغه‌مه‌ری خوا: پێناسه‌و گرنگیی و پێوستیی	چاپی به‌ک/ ۲۰۱۸	
بیسروپرواوی فیکری ئیسلامیی			
۱۶	ده‌به‌رتک پاچوونی ئیسلام و پێچکان	چاپی به‌ک/ ۱۹۸۵ چاپی سن/ ۲۰۰۶	
۱۷	پروژه‌ی به‌نامه‌ی فیکریی کاری ئیسلامیی	چاپی به‌ک/ ۱۹۹۶	
۱۸	به‌ما شه‌رعیه‌کان و هێله‌ گشتیه‌کانی کۆمه‌لی ئیسلامیی	چاپی به‌ک/ ۲۰۰۱ چاپی سن/ ۲۰۱۴	وه‌رگیراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بییش

ژ	کتیبه‌کان	بهرار و چاپ	تیبینی
۱۹	چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌کی باوی سه‌رده‌م، سه‌رنجیکی واقعیانه‌و هه‌آسه‌نگاندنیکي شه‌رعییانه	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۲ چاپی شه‌ش / ۲۰۱۶	وه‌رگیراوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و تورکی و فارسییش
۲۰	خواناسیی، ئایین، ئیمان (پاستیه‌کانی ئیسلام ده‌دره‌وشینه‌وه‌و ئه‌فسانه‌کانی پنچکان ده‌پووچینه‌وه‌)	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۲ چاپی دوو/ ۲۰۰۹	
۲۱	ناوه‌هه‌ره‌ جوانه‌کانی خوا سبحان و‌تعالی	چاپی یه‌که‌م ۲۰۱۳	
	مه‌وسووعه‌ی: ئیمان و عه‌قیده‌ی ئیسلامی له‌به‌ر پۆشنایی قورئان و سونه‌تدا، (۶ به‌رگ)	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۶- چاپی ۲۰۰۸ دوو/ ۲۰۱۶	
۲۲	به‌رگی یه‌که‌م: ئیمان و عه‌قیده‌ی ئیسلامی چیه‌و چۆنه‌؟		
۲۳	به‌رگی دووهم: خوا به‌یه‌کگرتن له به‌دیهینه‌راهه‌تیی و په‌روه‌ردگار‌یتیدا		
۲۴	به‌رگی سێهه‌م: خوا به‌یه‌کگرتن له‌ ناو و سیفه‌ت و له‌په‌رستراو‌یتیدا		
۲۵	به‌رگی: چواره‌م: ئیمان به‌: فریشه‌کانی خوا، کتیبه‌کانی خوا، پێغه‌مبه‌رانی خوا		
۲۶	به‌رگی پێنجه‌م: ئیمان به‌: پۆزی دوا‌یی و قه‌زاو قه‌ده‌ر		
۲۷	به‌رگی شه‌شه‌م: تایبه‌تمه‌ندی و دیدو‌پو‌چوونه‌کانی په‌یره‌وانی پێبازی پاست		

ژ	کتیبه کان	به روار و چاپ	تیبینی
۲۸	پئیازی پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم کامه یه ؟!	چاپی یه ک/ ۱۹۸۹	دواتر خرایه نیو کتییی (مسولمانی کامل: به شی یه که م: بیروباوه ری رسولمان)
۲۹	مسولمانی کامل: به شی یه که م: بیروباوه ری رسولمان	چاپی یه ک/ ۱۹۹۷	دواتر خرایه نیو کتییی (تیمان و عه قیده ی ئیسلامی له به ر پۆشنایی قورئان و سوننه ئدا)
۳۰	ته وژمی ئیسلامی و عه لمانی و خاله هاویه ش و جیاوازه کانیان	چاپی یه ک/ ۲۰۰۸ چاپی سن/ ۲۰۱۵	زۆریه ی به (۲۴) ئالقه له هه فته نامه ی (هاوولاتی) و، نه وه ی دیکه ش به (۹) ئالقه له هه فته نامه ی (ئاوینه) دا بلاقوکراوه ته وه
۳۱	پروونکردنه وه ی بنه ما شه رعیه کان و هیله گشتیه کانی کومه لی ئیسلامی	چاپی یه ک/ ۲۰۱۲ چاپی سن/ ۲۰۱۴	
۳۲	ته رجه مه ی کوردیی عه قیده ی طه حاوی	چاپی یه ک/ ۲۰۱۴	
۳۳	پروونکردنه وه ی عه قیده ی طه حاوی	چاپی یه ک/ ۲۰۱۵ چاپی دوو/ ۲۰۱۷	
۳۴	سیکۆلاریزم و دیموکراسی له ته زمونی کوردستاندا (دیبه یی سال)	چاپی یه ک/ ۲۰۱۶	

ژ	کتیبه‌کان	بهروار و چاپ	تبیینی
مه‌وسووعه‌ی: بیرکردنه‌وه‌ی ئیسلامی له‌نیوان وه‌حیی و واقع دا			
۳۵	کتیپی به‌که‌م: پیناسه‌و چیه‌ت و سه‌رگوزشته‌و سه‌رچاوه‌کان و گرنگیی: بیرکردنه‌وه‌ی ئیسلامی	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۸	
۳۶	کتیپی دووهم: هپله‌ گشتیه‌کانی پربازی جه‌ماوه‌ری مسولمانان	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۸	
۳۷	کتیپی سییه‌م: ته‌وژمه‌ فیکریه‌ سه‌ره‌کیه‌کانی میژووی مسولمانان	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۸	
۳۸	کتیپی چواره‌م: پایه‌کانی بیرکردنه‌وه‌ی ئیسلامی	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۸	
۳۹	کتیپی پینجه‌م: چه‌ند پرسیکی فیکریی هه‌نووکه‌یی جوړاو‌جوړ	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۹	
قیقه‌ی ئیسلامی			
	مه‌وسووعه‌ی: خواپه‌رستی ئیسلامی (۴ به‌رگ)	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۰ چاپی دوو/ ۲۰۰۹	
۴۰	به‌رگی به‌که‌م: خواپه‌رستی به‌گشتیی، ورده‌ باب‌ه‌ ته‌ خیلاییه‌کان، پاک‌ه‌ خاوینیی		
۴۱	به‌رگی دووهم: نوژ به‌رپاکردن به‌که‌مین دروشمی خواپه‌رستی		
۴۲	به‌رگی سییه‌م: زه‌کات و مال به‌خشین		
۴۳	به‌رگی چواره‌م: پوژو گرتن، هه‌ج و عومره‌کردن، زیکری خواکردن		

ژ	کتیبه‌کان	به‌روار و چاپ	تییینی
۴۴	بنچینه گرنه‌گه کانی هه‌سه‌که‌وتی شه‌رعییانه و ژیرانه له‌گه‌ل ورده بابه‌ته خیلافیه کاند	چاپی یه‌ک/ ۱۹۹۹	بۆ زمانی عه‌ره‌بیش وه‌رگێپراوه
۴۵	چه‌ژن و یادو بۆنه‌کان و هه‌سه‌نگاندنێک	چاپی یه‌ک/ ۲۰۱۳	
۴۶	چه‌ند بابه‌تێکی هونه‌ری له‌به‌ر پۆشنای قوژان و سونه‌تدا	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۹ چاپی دوو/ ۲۰۱۵	بۆ زمانی فارسییش ته‌رجمه‌ کراره
۴۷	چه‌ند بنه‌مایه‌کی گرنگی مأل و سامان به‌خشین له‌پێی خوا	چاپی یه‌ک/ ۲۰۱۳	
ته‌زکیه‌ی نه‌فس و ره‌وش و ئاگار			
۴۸	یادی خوا، گرنگی یادی خوا له‌ ژایانی مروفتدا	چاپی یه‌ک/ ۱۹۸۷	
۴۹	پێگای صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوون، ته‌زکیه‌ی نه‌فس له‌به‌ر پۆشنای قوژان و سونه‌تدا	چاپی یه‌ک/ ۱۹۹۰ چاپی پینج/ ۲۰۱۲	وه‌رگێپراوه بۆ زمانی عه‌ره‌بی و فارسییش
۵۰	مرگه‌وته‌کانی کوردستان له‌نێوان ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ و وێرانکردندا	چاپی یه‌ک/ ۱۹۹۹	
۵۱	گه‌رانه‌وه‌ بۆ لای خوا (سبحانه وتعالی)، به‌ره‌و خوا وه‌رچه‌رخان و وازه‌پێنان له‌ گوناوه‌ سه‌رپێچیی و گۆرانکاری پێشه‌یی به‌سه‌ر خۆدا هێنان	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۱ چاپی پینج/ ۲۰۱۰	
۵۲	شه‌هید کتیه‌و چ پله‌وپایه‌کی هه‌یه !؟	چاپی یه‌ک/ ۲۰۰۲	

ژ	ک‌ت‌ی‌ه‌کان	ب‌ه‌ر‌و‌ار و چاپ	ت‌ی‌ب‌ی‌نی
۵۳	باس‌ی‌ک له‌ب‌ار‌ه‌ی ب‌ی‌ن‌ی‌نی خ‌و‌ای ب‌ه‌ر‌ز‌و م‌ه‌ز‌ن له‌د‌ن‌ی‌او د‌و‌ا‌ر‌و‌ژ‌دا	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۲۰۱۵	
۵۴	گ‌ی‌انی ژ‌ی‌ان، باش خ‌و‌ا پ‌ه‌ر‌س‌تن و خ‌و پ‌اک و چ‌اک ک‌رد‌ن	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۲۰۱۵	
۵۵	م‌ه‌و‌س‌و‌و‌ع‌ه‌ی: پ‌ه‌و‌ش‌ت و ن‌اک‌اری ئ‌ی‌س‌لام‌ی له‌ب‌ه‌ر ر‌و‌ش‌ن‌ای ق‌و‌پ‌ان و س‌و‌ن‌ه‌ت‌دا	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۲۰۱۶	
ب‌ان‌گ‌ه‌وا‌ز‌و ک‌اری ئ‌ی‌س‌لام‌ی			
۵۶	ک‌ۆ‌م‌ه‌ل‌ی خ‌و‌ا	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۸۸	
۵۷	پ‌ی‌ش‌م‌ه‌ر‌گ‌ه‌ی ئ‌ی‌س‌لام، ی‌ان م‌س‌و‌ل‌م‌انی م‌و‌ج‌ا‌ه‌ی‌د ک‌ی‌ی‌ه‌و چ‌ۆ‌ن‌ه‌؟	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۸۸ چاپ‌ی س‌ن / ۱۹۹۸	
۵۸	د‌ه‌ر‌د‌و د‌ه‌ر‌م‌انی ب‌ز‌و‌وت‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌ی‌س‌لام‌ی	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۹۰	
۵۹	ب‌ز‌و‌وت‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌ی‌س‌لام‌ی له‌ د‌و‌و‌ر‌ی‌انی م‌ان و ن‌ه‌م‌ان‌دا	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۹۳	
۶۰	ب‌ز‌و‌وت‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌ی‌س‌لام‌ی و ق‌ۆ‌ن‌اغ‌ی نو‌ئ‌ی	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۹۴	
۶۱	چ‌ه‌ن‌د پ‌ۆ‌ر‌و‌و‌ن‌ی‌ی‌ه‌ک ب‌ۆ ئ‌ی‌س‌لام‌ی‌ی‌ه‌ک‌انی ک‌ور‌د‌س‌تان	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۹۷	
۶۲	ب‌ز‌و‌وت‌ن‌ه‌و‌ه‌ی ئ‌ی‌س‌لام‌ی و ئ‌اس‌و‌ی‌ه‌ک‌ی گ‌ه‌ش و پ‌و‌ون، ب‌ن‌ه‌ما ش‌ه‌ر‌عی ی‌ه‌ک‌ان و ب‌ن‌چ‌ی‌ن‌ه‌ ئ‌ه‌خ‌لاق‌ی ی‌ه‌ک‌ان	چاپ‌ی ۱ / ۱۹۹۷	
۶۳	ئ‌ی‌س‌لام و ک‌ی‌ش‌ه‌ه‌ه‌ن‌و‌ک‌ه‌ی‌ی‌ی ی‌ه‌ک‌ان	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۱۹۹۸	
۶۴	ز‌ان‌ای‌انی ئ‌ی‌س‌لام ک‌ی‌ن و چ‌ۆ‌ن‌ن‌؟!	چاپ‌ی ی‌ه‌ک / ۲۰۰۲ چاپ‌ی س‌ن / ۲۰۱۱	و‌ه‌ر‌گ‌ی‌ر‌ا‌و‌ه‌ت‌ه‌ س‌ه‌ر ز‌م‌انی ع‌ه‌پ‌ه‌ب‌ی

ژ	کتیبه‌کان	بەروار و چاپ	تییینی
۶۵	کۆمه‌لی ئیسلامی: ئامانج و هه‌لۆسته‌کانی	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	
۶۶	چۆن هه‌لۆسه‌که‌وت له‌گه‌ڵ خه‌ڵکی دا بکه‌ین؟	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	وه‌رگێڕاوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی
۶۷	چۆن له‌ جیهاد بکه‌ین؟	چاپی یه‌ك / ۱۹۹۸	
۶۸	جیهاد له‌ پێی خواداو چه‌ند سه‌رنج و ئاگادارییه‌ك	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	
۶۹	بۆئهو‌هی له‌سه‌ر جیهادکردنمان قه‌رزدار نه‌بینه‌وه‌!	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	
۷۰	جیهاد له‌ پێی خوادا چی یه‌و بۆچی ده‌کری و چۆن ده‌کری؟	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	
۷۱	چه‌ند پێروونییه‌ك بۆ خوشك و برایانمان له‌ هه‌نده‌ران	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۲	
۷۲	ئیسلاام و مسوڵمانه‌تی و کاری ئیسلامی، له‌به‌ر رۆشنایی قورئان و سونه‌تدا	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۶	
۷۳	هاوپه‌یمانی‌تی له‌به‌ر رۆشنایی قورئان و سونه‌تدا	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۹	

ژ	کتیبه‌کان	بهروار و چاپ	تییینی
۷۴	به‌شداریکردن له‌هه‌لبژاردن و پهرله‌ماندا، هه‌سه‌نگاندن‌تیکی شه‌رعییانه و ژیرانه	چاپی یه‌ك / ۲۰۰۹ چاپی دوو / ۲۰۱۳	چاپی یه‌كه‌م به‌دوو ئالقه‌ی جیاوازو به‌دوو ناوونیشانی جیاواز کراوه، به‌م شیوه‌یه: ئالقه‌ی یه‌كه‌م: به‌لگه‌کانی ئه‌وانه‌ی به‌شداریکردن له هه‌لبژاردن و پهرله‌ماندا به‌شه‌رعیی نازانن و هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌یان. ئالقه‌ی دووهم: به‌لگه‌کانی په‌وایی به‌شداریکردن له هه‌لبژاردن و پهرله‌ماندا
۷۵	هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی بیروپاو په‌فتاره په‌رگیرانه‌کانی پرگه‌راوی (داعش)	چاپی یه‌ك / ۲۰۱۵ چاپی دوو / ۲۰۱۷	وه‌رگیراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی فارسیی
۷۶	با لادان و تاوانی په‌رگیران، به‌رانبه‌ر به ئیسلام نه‌مانخاته‌ دوودلیی و گومان	چاپی یه‌ك / ۲۰۱۵	وه‌رگیراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی فارسیی
۷۷	په‌رگیری: پیناسه‌ی، نیشانه‌کانی په‌رگیران، هوکاره‌کانی په‌رگیری، شوینه‌وارو ده‌رهاویشه‌کانی، چاره‌سه‌ری	چاپی یه‌ك / ۲۰۱۵	وه‌رگیراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی فارسیی
۷۸	بنه‌ما شه‌رعیه‌کان و هیله‌ گشتیه‌کانی کۆمه‌لی ئیسلامیی		

ژ	کتیبهکان	بەروار و چاپ	تیبینی
۷۹	چاوپێداگێڕانەوهیهکی کاری ئیسلامیی	چاپی یەكەم / ۲۰۱۹	
زنجیره‌ی بنه‌ما شه‌رعیه‌کانی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی			
۸۰	ئالقه‌ی یەكەم: به‌لگه‌ شه‌رعیه‌کانی بنیاتانی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی	چاپی یەك / ۲۰۰۱	
۸۱	ئالقه‌ی دووهم و سییه‌م: حوکمی لادانی خه‌لیفه‌ و کاربه‌ده‌ستانی مسوولمان له‌کاتی لاریی و سته‌مکارییدا	چاپی یەك / ۲۰۰۱	
۸۲	ئالقه‌ی چوارهم: شیخ ئه‌بو به‌صیرو هه‌لسه‌نگاندنیکی شه‌رعیه‌انه‌و ژیرانه‌ی فه‌توانامه‌که‌ی	چاپی یەك / ۲۰۰۱	
وتاری کۆنگره‌کانی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی کوردستان			
۸۳	کارو پرۆژهی ئیسلامییمان (وتاری کۆنگره‌ی یەكەمی کۆمه‌ڵی ئیسلمیی)	چاپی یەك / ۲۰۰۵ چاپی دوو / ۲۰۰۶	
۸۴	پاڤۆرتی: ئیمانی، فیکری، سیاسیی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی کوردستان (وتاری کۆنگره‌ی دووهمی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی)	چاپی یەك / ۲۰۱۰	
۸۵	چاوپێداگێڕانەوهیهکی بارودۆخی نێوخۆمان و واقعیی ده‌ره‌کییمان (وتاری کۆنگره‌ی سییه‌می کۆمه‌ڵی ئیسلمیی)، ۳۰ / ۲۰۱۵	چاپی یەك / ۲۰۱۶	

ژ	کتیبه‌کان	بەروار و چاپ	تیبینی
نەتەواپەتیی و مەسەلە ی کورد			
۸۶	کوردستان بۆ وێران بوو و چۆن ئاوێدان دەپێتەوه؟!	چاپی یەك / ۱۹۸۹	
۸۷	حوکمی گەڕانەوه ژێر نیری طاغوت لە پروانگە ی ئیسلامەوه	چاپی یەك / ۱۹۹۰ چاپی دوو / ۲۰۰۵	
۸۸	سۆزی نەتەواپەتیی و بیرى ناسیۆنالیزم لە تەرازووی ئیسلامدا	چاپی یەك / ۱۹۹۰، چاپی دوو / ۱۹۹۸، چاپی سێ / ۲۰۰۵، چاپی چوار / ۲۰۱۸	
۸۹	چارەسەری کێشە ی کورد لە نێوان ئیمان و پەرلەماندا	چاپی یەك / ۱۹۹۲	
سیاسەت و حوکمرانی			
۹۰	چەند بابەتییکی سیاسى هاوچەرخی لەبەر پۆشنایی عەقل و وهههیدا	چاپی یەك / ۲۰۱۰	
	مەوسووعە ی: ئیسلام و دەولەتداریی، (۴ بەرگ)	چاپی یەك / ۲۰۱۶-۲۰۱۴	
۹۱	بەرگی یەكەم: قەوارە ی سیاسیی لە ئیسلامدا: بەلگەکانی پێویستبوونی، چۆنیەتی بنیاتنانی، سروشت و بناغە ی فیکریی، پێناسە ی چەند وشەو زاراوە یەك		
۹۲	بەرگی دووهم: بنەمایەکانی سیستمی حوکمرانیی لە ئیسلامدا		
۹۳	بەرگی سێهەم: (سێ دەستەلآله‌کان): یاسادانان جێبەجێکردن دادوەریی		

ژ	کتیبه‌کان	بهروار و چاپ	تیبینی
۹۴	به‌رگی چواره‌م: نا مسولمانان له کۆمه‌لگاوه‌له‌تی ئیسلامییدا		
۹۵	پوانیئیکی ئیسلامییه‌یه‌ بو واقیعی ئیستانمان	چاپی یه‌ك/ ۲۰۰۹ چاپی دوو/ ۲۰۱۷	
۹۶	قورئان و پاکسازی و چاکسازی له هه‌ریمی کوردستاندا	چاپی یه‌ك/ ۲۰۱۸	
۹۷	گرنگی په‌وشت له سیاسه‌تدا.	چاپی یه‌ك/ ۲۰۱۹	
ئافره‌ت و خیزان			
۹۸	ئافره‌تی مسولمانی کورد، مافه شه‌رییه‌کانی و ئه‌رکه‌ گرنگه‌کانی	چاپی یه‌ك/ ۲۰۰۳	
۹۹	مه‌وسووعه‌ی: ئافره‌ت و خیزان له سایه‌ی شه‌ریعه‌تدا	به‌رگی یه‌كه‌م چاپی یه‌ك/ ۲۰۰۲ به‌رگی یه‌ك و دوو چاپی سن/ ۲۰۱۳	
می‌ژوو			
۱۰۰	پوخته‌ی ژایانامه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، ده‌رس و په‌نده‌کانی	چاپی یه‌ك/ ۲۰۰۹ چاپی سن/ ۲۰۱۳	
۱۰۱	چه‌ند مه‌لۆیه‌ك له خه‌رمانی ته‌مه‌نم (بیره‌وه‌رییه‌کانم)، به‌شی یه‌كه‌م (۱۹۶۱-۱۹۹۱)	چاپی یه‌ك/ ۲۰۱۵	
۱۰۲	به‌رکۆلێکی کاروچالاکیی و پرووداو و ویستگه‌کانی ژایانم	چاپی یه‌كه‌م/ ۲۰۱۸	

ژ	کتیبه‌کان	به‌روار و چاپ	تیبینی
دیدار و گفتوگو			
۱۰۳	سنووره قه‌ده‌غه‌کان مه‌شکینن! (چاوپیکه‌وتنی دکتور حسین محمد عزیز)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۱ چاپی دوو / ۲۰۰۴	
۱۰۴	ئه‌شکه‌نجه‌و زیندان، پیشمه‌رگه‌یه‌ک بیست و دوو مانگ له‌ زیندانی داگیرکه‌ردا	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۵ چاپی سئ / ۲۰۰۹	وه‌رگێپراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی، هه‌روه‌ها دوو ته‌رجه‌مه‌ی فارسیشی کراوه‌و چاپ و بلاو‌کراوه‌ته‌وه، هه‌روه‌ها بۆ زمانی ئینگلیزیش وه‌رگێپراوه‌و چاوه‌پێی چاپه‌
۱۰۵	گه‌نج له‌ چه‌مکه‌ هه‌نووکه‌یه‌ کاندا	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۰	
زنجیره‌ی باب‌ته‌ هه‌نووکه‌یه‌کان			
۱۰۶	گه‌نجه‌ کانمان له‌ نیوان په‌سه‌نایه‌تی و لاسه‌یی کردنه‌وه‌دا (۱)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۶	بۆ زمانی فارسیش وه‌رگێپراوه‌
۱۰۷	با وریا بین! دارووخانی په‌وشت کۆمه‌ لگا‌که‌مان به‌ره‌و هه‌لدێر ده‌بات (۲)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۲ چاپی دوو / ۲۰۰۶	
۱۰۸	به‌دوور خسته‌وه‌ی ئافره‌ت له‌ ئیسلاام چ زینتیک ده‌که‌ین؟! (۳)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۷	
۱۰۹	چۆنیه‌تی بوونه‌ پیشه‌نگ و بنیاتنانی بنکه‌ی جه‌ماوه‌ری (۴)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۷	
۱۱۰	سیاسه‌تی ئیسلامی و چه‌ند پرونگردنه‌وه‌یه‌ک (۵)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۷	

ژ	کتیبهکان	بەروار و چاپ	تیبینی
۱۱۱	چەند بنەمایەکی گرنگی و تارپیژی (٦)	چاپی یەك / ٢٠٠٦	بۆ زمانی فارسیش وهرگیراوه
۱۱۲	قوتابیانی زانیاری شەریعی و چەند سەرئەنج و پێنمایی یەك (٧)	چاپی یەك / ٢٠٠٧	
۱۱۳	خوو پەروشی بەرزو پەسەند سەنگی مەحەکی مەسولمانەتییه (٨)	چاپی یەك / ٢٠٠٧	
۱۱۴	بانگەواز بۆ لای خودا، چی یەو چۆنەو بە کێ دەکرێ؟ (٩)	چاپی یەك / ٢٠٠٧	بۆ زمانی فارسیش وهرگیراوه
۱۱۵	قوتابیان لەم هەل و مەرجەدا، پێویستە چۆن بن و چی بکەن؟! (١٠)	چاپی یەك / ٢٠٠٨	
۱۱۶	واقیعی هەرێمی کوردستان، دیدیکی ئێسلامییانە (١١)	چاپی یەك / ٢٠٠٨	
۱۱۷	سروش و پایەکانی خێزان و مەسەلەی چەندژنێی لە تەرازووی شەرع و عەقڵدا (١٢)	چاپی یەك / ٢٠٠٩	ئەم نامیکە یە بە (١٤) ئالەقە لە پۆژنامەی (پۆژنامە) دا بلاوکراوە تەو
۱۱۸	کاری ئێسلامیی و پەواندەوێ چەند تەمومژێك (١٣)	چاپی یەك / ٢٠١١	
۱۱۹	حوکمی لە ئێسلام هەلگەپانەو هەلسەنگاندنێك (١٤)	چاپی یەك / ٢٠١١	
۱۲۰	مەلای گەورە کۆبەو تەفسیرەکی و چەند سەرئەنجێك (١٥)	چاپی یەك / ٢٠١١	
۱۲۱	لێکۆڵینەو یەك لەبارە: هەبوون و نەبوونی نەسخ لە قورئاندا (١٦)	چاپی یەك / ٢٠١٢	

ژ	کتیبه‌کان	بهروار و چاپ	تی‌بینی
۱۲۲	تاقیکردنه‌وه‌ی خوا بۆ به‌نده‌کانی چی یه‌و چۆنه؟ (۱۷)	چاپی یه‌ک / ۲۰۰۳ چاپی دوو / ۲۰۱۲	
۱۲۳	په‌وه‌ندی کورد له هه‌نده‌ران و ئه‌رکی سه‌رشارنی (۱۸)	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۲	
۱۲۴	خاتوون مه‌لاژن : ئافره‌تیک هه‌لکه‌وتوو و هاوسه‌ریکی ناوازه (۱۹)	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۲	
۱۲۵	گه‌نج و قه‌یرانی پوو‌حیی: هۆکار، شوێنه‌وار، چاره‌سه‌ر (۲۰)	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۷	
۱۲۶	ژیان له‌سایه‌ی ئیمانداو په‌واندنه‌وه‌ی گومانه‌کان (۲۱)	چاپی یه‌ک / ۲۰۱۷	

ب- کتیبه‌ عه‌ره‌بییه‌کان

۱۲۷	موسوعة : الإسلام كما يتجلى فی کتاب الله	ط الأولى / ۲۰۱۵	که له چاپی یه‌که‌مدا (۸) به‌رگه‌و، له چاپی دووهمیدا له (۱۲) کتییدا ده‌بن، به‌م شیوه‌یه:
۱۲۵	الكتاب الأول: الإسلام: معرفة صحيحة بالمخلوق عز وجل والمخلوق	ط الثانية / ۲۰۱۶	
۱۲۶	الكتاب الثاني: تعريف الإيمان	ط الثانية / ۲۰۱۷	
۱۲۷	الكتاب الثالث: الإيمان بالله تبارك وتعالى، المخلوق الرب المالك الإله ذي الأسماء الحسنی والصفات العلی	ط الثانية / ۲۰۱۷	

ژ	کتابخانه	بهرار و چاپ	تبیینی
۱۲۸	الکتاب الرابع: الإيمان بالملائكة و بالجن	ط الثانية/ ۲۰۱۷	
۱۲۹	الکتاب الخامس: الإيمان بكتب الله الحكيم	ط الثانية/ ۲۰۱۷	
۱۳۰	الکتاب السادس: الإيمان برسول الله تعالى وأنبيائه الكرام	ط الثانية/ ۲۰۱۷	
۱۳۱	الکتاب السابع: خاتم النبيين محمد صلى الله عليه وسلم: موجز سيرته وبراهينه نبوته ط الثانية / ۲۰۱۸		
۱۳۲	الکتاب الثامن: الإيمان باليوم الآخر وموجز عن القدر ط الثانية / ۲۰۱۸		
۱۳۳	الکتاب التاسع: إهداء الإنسان بهدي الله، أو الإلتزام الفردي بشريعة الله		
۱۳۴	الکتاب العاشر: إلتزام المجتمع بشريعة الله تعالى		
۱۳۵	الکتاب الحادي عشر: تطبيق المجتمع للشريعة و معالم الدولة في الإسلام		
۱۳۶	الکتاب الثاني عشر: الإسلام: نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم		
۱۳۷	نقض فكرة التطرف	"ط الأولى/ ۲۰۱۶-لندن، ط الثانية/ ۲۰۱۷، القاهرة (نقض التطرف ودحض أفكار المتطرفين)"	
۱۳۸	ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية)	ط الأولى/ ۲۰۰۶	
۱۳۹	لقاء خاص (مقابلة مع قناة العالم)	ط الأولى/ ۲۰۰۶	
۱۴۰	حديث مختصر حول مايجري على الساحة العراقية	ط الأولى/ ۲۰۱۶	
۱۴۱	طريق الصلاح والسير الى الله / تزكية النفس في ضوء القرآن والسنة	ط الأولى/ ۲۰۱۲	
۱۴۲	أمير وراء القضبان	ط الأولى/ ۲۰۰۹	
۱۴۳	مسائل عصرية راجعة	ط الثانية/ ۲۰۱۴	

ژ	کتیبه‌کان	بەروار و چاپ	تییینی
١٤٤	قواعد مهمة في التعامل الشرعي الحكيم مع المسائل الفرعية الخلافية	ط الأولى / ٢٠١١	
١٤٥	علماء الإسلام من هم وماهي صفاتهم؟	ط الأولى / ٢٠٠٥	ط الثانية / ٢٠١٨
١٤٦	الأصول الشرعية والخطوط العامة للجماعة الإسلامية	ط الأولى / ٢٠١٢	
١٤٧	كيف نتعامل مع الناس؟	ط الأولى / ٢٠٠٢	
١٤٨	حوارات ساخنة حول قضايا راهنة، في ميادين الفكر والفقه والدعوة والسياسة	ط الأولى / ٢٠١٨	
١٤٩	العلمانية والديمقراطية في تجربة كوردستان	ط الأولى / ٢٠١٨	
١٥٠	مختصر نشاطات وأحداث حياتي / ١٩٦١ - ٢٠١٧م	ط الأولى / ٢٠١٧	
١٥١	خلاصة أحداث حياتي ونشاطاتي الفكرية والسياسية (١٩٦١-٢٠١٧)	ط الأولى / ٢٠١٨	
١٥٢	نظرات فاحصة في قضايا شاخصة: الإسلام والأمة، القضية الكوردية، الوضع العراقي	ط الأولى / ٢٠١٩م	
ئەو کتیبانە ی لە ژێر چاپن			
١٥٣	تەفسیری قورئانی بەرزو بە پیژ: سوپەتی (الرعد) تاكو سوپەتی (الزمر).		
١٥٤	زنجیرە ی: مسوڵمانینە! با باشتەر تێگەین و پێیگەین / دوازدە کتیب.		
١٥٥	پەوشت و ئەدەبە کۆمەڵایەتیەکان		

کورتەپەك له میژووی ژيانی مامۇستا عەلى باپير

• ناو: عەلى باپير وەتمان.

له دایکبووی: سالی (١٩٦١ز)دا
له قەزای پشدەر سەر بە پارێزگای سلیمانی.

• زانیارییه ئیسلامیه کانی له پهیمانگای
ئیسلامی (رانیه و سلیمانی) و له لای
زانایانی کوردستانی عێراق و (دواتریش
کوردستانی ئێران) به دهستهێناون، له سالی (١٩٨٠ز)دا قورثانی
به پیزی له بهر کردوه.

• له سالی (١٩٨١ز)دا له لایهن رژیمی به عسهوه بریاری دهستگیرکردنی
دراوه، ههر بۆیه شهوکهات عێراقی جیهێشتوه و ئاوازی ئێران بووه،
که شهوکهاته له قوناعی دووهمی زانکۆ بووه، کۆلیجی شهریعهت.

• له سالی (١٩٨٣ز)دا گهراوه تهوه کوردستانی عێراق و له
بهڕێوه به رایهتی شهوقانی ههولێر تاقیکردنهوهی ئیمامهتی داوه، له
مزگهوتی (نۆرسیی) له شاری رانیه دامهزراوه، بهردهوام بووه
له سهردهرس گوتنهوهو بانگهوازی ئیسلامی و...هتد.

• یەكەمین بەرھەمی لەسالی: (١٩٨٣)زدا نووسێوە بەناوی: (پوختەپەك دەربارەی ئیسلام) پاشان كەتیب و بەرھەمەكانی بەردەوام بوون كە ئیستا ژمارەیان لەسەد (١٤٠) تێپەڕیوە، بە مەوسووعەو كەتیب و نامیلکەو بەزمانی کوردیی و عەرەبیی و، هەندێك لە كەتیبەکانیشی بۆ زمانەکانی: فارسیی و، تورکیی و، ئینگلیزیی وەرگیراون.

• لە سالی (١٩٨٧)زدا پاش سالانێك لە خەباتی ئاشکراو نەتییی پەيوەست لە گەڵ {بزوتنەوێ پەيوەندیی ئیسلامیی}دا، كە لەكۆتایی حەفتایەكانی سەدەي پێشودا رێكخستنه نەتییەكانی دامەزران، چۆتە چیا و دەستی بەخەباتی چەكداریی كردووە لە چوارچێوەي بزوتنەوێ ئیسلامییدا، كە لەچەند ناوچەپەكی كوردستاندا بنكەو بارەگای سەربازیی هەبوو دژی رژیمی بەعس و، هیزی حەمزەي لە بناری چیاي قەندیل دامەزراند.

• لە سالی (١٩٨٨)زدا بوو بە ئەندامی مەكتەبی سیاسیی بزوتنەوێ ئیسلامیی.

• لە سالی (١٩٩١)زدا رۆلی هەبوو لە راپەرینی ئازاری (١٩٩١)ز داو وریاکردنەوێ خەلكی كوردستان، لە مەبەست و ئامانجەكانی راپەرینی جەماوەریی و ناساندنی بزوتنەوێ ئیسلامییدا.

• تاكو سالی (٢٠٠١)ز لەنێو بزوتنەوێدا درێژەي بەخەباتی خوێ داو، لەهەمان سالدا لەگەڵ زۆربەي هەرە زۆری هیزو

مەلەبەندەکانی بزووتنەوێ ئیسلامیی لەبەر چەند ھۆکاریکی مەنھەجیی (کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان) ڕاگەیانراو بەئەمیری کۆمەڵی ئیسلامیی ھەڵبژێردرا.

• لە (٢٠٠٣/٧/١٠ ز) لەسنووری سلێمانیی لەلایەن ھێزەکانی ئەمەریکاوە بەتۆمەتی ناپەوا دەستگیرکراو، بۆ ماوەی (٢٢) مانگ لەزینداندا مایەوو، ھەر لەزینداندا مەوسووعە: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) ی لە دوازدە کتیب و زیاتر لە چوار ھەزار (٤٠٠٠) لاپەرەدا نووسی و، لە (٢٠٠٥/٤/٢٨ ز)دا لەزیندان ڕزگاری بوو.

• تا ئیستا زیاتر لە (١٤٠) کتیب و نامیلکەیی نووسیوە لەبوارەکانی: (فیکری ئیسلامیی و عەقیدە و فێقھ و حوکم و سیاسەت و تەزکیەیی نەفس و ئەخلاق و، بەرپەرچدانەوێ بیرو ڕیچکە نامۆیەکان و... ھتددا.

• لە ھەڵبژاردنەکانی سالی (٢٠١٠ ز)دا، بۆ ئەنجومەنی نوێنەوانی عێراق لەسەر بازنەیی پارێزگای ھەولێر کاندید بوو، دەنگی یەکەمی ھێناوە، زیاتر لە (٦٠،٠٠٠) دەنگ.

• کۆمەڵی ئیسلامیی تانیستا سێ کۆنگرەیی بەستووە، لەسالانی: (٢٠٠٥ و ٢٠١٠ و ٢٠١٥ ز) داو، لە ھەموویاندا، بەئەمیر ھەڵبژێردراوەتەو.

• ئیستا پڕۆژەی تەفسیرکردنی قورئانی بەرزو بەپێزی دەستپێکردووە، تا ئیستا چەندان بەرگی لی چاپ و بلاوکراوەتەو.

 www.alibapir.net

 /MediaAmeerOffice

نېۋەرۈك

- ۵.....پېشەكى
- ۷.....پېشەكى چاپى چوارەم
- ۹.....پېشكەش بى
- ۱۱.....رى خوشکردن
- ۱۳.....پېشەكى چاپى سىيەم
- ۱۹.....پېشەكى چاپى دووهم
- ۲۱.....پېشەكى چاپى يەكەم
- ۲۳.....خالى يەكەم: پېشمەرگە ئىسلام يان موحاھىد كىيە؟!.....
- ۲۶.....خالى دووهم: پېشمەرگە ئىسلام ئامانجى چىيە؟.....
- ۳۰.....خالى سىيەم: مەسۇلمانى موحاھىد لەبوارى خواپەرستى دا.....
- ۳۱.....۱- تەنھا خوا مەبەست بوون (الإخلاص):.....
- ۳۱.....۲- بەپى سوننەت و شەرع بەرپوۋەچوون:.....
- ۳۲.....۳- ورد و درشت لەلا گزنگ بوون:.....
- ۳۳.....۴- چىژ وەرگرتن و شەيدا بوون:.....
- ۳۵.....خالى چوارەم: خەسلەتە پەسندەكانى پېشمەرگە ئىسلام.....
- ۳۶.....۱- گەرانهوۋە بۆلاى خوا (التوبة):.....

- ۲- زانیاری (العلم):..... ۳۷
- ۳- پارێزکاری (التقوى):..... ۳۷
- ۴- تهنه‌ها خوا مه‌به‌ست بوون (الإخلاص):..... ۳۸
- ۵- پشت به خوا به‌ستن (التوكل):..... ۳۹
- ۶- دنیا به‌که‌م گرتن (الزهد):..... ۴۰
- ۷- خۆ راگری (الصبر):..... ۴۲
- ۸- هه‌ست کردن به چاودێری خوا:..... ۴۳
- خالی پێنجهم: ره‌وشتی مسوڵمانی موجهید له‌گه‌ڵ خه‌ڵکی دا..... ۴۴
- ۱- سوود به‌ خه‌ڵک گه‌ياندن:..... ۴۴
- ۲- پێز له‌ خه‌ڵکی گرتن:..... ۴۵
- ۳- خۆ له‌ئیشی که‌سه‌وه هه‌لنه‌قورتان:..... ۴۵
- ۴- زیان و قازانجی خه‌ڵکی وه‌ک هی خۆ حسیب کردن:..... ۴۵
- ۵- خه‌ڵک به‌سه‌ر خۆدا هه‌لبژاردن:..... ۴۶
- ۶- نه‌رم و نیانی و خۆ به‌که‌م گرتن:..... ۴۷
- ۷- پاراستنی ئەندامه‌کان:..... ۴۷
- ۸- ره‌فتاری مسوڵمانی موجهید له‌گه‌ڵ نا مسوڵماناندا:..... ۴۹
- خالی شه‌شه‌م: ره‌وشته‌ جیهادییه‌کانی مسوڵمانی موجهید..... ۵۱
- (۱) جه‌نگ کردن تهنه‌ها به‌مه‌به‌ستی ره‌زانه‌ندی خوا و به‌هه‌شتی به‌رین:..... ۵۱
- (۲) جه‌نگ کردن له‌ژێر ئالای ئیسلام دا و، به‌مه‌به‌ستی چه‌سپاندن و پاراستنی
حوکمی خوا:..... ۵۳

- (۳) خوژگه نه خواستن به پروو به پروو بونهوهی دوژمن و له بیانوو نه بوون
 ۵۴ ..... بوجهنګ:
- (۴) نازایه تی و بیباکی و پشت له دوژمن نه کردن: ۵۵
- (۵) پاریزکاری و زور یادی خوا کردن: ۵۷
- (۶) پهی و زبری و توندوتیژی: ۵۸
- (۷) پیش خستنی بانگه و از کردن بوی اسلام له سر جهنګ و کوشتار: ۶۱
- (۸) دوو و پارانوهه له گهرمه ی جهنګ دا: ۶۴
- (۹) به ناوی خوا و، به هووی خواوه و، له پری پیغمبره ی پیشه و (صلی الله
 علیه وسلم): ۶۶
- خالی هوه تهم: ټه و خه سلته و په وشته به دانهی، که خویان لږ ده پاریزی: ۶۹
- ۱- بی شهرمی به رانبر به خوا ۶۹
- ۲- به د گومانی به رانبر به خوا: ۷۰
- ۳- کات به فیروان به قسه و کردهوه ی پوچ: ۷۱
- ۴- چلیسی و نهوسنی: ۷۳
- ۵- پړدی و چرووکی: ۷۴
- ۶- گومانی خراب (سوء الظن) به رانبر به خه لک: ۷۵
- ۷- به دوا ی عهی خه لکی دا گه ران: ۷۶
- ۸- تهنگه پریسکه ی و زو و توپره بوون: ۷۷
- ۹- خو به زلگرتن و خه لک به که مگرتن: ۷۸
- ۱۰- زیاده پوی کردن له قسه و خه و خوراک دا: ۷۹
- ۱۱- زیاده پوی کردن له پیکه نین و گالته و جهنګ دا: ۸۱

- ۱۲- جگەرە كېشان:..... ۸۲
- خالى ھەشتەم: چۆنەتتې ھەلس و كەوتى پېشمەرگە ئىسلام لە ژيانى
پۇژانەدا..... ۸۷
- ۱- خواردن و خواردنەو:..... ۸۸
- ۲- دانىشتن لەبەر و مەجلىس دا:..... ۹۰
- ۳- نووستن و لە خەوھەستان:..... ۹۱
- ۴- چاك و چۆنىي كردن:..... ۹۲
- ۵- قسە كردن:..... ۹۲
- ۶- سەر و سېما:..... ۹۳
- كورتە باسېك دەر بارەى چۆنەتتې پېش ھېشتەو و سميّل كورت كردنەو ۹۶
- گوشراو پوختەى لېكۆلېنەو ھەيەكى ورد و قوولې فەرموودەناسىكى ھاوچەرځ،
لە بارەى پېش ھېشتەو و، سميّل كورتكردنەو ھەو:..... ۱۰۷
- خالى نۆيەم: ھەستان و دانىشتنى مسوولمانى موحاھىد لە ئېو بىكەدا... ۱۱۳
- ۱- گوڤ رايەلېي و فەرمانبەريى (السمع والطاعة):..... ۱۱۳
- ۲- گەورە گچكايەتې:..... ۱۱۴
- ۳- خۆنەبواردن و خۆتېك نەبەستن:..... ۱۱۷
- ۴- گرنگىي دان بەپاك و خاويىنى:..... ۱۱۸
- ۵- دوانەكەوتن لەكاتى ديارىكراوى نوڤژ، دەرس خويىندن، نان خواردن،
تېشكەگرتن... ھتد:..... ۱۲۱
- ۶- تېشكەگرتن (الحراسة):..... ۱۲۲
- ۷- خواردن سازكردن (خەفەريات - الخفارة -):..... ۱۲۴

- ۸- وريايى و چەك لەخۆ نەکردنەو: ۱۲۶
- ۹- خزمەتکردنى چەك: ۱۲۷
- ۱۰- دەست لەچەك وەرنەدان، لەنئو خەلكى دا: ۱۲۸
- ۱۱- چەك رانەداشتن بەرە و پرووى يەكدى: ۱۲۹
- ۱۲- تەقە نەکردن و فېشەك خەسار نەکردن، بەبيانووى پراووشكار و نېشانە داکردن و.. هتدەو: ۱۲۹
- ۱۳- دەستكارى نەکردن و دەست تېوەر نەدانى ئەو جۆرە چەك و تەقەمەنپانەى، كە شارەزايى و پىسپۆرى تەواوى لەبارەيانەو نې: ۱۳۰
- ۱۴- سروشت و سېماى بىنكە (مقر) يىكى ئىسلامى: ۱۳۰
- خالى دەيەم: شېوئى پەفتارکردنى پېشمەرگەى ئىسلام لەگەل مېواندا..... ۱۳۲
- ۱- شوئىن كەوتتوى حېزبە نا ئىسلامىيەكان: ۱۳۵
- ۲- كەس و كارى پېشمەرگە: ۱۳۷
- ۳- كاروانچىيى : ۱۳۷
- ۴- باباي نەناسراو: ۱۳۸
- ۵- خەلكى دىكەى ناسراو: ۱۳۸
- پاشكو..... ۱۴۰
- بەرھەمەكانى دانەر..... ۱۴۵
- كورتەيەك لە مېژوووى ژيانى مامۇستا عەلى باپىر..... ۱۶۲
- نېۋەپۇك..... ۱۶۶

COVER DESIGN
07504808081